

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN SİYASETE İLGİSİ VE
SİYASETE KATILIMI

Bülend ÖZOĞLU

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Orhan GÖKCE

Konya-2023

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bülend ÖZOĞLU
	Numarası	114128031007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Kamu Yönetimi
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Orhan GÖKCE
	Tezin Adı	Türkiye'de Gençlerin Siyasete İlgisi ve Siyasete Katılımı

ÖZET

Tüm dünyada Siyaset ve Gençlik konusu siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisinin öncelikli araştırma konuları arasında yerini almıştır. Bunun da temel nedeni, gençlerin siyaset ile mesafe koydukları, siyasete katılıma çok istekli olmadıklarına ilişkin varsayımdır. Türkiye’de de durum pek farklı değildir.

Gençlerin siyaset sahnesinden hızla çekilmesindeki faktörlerin başında siyasetçilerin gençlerin düşüncelerine fazla değer vermemeleri ve siyasal sistemin ve siyasetçilerin hem toplum hem de gençler nezdinde güvenlerini yitirmesi gelmektedir. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerle birlikte değer yargılarının değişmesinin, hareketlilik ve siyasi katılım olanaklarının çeşitlenmesi de gençlerin siyasete mesafeli yaklaşmasında rol oynadığı görülmüştür. Ancak sosyal medyanın gelişmesi ve akıllı telefonların yayılması ile birlikte hem gençlerin siyasete bakışı hem seçmen ile siyasi parti ilişkilerini hem de gençlerin siyasal katılımları da dönüşmüştür. Gençler artık çevirim içi alanda daha aktiftir. Araştırmamız, gençlerin apolitik olmadıkların, aksine siyasetle yakından ilgilendiklerini göstermiştir. Ancak gençler mevcut siyasi yapıdan ve siyasi aktörlerden pek memnun değildir. Siyasi aktörlerin kendilerini dikkate almadığı, düşüncelerine değer vermediği ve karşılıklı

bir ilişki yerine daha çok yönetmek isteği görüşündedir. Bu da gençleri siyasetten uzaklaştırdığı gibi yabancılaştırmaktadır da.

Gençlerin siyasete ilgi ve siyasal katılımlarına yönelik son yıllarda çalışmaların sayısında gözle görülür bir artış olmuştur. Ancak mevcut çalışmalar, daha çok siyasal katılımın belli boyutlarını ele alıp incelemektedir. Bu açıdan bütüncül çalışmalara daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü hem toplumun hem de gençlerin siyasal katılımlarını arttırıcı önlemler ve politikalara hiç olmadığı kadar ihtiyaç olduğu açıktır. Gençlerin fırsatımız olsa yurtdışına gideriz davranışını göstermeleri bunun açık göstergesidir. Ülkemizin geleceği açısından gençlerin siyasal alanda daha aktif rol alması, özgürce görüşlerini ifade edebilmeleri ve karar alma mekanizmalarına katılmalarının sağlanmasının gerekliliği önemlidir. Yapılan bu araştırma farklı bölgelerde uygulandığında farklı sonuçlarla karşılaşılması mümkün olabilir. Bu suretle literatüre bir katkı sağlayacağı düşüncesiyle gelecekte yapılacak çalışmaların bu kapsamda ele alınmasının söz konusu çalışmalar açısından yararlı olacağı; siyaset bilimi ve kamu yönetimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılım, Siyasal İlgi, Gençlik, Türkiye

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bülend ÖZOĞLU
	Numarası	114128031007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Kamu Yönetimi
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Orhan GÖKCE
	Tezin İngilizce Adı	The Interest of Young People in Politics and Their Participation in Politics in Turkey

ABSTRACT

The issue of Politics and Youth has taken its place among the priority research topics of political science and political sociology all over the world. The main reason for this is the assumption that young people are distancing themselves from politics and are not very willing to participate in politics. The situation is not much different in Turkey either.

One of the factors in the rapid withdrawal of young people from the political scene is that politicians do not value the opinions of young people too much and that the political system and politicians have lost their trust in both society and young people. In addition, it has been seen that the change of value judgments along with technological developments, the diversification of mobility and political participation opportunities also play a role in young people's approach to politics. However, with the development of social media and the spread of smartphones, both the young people's view of politics and their political party relations with voters and the political participation of young people have also transformed. Young people are now more active in the online space. This study has shown that young people are not apolitical, on the contrary, they are closely interested in politics. However, young people are not very satisfied with the current political structure and political actors. It

is in the opinion that political actors do not consider themselves, do not value their opinions and want to govern more rather than a mutual relationship. This alienates young people from politics.

There has been a significant increase in the number of studies aimed at the interest and political participation of young people in politics in recent years. However, current studies mostly address and examine certain dimensions of political participation. From this point of view, there is a greater need for holistic studies. Because measures and policies that increase the political participation of both society and young people are needed more than ever. The fact that young people show the behavior that we would go abroad if we had the opportunity is a clear indication of this. From the point of view of the future of our country, it is important that young people take a more active role in the political field, be able to express their opinions freely and participate in decision-making mechanisms. It may be possible to encounter different results when this research is applied in different regions. With the thought that it will contribute to the literature in this way, it is thought that considering the future studies in this context will be useful in terms of these studies; It is thought that it will contribute to the studies of political science and public administration.

Keywords: Political Participation, Political Interest, Youth, Türkiye

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ	vii
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Soruları.....	3
1.2. Araştırmanın Evreni/Örneklem	5
1.3. Araştırma Yöntemi	5
2. BÖLÜM	
SİYASAL İLGİ VE SİYASAL KATILMA KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
2.1. Siyasal İlgi Kavramı.....	7
2.2. Siyasal Katılma Kavramı	8
2.2.1. Siyasal Katılma Düzeyleri	14
2.2.1.1. Milbrath ve Goel'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri	14
2.2.1.2. Olsen'in Siyasal Katılma Düzeyleri Sınıflandırması	16
2.2.1.3. Verba ve Nie'nin Siyasal Katılım Düzeyleri Sınıflandırması	17
2.2.1.4. Dahl'ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflandırması	19
2.2.1.5. Samuel Barnes ve MaxKease'in Sınıflandırması	19
2.2.1.6. Deniz Baykal'ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflandırması	20
2.2.2. Siyasal Katılma Biçimleri.....	22
2.2.3. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler.....	28
2.2.3.1. Cinsiyet.....	31
2.2.3.2. Yaş	33
2.2.3.3. Eğitim	37

2.2.3.4.	Gelir Düzeyi	41
2.2.3.5.	Meslek	43
2.2.3.6.	Kitle İletişim Araçları Kullanımı.....	44
2.2.3.7.	Siyasal Toplumsallaşma	48
2.2.3.8.	Siyasal Kültür	52
2.2.3.9.	Siyasal Etkinlik Duygusu	53
2.2.3.10.	Siyasal Katılımın İşlevleri	54
2.3.	Türkiye’de Gençlerin Siyasete İlgileri ve Siyasal Katılımı	57

3. BÖLÜM

GENÇLERİN SİYASİ KATILIM EĞİLİMLERİ

3.1.	Araştırmanın Amacı ve Soruları.....	67
3.2.	Araştırmanın Evreni/Örnekleme.....	69
3.3.	Araştırma Yöntemi.....	70
3.4.	Verilerin Analizi ve Bulgular.....	70
3.4.1.	Gençlerin Siyasete İlgisi	76
3.4.2.	Gençlerin Siyasete Katılım Düzeyleri	90
3.4.3.	Çapraz Analizler	108
KAYNAKÇA		149

ŞEKİLLER VE TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Siyasal Katılma Biçimleri	16
Şekil 1: Siyasal Katılmanın Kavramsal Haritası.....	25
Şekil 2:Eğitim ve Siyasal Katılım İlişkisine İlişkin Teorik Modeller	40
Şekil 3: İnternetin Değişimi ve Siyasal Katılım	46
Tablo 2:Araştırmanın Örneklemi.....	69
Tablo 3: Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı	70
Tablo 4: Ankete Katılanların Yaşa Göre Dağılımı	71
Tablo 5: Ankete Katılanların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	71
Tablo 6:Ankete Katılanların Üniversitelere Göre Dağılımı	72
Tablo 7:Ankete Katılanların Çalışma Durumu.....	74
Tablo 8:Ankete Katılanların Kimlerle Birlikte Yaşadığı.....	74
Tablo 9:Ankete Katılanların Etnik Kimlik Tanımlamalarına Göre Dağılımı.....	75
Tablo 10:Ankete Katılanların Kendilerini Siyasi Açından Tanımlama Biçimine Göre Dağılımı	75
Tablo 11:Ankete Katılanların Siyasete İlgi Düzeyleri.....	77
Tablo 12:Ankete Katılanların Siyasi Gelişmelere İlgisi	78
Tablo 13: Ankete Katılanların Siyaseti Takip Etme Araçları.....	78
Tablo 14:Ankete Katılanların Sosyal Medyayı Takip Etme Süreleri.....	79
Tablo 15:Ankete Katılanların Sosyal Medya Kullanım Araçları	80
Tablo 16:Gençlerin Sosyal Medyayı Kullanma Amaçları.....	80
Tablo 17a:AKP'den İlk Akla Gelen Üç Siyasetçi	81
Tablo 18:Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi	86
Tablo 19:Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi.....	86

Tablo 20: Siyaset kelimesi sizde neyi çağrıştırıyor ya da duyunca aklınıza ne geliyor? (En Fazla İki Seçenek).....	87
Tablo 21:Amaçlara Ulaşmada Geçerli Yol/Yöntem.....	88
Tablo 22: İşe Girmede, Yükselmede Liyakat İlkesinin Geçerliliği	90
Tablo 23a:Gençlerin STK'lara Üyeliklikleri	91
Tablo 24:Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu.....	92
Tablo 25:Gençlerin Kendilerini Özgür hissetmeleri.....	93
Tablo 26:Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları	94
Tablo 27:Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri	95
Tablo 28:Gençlerin Hükümetin Politikalarından Memnuniyet Düzeyi.....	96
Tablo 29:Seçim Olması Durumunda Siyasi Parti Tercihi	97
Tablo 30:Türkiye'nin Yönetim Biçiminden Memnuniyet.....	98
Tablo 31:Gençlerin Çözüm Bekleyen Sorunları.....	99
Tablo 32:Gençler Açısından Türkiye'nin En Önemli Sorunları.....	100
Tablo 33:Gençler Açısından Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi.....	101
Tablo 34:Gençlerin Gelecekte Beklentileri	102
Tablo 35:Ankete Katılanlar Tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler	102
Tablo 36:Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma	103
Tablo 37: Ankete Katılanların Siyasete Katılım Faaliyetleri.....	104
Tablo 38: Ankete Katılanlara Göre Gençlerin Siyasete İlgi Duymama Nedenleri (En Fazla Üç Seçenek)	105
Tablo 39:Cinsiyete Göre Siyasete İlgi Düzeyi	109
Tablo 40:Eğitim Düzeyine Göre Siyasete İlgi.....	109
Tablo 41:Yaş Gruplarına Göre Siyasete İlgi.....	110

Tablo 42: Etnik Kimlik ve Siyasete İlgili Düzeyi.....	110
Tablo 43:İllere Göre Siyasete İlgili Düzeyi.....	111
Tablo 44:Cinsiyete Göre Siyasi Gelişmelere İlgili.....	112
Tablo 45: Öğrenim Düzeyine Göre Siyasi Gelişmelere İlgili.....	112
Tablo 46:Yaşa Göre Siyasi Gelişmelere İlgili.....	113
Tablo 47:Cinsiyete Göre Siyaseti Takip Etme Araçları.....	113
Tablo 48: Öğrenim Düzeyine Göre Siyaseti Takip Etme Araçları.....	114
Tablo 49:Yaşa Göre Siyaseti Takip Etme Araçları.....	115
Tablo 50:Cinsiyet ve Siyaset Kelimesi İle İlişkilendirilen Kavramlar.....	116
Tablo 51: Cinsiyet ve Siyasi Partiye Üyelik.....	117
Tablo 52: Yaş ve Siyasi Partiye Üyelik.....	118
Tablo 53: Etnik Kimlik ve Siyasi Partiye Üyelik.....	118
Tablo 54:Cinsiyete Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi.....	119
Tablo 55: Eğitim Durumuna Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi.....	119
Tablo 56: Yaşa Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi.....	120
Tablo 57: Etnik Kimliğe Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi.....	120
Tablo 58:Cinsiyete Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi.....	121
Tablo 59:Eğitim Durumuna Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi.....	121
Tablo 60: Etnik Kimliğe Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi.....	122
Tablo 61:Yaşa Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu.....	122
Tablo 62:Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu.....	123
Tablo 63:Yaşa Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu.....	123
Tablo 64: Etnik Kimliğe Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu..	124

Tablo 65: Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları	124
Tablo 66: Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları	125
Tablo 67: Yaşa Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları	125
Tablo 68:Cinsiyete Göre Parti Tercihi.....	126
Tablo 69: Eğitim Düzeyine Göre Parti Tercihi.....	126
Tablo 70: Yaşa Göre Parti Tercihi.....	128
Tablo 71: Cinsiyete Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri	129
Tablo 72: Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri	129
Tablo 73:Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri	130
Tablo 74: Etnik Kimliğe Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri	130
Tablo 75:Cinsiyete Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi.....	131
Tablo 76: Eğitim Düzeyine Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi.....	131
Tablo 77: Yaşa Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi.....	132
Tablo 78:Cinsiyete Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri	132
Tablo 79: Öğrenim Düzeyine Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri.....	132
Tablo 80: Yaşa Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri	133
Tablo 81:Cinsiyet ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler	133
Tablo 82:Öğrenim Düzeyi ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler	134

Tablo 83:Yaş ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler .	135
Tablo 84:Cinsiyete Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma .	135
Tablo 85: Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma.....	135
Tablo 86: Yaşa Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma	136

GİRİŞ

Tüm dünyada Siyaset ve Gençlik konusu siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisinin öncelikli araştırma konuları arasında yerini almıştır. Bunun da temel nedeni, gençlerin siyaset ile mesafe koydukları, siyasete katılıma çok istekli olmadıklarına ilişkin varsayımdır. Türkiye’de de durum pek farklı değildir. Ülkemizde de son yıllarda gençlerin siyasete ilgisi konusunda yapılan araştırmaların sayısında çok olmasa da gözle görülür bir artış söz konusudur. Ancak çalışmaların henüz yeterli olduğunu söylemek de pek mümkün değildir. Bu açıdan bu çalışma alan literatürüne küçük de olsa bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, gençlik ve siyasal katılmanın bazı boyutları üzerine odaklanmaktadır. Siyasal katılmaya yönelik eylemler, demokrasilerde önemli bir role sahiptir. 1970’lerden sonra tüm dünyada katılım biçimleri çok çeşitlenmiştir. Oy verme ve parti faaliyetlerinin yanı sıra protestolar gibi konvansiyonel olmayan katılım biçimleri ön plana çıkmaya başlamıştır.

Siyasete katılımın temel koşulu, hiç kuşkusuz siyasete ilgidir. Bu bağlamda burada önce gençlerin sosyal yaşamlarında siyasete atfettikleri önem, yani gençlerin siyasete ilgisi ya da siyasete neden ilgi duymadıkları konusu üzerinde durulmaktadır. Şimdiye kadar araştırmalarda hep gençlerin siyasete ilgi ve katılma düzeyleri tespit ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Gençlerin siyasete katıl(a)mama nedenleri konusundaki tartışmalar, sistem ve aktör odaklıdır. Bireysel nedenler üzerinde ise henüz yeterince durulmamıştır. Bu çalışma, gençlerin siyasete katıl(a)mama ya da siyasete uzak durmalarının olası kişisel nedenlerini araştırmayı amaçlamaktadır.

Mevcut araştırmaların sonuçlarına göre gençlerin sosyal yaşamlarında din, aile, arkadaş grubu, meslek vb. alanlar ile karşılaştırıldığında siyasetin çok önemli bir yer edinmediği görülmektedir. Bu eğilimde de son yıllarda pek fazla bir değişim olmamıştır.

Gençlerin siyasete ilgisini analiz etmeyi amaçlayan araştırmalar, genellikle şu soru ile işe başlamaktadır: Siyasete ilginiz nasıldır?

Gençler arasında bu soruya “ilgileniyorum” diyenlerin oranı %10’u geçmemektedir. Başka bir deyişle, Türkiye’de gençlerin siyasi katılım düzeyleri

oldukça düşük seviyededir (Erdoğan, 2009, 2013; Yılmaz,2014) ve gençlerin düşük katılım düzeyleri günümüzde de geçerliliğini korumaktadır (Temsilen Erdoğan ve Uyan Semerci 2017). Ancak gençler arasında da farklılık olduğu gözlemlenmektedir. Bazı gençlerde siyasete ilgi azalırken bazı kesimlerde siyasete duyulan ilgi artmaktadır. Özellikle sosyal ilişki kapasitesi yüksek, eğitilmiş ve aileden siyaset ile ilgilenenler siyasete daha fazla ilgi duyarlarken, tersi durumda olanlar daha az ilgi göstermektedir. Aynı şekilde cinsiyet, gelir, yaş durumu, yerleşim ve sosyalleşme yeri, öğrenim gördüğü alan vb. kriterlere göre de ilgi düzeyi farklılık göstermektedir. Siyasi olaylara ilgi göstermek belli bir tecrübeyi gerekli kılmaktadır. Yaşları küçük olanlar kendilerinden daha üst yaş grubunda olanlara göre biraz daha az ilgi göstermektedir. Bunun da temel nedeni, bu işin bir sosyalleşme sürecinin sonucu olmasıdır (Erdoğan 2015; Erdoğan ve Uyan Semerci 2017).

Gençlerin siyasete ilgi düzeylerinin düşük olmasına yönelik tartışmalarda, yeni gençliğin tüketim düşkünü, apolitik ve bireyci olduğu görüşü ağırlıklı olarak ön plana çıkmaktadır (Yentürk ve Bahçeci 2007:30). Ancak bu açıklama biçimin yetersiz olduğunu ileri süren araştırmalar da mevcuttur (Neyzi, 2001). Bu araştırmalar, gençlerin konvansiyonel katılım biçimlerine rağbet etmedikleri ama bunun gençlerin siyasete ilgisiz olduğu anlamına gelmeyeceğine işaret etmektedir. Burada da gençlerin konvansiyonel olmayan katılım biçimlerine ilgi gösterme düzeylerinin giderek arttığı ve bu açıdan gençlerin apolitik olmadıkları temel varsayımından hareket edilmektedir. Bu amaç doğrultusunda öncelikli olarak gençlerin siyasetle ilişkileri ve siyasi katılım gösterme ya da göstermeme nedenlerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın ana sorusu ya da soruları şu şekilde belirlenebilir:

Gençler, siyasi karar alma sürecine ne ölçüde dahil edildiğini düşünmektedirler, hangi katılım biçimlerini kullanmaktadırlar ve birbirlerinden neden ve nasıl farklı davranmaktadırlar?

Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kuramsal nitelikli olup, siyasal katılma kavramının anlam ve kapsamının belirlenmesine ve gençlerin siyasete katılımı ile ilgili yaklaşımlar mevcut çalışmalar temelinde irdelenmekte ve buradan hareketle araştırma sorularının ve hipotezlerinin geliştirilmesine ilişkindir. İkinci

bölüm, alan araştırması verileri temelinde araştırma hipotezlerinin sınanmasına ilişkindir. Bu çalışma hem katılım ve hem de katılmama nedenlerini bir arada ele aldığından diğer araştırmalardan farklılaşmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Siyasi eşitlik olmadan demokrasi düşünülemez. Siyasi eşitlik ilkesi, herkesin aynı değere sahip olduğu, kimsenin diğerinden üstün veya aşağı olmadığı inancına dayanır. Bu, farklı sosyal grupların ihtiyaç ve isteklerinin siyasi karar alma sürecinde aynı önceliğe sahip olması gerektiği anlamına gelir. Buna göre hiçbir grup dezavantajlı veya ayrıcalıklı olmamalıdır. Ayrıca, herkes siyasi sürece dahil olmak için aynı fırsatlara sahip olmalıdır. “Bir adam bir oy” özdeyişi buna bir örnektir. Siyasi eşitliğin gerçekleşmesi için, tüm vatandaşların oy kullanma veya bir gösteriye katılma gibi siyasi katılım yoluyla siyasi karar alma sürecine eşit şekilde katkıda bulunabilmesi gerekir. Ancak bu çoğu zaman kâğıt üzerinde kalır ve nadiren gerçekleşir.

Bu çalışma gençlerin siyasete ilgi ve katılımlarına ilişkindir. Bu bağlamda bu çalışma öncelikle gençlerin siyasi karar alma sürecine ne kadar güçlü bir şekilde dahil oldukları, hangi katılım biçimlerini kullandıkları, hangi süreçlerin siyasi katılıma yol açtığı ve birbirlerinden nasıl farklı oldukları sorularını araştırmayı amaçlamaktadır.

Çalışmamamızın bu amaçları şu yedi ana soruda özetlenebilir. Bunlar:

- 1) Gençlerin siyaset algıları nasıldır?
- 2) Gençler açısından siyasal katılım ne anlam ifade etmektedir?
- 3) Gençlerin siyaset algıları ile siyasal katılımları arasında nasıl bir ilişki vardır?
- 4) Gençlerin siyasete ilgi ve katılım düzeyini hangi faktörler etkilemektedir?
- 5) Gençlerin siyasal katılım davranışını hangi faktörler nasıl etkilemektedir?
- 6) Gençlerin kendi aralarındaki katılım farklılıkları nasıl açıklanabilir?

7) Gençlerin siyasete siyasal katılmaya ilişkin ilgilerinin ya da ilgisizliklerinin nedenleri nedir?

Bu sorulara hipotezle aracılığıyla yanıt bulunmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın hipotezlerini şu şekilde belirlemek mümkündür. Bunlar:

H1: Gençlerin siyasete ilgileri orta düzeydedir.

H2: Gençlerin siyasal katılıma yönelik eğilimleri orta düzeydedir.

H3: Siyaset kelimesinin çağrışımı ile gençlerin siyasette rol alma istekliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H4: Gençlerin siyasete ilgileri yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5: Gençlerin siyasi konulara ilişkin fikir beyan etmede katılma düzeyleri, eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6: Gençlerin sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, yaş gruplarına, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7: Gençlerin siyasal tercihleri, eğitim düzeylerine, cinsiyetlerine, siyasi görüşlerine, etnik kimlik tanımlamalarına ve hükümetin performans algılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H8: Gençlerin işe girmede ve yükselmede liyakat ilkesinin geçerli olmadığına ilişkin görüşleri, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H9: Gençlerin siyasete katılma faaliyetlerinin icrasına ilkin görüşleri, yaş grupları, eğitim düzeyi ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H10: Gençlerin siyasete ilgili ve katılımlarının artmasında sosyal medyanın etkisi olduğu görüşleri, yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H11: Gençlerde siyasal etkinlik duygusunun yüksekliği ile siyasal katılma arasında yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık söz konusudur.

1.2. Araştırmanın Evreni/Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki 18-29 yaş grubu arasındaki gençler oluşturmaktadır. TÜİK 2018 nüfus istatistiklerine bakıldığında nüfusun % 15,6'sını oluşturan 18-29 yaş grubu kişilerin sayısı yaklaşık 16.000.000 civarındadır (TÜİK, 2019). Araştırmanın doğası gereği araştırmanın evrenini oluşturan 18-29 yaş grubunu oluşturan gençlerin tümüne ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle hem nitel hem de nicel yöntemler kendine özgü örnekleme yöntemlerine sahiptir. Araştırmamız nicel bir çalışma olup, örnekleme yöntemi olarak olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfî örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde örnekleme seçilecek kişilerden sadece ulaşılabilir olanlar örnekleme dahil olmaktadır (Gökce,2019).Buna göre araştırmanın örnekleme 10 ilden toplamda 1237 kişiyi kapsamaktadır. Dolayısıyla araştırma kapsamında farklı yaş, meslek, cinsiyet, öğrenim durumu ve gelire sahip 1237 kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir¹. Araştırma sonucunu tüm 18-29 yaş grubuna kısmen genellemek mümkündür. Bu ancak araştırma kapsamında görüşülen kişilerle benzerlik taşıyan kişilere yönelik mümkündür. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

1.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmada anket yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formu geliştirilirken bu alanda yapılmış az sayıdaki çalışmaların (Erdoğan, 2013; YentürkveBahçeci 2007)ölçekleri incelenmiş ve araştırmamızın soruları ve hipotezlerinin yanıtlanmasına katkı sağlayacak olanlar üstlenilmiştir. Her araştırmanın kendine özgü ölçeği olması gerektiği bilincinde olarak araştırmamızın kuramsal düşüncesine dayalı olarak hipotezlerimizi sınamaya

¹Bu çalışmada kullanılan veriler, Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (BAP) tarafından desteklenen 17203008 numaralı Orhan Gökce ve Bülend Özoğlu tarafından yürütülen “Türkiye’de Gençlerin Siyasete İlgisi ve Katılımı” konulu proje kapsamında yürütülen anket çalışmasının verilerine dayanmaktadır.

uygun olacak nitelikte genelde kapalı, ama birkaç noktada açık uçlu sorular geliştirilmiştir.

2.BÖLÜM

SİYASAL İLGİ VE SİYASAL KATILMA KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumun siyasete katılımını ele alan ampirik araştırmalarda standart olarak bireylere öncelikle siyasete ilgi düzeyi sorulmaktadır. Bu amaçla da genelde “siyasete ilginiz nedir? sorusu yöneltilmektedir. Siyasal katılmanın doğru değerlendirilebilmesi için tabii ki, öncelikle toplumun siyasete ilgisinin ne düzeyde olduğunu bilmek önemlidir.Bu nedenle burada öncelikle siyasete katılma olgusunun kavramsal çerçevesine geçmeden siyasal ilginin açıklanması faydalı olacaktır. Çünkü her iki kavram da birbiriyle yakın ilişkilidir.

2.1.Siyasal İlgi Kavramı

Genel ilgi kavramına dayanarak, siyasal ilgi, siyasi konulara özel bir merak, bağlılık, dikkat ve uyanıklık şeklinde tasvir edilebilir. Kuhn'a (2000: 30) göre, öznel politik ilgi, siyasal nesnelere ve olaylara seçici bir ilgi gösterme eğilimi, bunların kendisi için önemli olduğu duygusu veya tutumu, siyasetin özelliklerini tam olarak kavrama çabası anlamına gelir. Bu açıdan siyasal ilgi, siyasete ya da siyasete ilişkin konularla uğraşmanın motivasyonel kaynağı olarak görülebilir.

Bir bireyin siyasi ilgisi, hem bir kişilik özelliği hem de duruma özgü değişikliklere (örneğin seçimler) tabi olan öznel bir aktivasyon durumu olabilir (Schneider 1995; Gille2000; GilleveKrüger, 2000). Siyasal ilgi sabit değildir. Bireyin içinde bulunduğu duruma ve tarihsel-siyasal koşullara bağlı olarak değişebilmektedir (Schmidtchen, 1983). Ayrıca bireyin sosyal sermayesi (eğitim, gelir, ilişkiler) ve olayları değerlendirme biçimini siyasal ilginin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Genelde kişilerin siyasallaşmış bir ortamda bulunmaları, yani siyasetin konuşulduğu, tartışıldığı bir ortamda sosyalleşmiş ise, böyle ortamların kişilerin siyasetle ilgilenmesine ve siyasal katılmasına yol açtığı söylenmektedir. Buna karşılık ise, şu faktörlerin eksikliği durumunda siyasal ilgi pek gelişmemektedir. Bunlar (Schmid,2004: 14):

1)Siyasetin olumsuz bir imaja sahip olduğu, hatta siyasi katılımın cezalandırılabilceği bir sosyal ortam, siyasi ilginin gelişmesini engellemektedir.

2) Siyasal angajmanın zaten boş olduğuna dair deneyim ve hatta sadece varsayım, aynı zamanda, siyasal ilginin gelişmesini engeller veya önceden siyasal ilgi varsa, bir azalmaya yol açar.

3) Siyasal angajman çoğu insan için önemli ve anlamlı gelmez. Bu bağlamda, siyasetle ilgilenmek için genellikle somut teşvikler yoktur.

Genel olarak değerlendirildiğinde; siyasal ilgi ile siyasal katılma istekliliği arasında pozitif bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu nedenle de gençlerde siyasal ilgi, hem siyasal kimlik oluşumu hem de siyasal katılım sürecinde bir itici güç olarak görülmektedir. Siyasal katılıma her zaman siyasal ilgiyi gerektirmeyebilir. Bazı durumlarda siyasal ilgi olmadan da gerçekleşebilir ama kısa süreli ve belli bir olayla sınırlı olabilir. Bunun arkasında da bir gruba ait olma isteği gibi hususlar yatabilir. Başka zamanlarda siyasal katılma, siyasal ilgiyi takip eder. Siyasal ilgi olmadan siyasal katılma pek gerçekleşmez. Başka bir ifadeyle, siyasal ilgi siyasal katılmanın ön koşuludur (Kuhn vd.,2001).

Siyaseti etkileyebilme duygusu ve deneyimi, siyasal ilgiyi ve dolayısıyla siyasete katılma motivasyonunu güçlendirebilir. Öte yandan, siyasete etki edememe duygusu, siyasal aktörler tarafından beklenti ve taleplerin dikkate alınmadığı duygusu, siyasete ilgi ve katılım üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır (Gökce, 2018: 137). Siyasal ilgi ve siyasal katılım arasındaki yakın ilişkinin açıklanmasının ardından 'siyasi katılımın' nasıl tanımlandığı ve hangi biçimleri kapsadığı sorusu ele alınmaktadır.

2.2.Siyasal Katılma Kavramı

Siyasal katılım, günümüzde seçim süreçleriyle sınırlı olarak demokratik olmayan sistemlerde düşük ve etkisiz düzeyde görülebilirse de antik çağlardan beri demokratik sistemlerin temel unsuru olarak kabul edilmektedir. Demokrasinin kalitesi ve düzeyi siyasal katılımın yoğunluğuna göre ölçülür. Örneğin siyasal karar alma süreçlerinde vatandaşların katılımını olanaklı kılan düzenlemelerin ve araçların boyutuna bağlı olarak daha az ya da daha fazla demokrasiden bahsedilebilmektedir (Verba ve Nie, 1972: 1). Siyasal katılımın demokratik sistemler açısından böylesine

önemli bir işlevi olmasından hareketle çok sayıda araştırmaya konu olması siyasal katılım tanımlarının da kapsam ve çeşitliliğini artırmıştır.

Siyasal katılım, siyasal ilginin bir sonucudur. Zira kavram Latince '*participare*' kavramının karşılığı olarak "bir şeye katılmak veya bir kimsenin bir şeye katılmasını sağlamak" anlamına gelmektedir. Bu aktif katılım, her şeyden evvel ilgiyi gerekli kılmaktadır. Siyasal katılım da siyasal eylemlere katılımı ifade etmektedir.

Tarihsel olarak, 'siyasi katılım', siyasal iktidarın ilahi kaynaklara dayandığı düşüncelerin yerine yönetilenlerin rızasına dayandırılmasına bağlayan hukuk devletinin ve anayasal devletin ortaya çıkışı ile yakın ilişkilidir. Bu amaçla, bu onayın düzenli ve anlaşılır bir şekilde alınmasını sağlayacak prosedürler oluşturulması gereklidir. Seçimler bunun bir örneğidir. Bu nedenle de katılım araştırmalarının uzun zaman seçim araştırmaları için de kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, zaman ilerdikçe çok daha farklı katılım biçimleri ortaya çıkmıştır. Çalışmamızın konusu ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bütün katılım biçimleri burada ele alınıp irdelenmeye çalışılmaktadır.

Siyasal katılma kavramının tanımı konusunda siyaset bilimciler arasında henüz tam bir uzlaşma sağlanmış değildir. Kimileri sadece hukuk çerçevesinde var olan eylemleri katılma olarak değerlendireyorken, kimileri hukuk dışı eylemleri de siyasal katılma türü olarak değerlendirmektedir. Bireylerin salt istekleri doğrultusunda herhangi bir baskı olmadan yöneldikleri eylemleri siyasal katılma türü olarak belirtenlerin yanı sıra, başkalarının etkisi veya yönlendirilmesi doğrultusunda eyleme sürüklenmiş ve bireyin farklı amaçlar doğrultusunda yöneldiği siyasal eylemleri de gerçek siyasal katılma olarak kabul eden yaklaşımlar söz konusudur. (Turan,2022:199). Örneğin Kapani (2007: 146) şiddet ve zor kullanarak siyaseti etkilemeye dönük eylemlerin normal siyasal katılma süreçlerinin dışında tutmaktadır.

Genel bir kanaat oluşturulması açısından aşağıda birkaç tanım aktarılmaktadır. Bunlar:

- ◆ Siyasal katılma, “Sıradan vatandaşların, doğrudan veya dolaylı olarak doğrudan hükümet personelinin seçimini ve / veya aldıkları eylemleri etkilemeyi amaçlayan faaliyetler”dir (Verba ve Nie 1972: 2).
- ◆ Siyasal katılma, “vatandaşların hükümet yetkililerinin seçimini ve onların yaptıkları işleri doğrudan ve dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemlerdir” (Nie vd. 1989).
- ◆ Siyasal katılma, “Hükümet veya siyaseti etkilemek amacıyla sıradan vatandaşların doğrudan ya da dolaylı olarak yaptıkları faaliyetler”dir (Milbrath ve Goel, 1977: 2).
- ◆ Siyasal katılma, “Vatandaşların siyasal sistemin çeşitli düzeylerindeki politik tercihleri etkilemeye yönelik doğrudan ya da dolaylı tüm gönüllü faaliyetleri”dir (Kaase ve Marsh 1979: 42).
- ◆ Siyasal katılma, “Siyasal temsilciler ve kamu görevlileri tarafından alınan kararları etkilemeyi hedefleyen vatandaşların eylemleri”dir (Parryvd, 1992: 16).

Tanımlara ortak olan nokta, siyasal katılmanın bir davranış olarak nitelendirilmesidir; ancak bu davranışa sadece yasal faaliyetler dahil edilmektedir. Bu da siyasal katılımı sınırlandırmaktadır. Siyasal katılımı yine siyasal karar alma mekanizmasını etkilemeye yönelik bir eylem olarak gören bir başka tanım ise, “bireylerin merkezi ve yöresel devlet organlarının personelinin yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarınca tasarlanmış, hukuksal veya hukuk dışı başarılı veya başarısız eylemlere girişmeleri” (Özbudun, 1975: 4) şeklindedir. Bu tanım türlerinde ortak olan husus, legal ve illegal ayrımı yapılmadan tüm davranışların siyasal katılım kavramı içerisine dâhil edilmesidir.

Kalaycıoğlu’na göre (1983: 131) siyasal katılma bir düzeyde davranış kalıplarının bireyin küçük yaşlarından itibaren gelişip, istikrar kazanacak şekilde siyasete yönelik değer alışkanlıklarını meydana getirdiği bir eylem bütünüdür. Uhlaner (2015) siyasal katılmayı doğrudan veya dolaylı olarak politika yapan kişileri seçerek kamu politikasını etkilemek için halk tarafından gerçekleştirilen gönüllü eylemler olarak tanımlamaktadır. Kapani (1975: 89) ise kavramı bir topluma üye olan bireylerin siyasal sisteme yönelik tutumları, davranışları ve mevcut durumları

çerçevesinde açıklamaktadır. Huntington ve Nelson (1976: 3) katılmayı hükümetin karar verme sürecini etkilemeye yönelik tasarlanmış, vatandaşlar tarafından gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlamaktadır.

Baykal (1970: 153) siyasal katılmaya olgu ve değerler olarak bakmaktadır. Siyasal katılım genel olarak seçimler ve partiler ile yasama, yürütme süreçlerine; kamuoyu ile de genel siyasetin oluşumuna katılmak olarak ele alınmaktadır (Eroğul 1991: 272). Akman ise (2021) katılma ile demokrasi arasında doğrudan bir ilişki kurarak siyasal katılıma demokratik değerlerin işlerliğini sağlama işlevi yüklemektedir. Siyasal katılımın farklı yüzleri bulunmaktadır. Uysal (1987) katılma kavramının içerisine oy kullanma, siyasi güç ve çıkar elde etmek, yönetsel işlerin yürütülmesinde rol almak, karar alma sürecinde rol oynamak gibi eylemleri koymaktadır. Uhlener (2015: 504) ise seçimlerde oy kullanmak, siyasi bir kampanyaya yardım etmek, bir adaya veya konuya para bağışlamak, yetkililerle iletişime geçmek, dilekçe vermek, protesto etmek ve diğer insanlarla ortak konularda çalışmak eylemlerini siyasal katılmaya örnek olarak vermektedir.

Literatürde sıkça karşılaşılan bir başka tanıma göre siyasi katılım, “siyasal sistemin çeşitli düzeylerinde kararları etkilemek amacıyla vatandaşların gönüllü olarak üstlendiği” bir eylemdir (Kaase, 1992: 160; Brady 1999). Bu tanımdaki ilgili kriterler (1) eylem, (2) gönüllülük ve (3) etkinliğin siyasi sistemi hedeflemesidir (Verba vd. 1995:138; ayrıca bkz. Brady, 1999: 737).

Siyasal katılımın kapsamına sadece bireylerin davranışlarını değil, onların tutum ve yönelimlerini de dahil eden tanım biçimleri vardır. Bu anlayışa göre, “siyasal katılım, toplum üyesi bireylerin-vatandaşların- siyasal sistem karşısında durumlarını tutumlarını ve pozisyonlarını belirleyen bir kavramdır. Bunu sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret sanmak eksik ve yanlış bir yaklaşım olur. Siyasal katılım, basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar” (Kapani, 2005: 130). Buna göre, bireylerin siyasal tutumları, siyasal davranış olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu görüşü benimsemeyenler de söz konusudur (bkz. Turan, 2022: 201). Buna göre, davranış temelli siyasal katılım kavramlaştırması şu iki açıdan eleştiriye açıktır. Bunlardan ilki, kişinin siyasete ilgi derecesi, siyasal etkinlik duygusu, diğer insanlara güven düzeyi gibi katılma ile

ilişkili kavramları içermemesi yönündedir. Diğer eleştiri noktası da, belirli bir amaca yönelik olmayan sembolik katılma türlerini yeterince dikkate almadığı yönündedir (Turan, 1987: 47).

Yukarıda belirtilen kavramlaştırma ve eleştiriler ışığında, siyasal katılma kavramının kapsamına siyasal ilgi, bilgi ve tutumlar ile davranışların da eklenilmesinin uygun olacağı belirtilmektedir (Dahl, 1963). Tutum ve davranışlar, siyasal yaşamda farklı şekillerde kendilerini gösterebilirler. Bu çerçevede bireylerin siyasal yaşama katılma biçimleri farklı şekillerde olabilecektir. Aşağıda bireylerin siyasal katılma düzeylerine ilişkin bazı yaklaşımlara yer verilmektedir.

Genel olarak değerlendirilecek olursa; siyasal katılma ilişkin tanımlarda bazı ortak özelliklerin söz konusu olduğu görülmektedir (Gündoğmuş vd., 2019: 81). Siyasal katılım, (1) bir eylem biçimi, (2) gönüllülük ve (3) siyasi aktörleri etkileme kategorilerini içermektedir. Bu açıdan sadece siyasete ilgi duymak, medyada siyasi tartışmaları izlemek ve diğer kişilerle siyasi konuları tartışmak yeterli sayılmaz. Siyasal katılım, daha çok *kişilerin siyasal sistem karşısındaki tutumunu ve davranışlarını ifade eder* (Ekman ve Amnå, 2012: 286; Gündoğmuş vd., 2019: 81; vanDeth 2001: 5).

Tartışmanın da açıkça gösterdiği gibi siyasal katılım, yoruma çok yer bırakan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sunulan tanımlar heterojendir ve genellikle siyasal katılımın tasarımı hakkında farklı öznel fikirleri yansıtmaktadır. Tanımlarda genelde yalnızca belirli siyasi aktörler odak noktasıdır. Kavramın dar anlamdaki tanımları, siyasal katılımı iktidar ya da siyasal sistem tarafından organize edilen yurttaş katılımıyla eş tutmaktadır. Bu da ister istemez, siyasi iktidarın ve siyasi aktörlerin kilit oyuncular haline dönüştüğünü ifade eder.

Siyasal katılımın diğer tanımları, yalnızca siyasi karar vericileri doğrudan etkilemeyi amaçlayan eylemler ya da faaliyetler anlamına gelir. Buna göre, yalnızca olgusal kararlar üzerindeki doğrudan etki, katılım olarak kabul edilir ve seçimler bile yalnızca dolaylı bir katılım biçimi olacaktır, çünkü seçmenler nihayetinde seçilmiş politikacılara genel vekâletnameler verir. Bazı tanımlar yalnızca yazılı, yani yasal olarak bağlayıcı katılım biçimlerini tanır, ancak yazılı kurum dışı, kendiliğinden veya

planlı seferberlik biçimlerini tanımaz. Bu, sivil toplumda örgütlenen siyasi katılım biçimlerini kapsamaz. Başka bir ifadeyle, bu yaklaşım biçiminde aracı aktörlerin siyasi kararlar üzerindeki dolaylı etkisi göz ardı edilmektedir. STK'lar gibi sivil toplum kuruluşları ve aktörleri ile aynı zamanda yalnızca internet sayesinde gerçekleşen daha az organize olmuş katılım biçimleri de bu şekilde dahil edilmeyecektir. Toplumumuzdaki siyasi örgütlenme düzeyinin çok yüksek olmadığı göz önüne alındığında, siyasi partiler ve diğer siyasi örgütler için siyasi katılımın nasıl ve ne ölçüde olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın amaçlarından biri de bu soruya yanıt bulmaktır.

2.2.1. Siyasal Katılma Düzeyleri

2.2.1.1. Milbrath ve Goel'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Milbrath ve Goel (1977), siyasal faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin zorluk derecesine göre bir siyasal katılım düzeyi sınıflandırması geliştirmişlerdir. Siyasal olaylar karşısında toplum üyeleri zor alandan kolaya olmak üzere şu üç grup içinde yer almaktadır. Bunlar yapılması en zor eylemler (gladiatorialactivities) geçiş eylemleri (transitionalactivities) ve yapılması en kolay eylemlerin oluşturduğu izleyici faaliyetler (spectatoractivities) gruplarıdır (Milbrath ve Goel, 1977: 18-23;Turan,2022: 202).

(1) Bir siyasal partide görev almak, bir görev için aday olmak, kamuda görev almak, siyasal amaçlı yardımda bulunmak, kaynak temininde görev almak, siyasal partilerin önemli bir toplantısına katılma ya da aktif üye olma, zamanını siyasal kampanyalarda harcama gibi eylemler gladyatör (gladiatorial) eylemlerdir.

(2) Bir partiye ya da baskı grubuna para yardımında bulunma ve kamu görevlileri veya siyasal parti liderleriyle iletişime geçme, bir mitinge ya da toplantıya katılma geçiş (transitional) eylemlerdir.

(3) Bir parti ya da aday rozeti taşımak, bir kişiyi belirli bir yönde siyasal davranışta bulunması yönünde telkinde bulunmak, kendisini siyasal dürtülere - uyarılara- karşı açık tutmak gibi eylemler ise izleyici (spectator) faaliyetleridir.

Bu sınıflandırmaya dayalı olarak Milbrath, bireylerin siyasal sistem karşısında tutumlarının farklılığından yola çıkarak sekiz tür siyasal katılma biçimi belirlemiştir (Milbrath ve Goel 1977: 14-20 ; Turan 2022: 202-203). Bunlar:

(1) Açık ve gizli katılma: Siyasal davranışların bazıları, açık herkesin göreceği şekilde ortaya konurken (mitinglerde/toplantılarda konuşma, medya araçlarına yazı yazma, kitle iletişim araçlarında konuşma, seminer/konferans verme vb.) bazıları da gizli, kapalı kapılar ardında gerçekleştirilmektedir.

(2). Zorunlu katılma; Bu tür katılma biçimi, siyasal sistemin ya da bir siyasi iktidarın vergi ödemek, askere almak gibi alanlarda vatandaşın talebi üzerine gerçekleşen bir davranıştır.

(3). Yaklaşan ve kaçınan katılma; yaklaşan davranış, daha çok elde edilmesi muhtemel menfaatler düşünülerek yapılan davranış türüdür. Buna karşılık kaçınan katılma daha çok faaliyetin maliyeti ve masrafına yöneliktir

(4). Geçici ve devamlı katılma: Süreklilik arz etmeyen sadece belirli zamanlarda gerçekleştirilen davranışlar (örneğin, oy verme) geçici katılma biçimine ilişkin iken, siyasi parti üyeliği, STK üyeliği gibi dürekliklik arz eden faaliyetler devamlı bir siyasal katılma biçimidir.

(5). Siyasal sisteme katkıda bulunan ve sistemden beklentiye yönelik katılma: Karşılığında bir takım olumlu kazanımlar, katkılar, menfaatler, hizmetler beklenerek yapılan örneğin, oy verme, gösteriye katılma, propaganda yapma, imza kampanyasına katılma vb. davranışlar bu gruba girer.

(6). Açıklayıcı ve araçsal katılma; mitinglere katılma, rozet, bir partinin bayrağını veya amblemini taşıma gibi siyasal sembolleri taşımak veya arabasına yapıştırmak, protesto eylemleri, siyasal tartışma açıklayıcı katılma türüdür. Buna karşılık araçsal katılım, lider seçimi, parti içi faaliyetler, para yardımında bulunma, siyasal bir konuda bilgi toplama gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

(7). Sözlü ve sözsüz katılma; sözlü katılma, bir siyasal konuyu tartışmak, açık oturuma katılmak gibi bizzat bireyin girişimi ve katkısı ile gerçekleşen eylem ve faaliyetler ile ilgili iken, sözsüz katılma daha çok mitinglerde bulunmak, protesto yürüyüşler, mektup yazmak, propaganda broşürleri göndermek gibi daha çok başkaları ile birlikte gerçekleştirilen faaliyetlerde yer almaya ilişkindir.

(8). Sosyal ve sosyal olmayan katılma; toplumun diğer bireyleri ile birlikte gerçekleştirilen faaliyetler sosyal katılma biçimidir. Örneğin, kapı kapı dolaşarak siyasi bir parti için yardım yapılmasını istemek veya toplamak bu faaliyet türüdür. Sosyal olmayan katılma ise, bireylerin kendi başlarına yalnız gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir.

Bireylerin siyasal sisteme aktif ve pasif olmak üzere iki biçimde katıldığını belirten Milbrath, birey ve siyasal sistem ilişkisine dair şu şekilde bir genel çerçeve çizmektedir.

Tablo 1: Siyasal Katılma Biçimleri

	AKTİF KATILMA		PASİF KATILMA	
	Araçsal	Açıklayıcı	Araçsal	Açıklayıcı
Bireylerin Siyasal Sisteme Kattıkları (Input)	-Lider seçimi -Parti Faaliyetleri -Parayardımında bulunma -Gönüllü faaliyetler	-Sadakat -Gösteriler -Protestolar -Siyasal tartışma	-İtaat -Rıza -Zorunlu vergi ödeme	-İtaatsizlik -İlgisizlik
Bireylerin Siyasal Sistemden Aldıkları (Outtake)	-Makam/mevki sağlama -İletişim/haberleşme imkanları -Hizmetler -Ekonomik fırsatlar -Menfaat çatışmalarının çözümü -Adalet/hukuk	-Ulusal semboller -Ulusal kimlik -Üstünlüğün idraki	-Kamudüzeni -Güvenlik	-Depolitizasyon

Kaynak: Milbrath ve Goel, 1977: 14; Turan 2022: 204

Milbrath'ın bu katılım sınıflandırması, pek çok faaliyet ve tutumu siyasal katılım çerçevesinde değerlendirmektedir. Milbrath, aynı zamanda siyasal katılma düzeylerinin seçimden seçime ve ülkeden ülkeye değişebileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla bireylerin siyasal faaliyetleri gerçekleştirmeleri, zaman, seçim dönemi ve ülkelerin koşullarına göre farklılaşarak zor, kolay ya da geçiş grubuna yerleştirilebilecektir. Kalaycıoğlu (1998: 11vd.), Milbrath'ın zor, kolay ve geçiş grubu sınıflandırmasını eylemlerin zorluk derecesinin temel ölçüm kriteri olarak değerlendirilmesini, özellikle de karşılaştırmalı araştırmalarda güvenilir sonuçlar sağlamayacağı gerekçesi ile eleştirmektedir.

2.2.1.2.Olsen'in Siyasal Katılma Düzeyleri Sınıflandırması

Olsen (1980), siyasal katılma düzeylerine belirleme açısından toplumu altı gruba ayırmıştır. Bunlar (1980: 37):

1). Liderler; Bu grup, resmi yönetim birimlerinde (siyasi partinin üyesi olmak, bürokraside üst düzey görevde bulunmak vb.) görev alan seçilmiş veya atanmış kişilerden oluşmaktadır.

2). Eylemciler; Resmi idari yapı dışında siyasi partilere ve diğer siyasi örgütlere aktif olarak katılanlar bu gruba dahil edilmiştir.

3). Siyasal iletişimciler; Bu grup, siyasal haberleri, bilgileri, değerleri, normları, idolojileri taşıyanları ya da aktaranları içermektedir. Bu gruptakiler, siyasi toplantılarda konuşma yapma, ya da bir siyasi kurumun yayın organına yazılar göndererek mesaj iletme gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

4). Vatandaşlar; Bu grup, siyasette yer almayanlardan ama vatandaşlık görevlerini yerine getirenlerden (seçimlerde oy kullanma vb.) oluşmaktadır.

5). Marjinaler; Bu grup, siyasal sistemle çok düşük düzeyde ve geçici bağları olanları içermektedir. Bu gruptakilerin siyasal olaylar hakkında da düşük düzeyde de olsa medya yoluyla vb. haberdar olabilirler.

6). Soyutlananlar; Bu grup, siyasal sistemle hiç ilişkisi olmayanları, haliyle de siyasetten bilgisi olmayanları içermektedir.

Olsen'in bu sınıflandırma sistemi Milbrath'ın sınıflandırma sistemi ile büyük ölçüde benzerlik taşımaktadır.

2.2.1.3.Verba ve Nie'nin Siyasal Katılım Düzeyleri Sınıflandırması

Siyasal katılma düzeyleri ile ilgili bir başka sınıflandırma sistemi, Verba ve Nie (1972) tarafından geliştirilmiştir. Buna göre beş siyasal katılma düzeyi söz konusudur. Bunlar (akt. Turan 1991: 42):

1). Siyasal Sürece Hiç Katılmayanlar; Bu gruba siyaset ile hemen hemen hiç ilgilenmeyenler, hatta oy kullanmaktan dahi geri duranlar dahil edilmiştir.

2). Salt Oy Kullananlar; Bu gruba seçimden seçime oy kullananlar dahil edilmiştir. Bu gruba giren bireyler de siyaseten pasiftirler ve siyasetten uzak durmayı yeğlerler.

3). Kişisel Sınırlı Katılmalar; Bu gruba oy kullanların, oy kullanma davranışlarının yanı sıra siyasette sorunlarını çözmek için ilişkisel düzeyde sınırlı alanlarda katılma eğilimi gösterenler dahil edilmiştir.

4). Topluluk Düzeyinde Katılmalar; Bu gruba bireysel ya da toplumsal sorunlara çözüm üretmek amacıyla sosyal grup aracılığıyla siyasal karar alma mercilerini etkilemeye çalışanlar dahiledilmiştir.

5). Aktif Katılmalar; Bu gruba siyasal alanda aktif olarak faaliyette (her türlü siyasal faaliyette bulunan, siyasal partilerde görev alan vs.) bulunan bireyler dahil edilmiştir.

Verba ve Nie'nin bu sınıflandırma sistemi Milbrath'ın sınıflandırma sistemi ile büyük ölçüde benzerlikler taşımaktadır. Burada da sınıflandırmada da siyasal faaliyetler en kolaydan, en zora doğru tasnif edilmiştir. Turan'ın (1991: 74), bu sınıflandırma sisteminin genelleştirilme noktasında bazı endişeleri vardır.

1.2.1.4. Huntington ve Nelson'ın Katılım Düzeyi Sınıflandırması

Huntington ve Nelson (1976) siyasal katılımı düzeylerine ilişkin farklı bir sınıflandırma sistemi ortaya koymuşlardır. Onların sınıflandırma sistemi şu faaliyetleri içermektedir:

1). Seçim faaliyetleri; Bu katılma türü, oy verme, seçim çalışmaları ya da propaganda yapma gibi etkinlikleri ifade etmektedir.

2). Lobicilik; Bu katılma türü, toplumsal konulara ya da sorunlara ilişkin siyasal karar alma süreçlerini ve karar verici konumundaki yetkilileri etkileme amaçlı faaliyetleri içermektedir.

3). Örgütsel faaliyetler; siyasal karar alma süreçlerini yönlendirme kapasitesine sahip herhangi bir örgüte üyeliği ifade etmektedir. Bu çerçevede bir örgüte üyelik siyasal katılım için yeterli koşul olarak değerlendirilmektedir; bir kişinin örgüt içindeki konumu önemli değildir.

4). İletişim kurma faaliyetleri; Bu kategori, siyasal aktörlerle kişisel ya da grupsal sorunlara çözüm üretme, menfaatleri vb. amaçları gerçekleştirmek amacıyla ilişki kurmayı içermektedir.

5). Şiddet faaliyetleri; Bu katılma türü, kişilerin diğer insanlara, çevreye şiddet uygulayarak (isyan, ayaklanma, boykot, grev vs.) iktidarların karar alma süreçlerini yönlendirme faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu açıdan bu kategori diğerlerinden farklı olduğu gibi genelde bazı açılardan da yasadışıdır.

1.3.1.5. Dahl’ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflandırması

Dahl (1963), siyasal katılma düzeylerini farklı bir sınıflandırmaya tabi tutmaktadır. Dahl, dört tür siyasal katılma düzeyinden hareket etmektedir (bkz. Baykal, 1970: 31vd). Bunlar:

- 1). İlgi; Siyasal olayları izleme derecesidir.
- 2). Önemseme; Siyasal olaylara atfedilen önem derecesidir.
- 3). Bilgi; Siyasal olaylarla hakkında sahip olunan bilgilerdir.
- 4). Eylem; Siyasal karları etkilemek için gösterilen çabalaradır.

Dahl, siyasal katılım açısından toplumu da; “a) Siyasal olmayan tabaka, b) Siyasal Tabaka, c) İktidar Peşinde Koşanlar, d) iktidar Sahipleri” olmak üzere dört gruba ayırmaktadır (Dahl, 1963: 56; akt. Kapani, 2017: 134).

Kapani, siyasal katılma analizi açısından Dahl’ın sınıflandırmasında “siyasal olmayan tabaka” ile “siyasal tabaka” ayrımının önemli olduğuna işaret etmektedir. Siyasal olmayan tabaka, adı üstünde siyasete ilgi duymayan, siyasete mesafeli olan kişileri içeren gruptur. Ancak bu gruptan kişiler de seçimlerde oy kullanabilirler, kişisel sorunlarla ilgili siyasete sınırlı da olsa bazen ilgi gösterebilirler. Bu açıdan Dahl’ın belirlediği kategoriler arasında zaman zaman geçişkenlikler de olabileceğini söylemek mümkündür.

2.2.1.4.Samuel Barnes ve MaxKease’in Sınıflandırması

Bornes ve Kease (1979), siyasal katılma ile ilgili biraz farklı bir sınıflandırma sistemi önermektedir. Bornes ve Kease’in(1979: 42vd.; bkz. aynı şekilde Kalaycıoğlu 1998: 204vd.) sınıflandırma sistemi iki kategoriyi içermektedir. Bunlar: 1) Olağan Siyasal Katılma; bu katılma türü, siyasal iktidar tarafından seçim süreciyle ilgili konulmuş kural ve normlara uygun eylemleri içermektedir.

2) Olağandışı Siyasal Katılma; bu katılma türü, bireylerin konvansiyonel olmayan faaliyetlerde (toplu dilekçe, boykot, işgal, grev vb.) bulunarak siyasal sistemin kurallarına ve normlarına karşı çıkmasını ifade eder.

2.2.1.5. Deniz Baykal'ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflandırması

Baykal'a (1970) göre, siyasal katılma düzeyleri arasındaki belirleyici olması gereken husus, "seçimlere katılıp katılmama, yurttaşın belirli bir siyasal programla ilgili oy verip vermemesidir." (1970: 31vd.). Baykal, yine bunun da yeterli olmayacağını belirterek siyasal faaliyetlerin yoğunluklarına göre bir sınıflandırma yapmanın daha doğru bir yaklaşım olacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda Baykal (1970: 33vd.): üçlü bir sınıflandırma sistemi önermiştir. Bunlar:

1). "Siyasal Olayları İzleme; Medya organları aracılığıyla siyasal olayları takip etme pasif konumda (dinleyici olarak) parti kongrelerine ve mitinglere katılma, kişisel girişimlerle siyasal konularla ilgilenme gibi faaliyetleri içermektedir. Bu faaliyetlerin öncelikli amacı, siyasal yaşama ilişkin bilgi sahibi olmaktır.

2). Siyasal Olaylar Hakkında Tavrı Takınma; Bu katılma türü, siyasal olayları izlemenin ötesinde daha yoğun faaliyetleri kapsamaktadır. Burada belirli siyasal konularda ya da siyasal yapıların/oluşumların yanında ya da karşısında tutum almak ve gerekirse bunu göstermek söz konusudur.

3). Siyasal Olayların İçine Karışma; Bu kategori, diğer iki kategoride yer alan faaliyetlerin yanı sıra siyasal olayların bizzat içinde bulunmak veya aktif yer almak, protesto faaliyetlerinde (yürüyüş, gösteri, miting vs.) aktif görev almak veya yer almak gibi faaliyetleri içermektedir.

Baykal'ın sınıflandırma sistemi de Milbrath'ın sınıflandırmasına benzer özellikler taşımaktadır.

Son olarak siyasal katılma ile ilgili alan literatüründe çok yaygın karşılaşılan bir başka sınıflandırma sistemine de kısaca değinilmektedir. Bu sınıflandırma sistemi, konvansiyonel (olağan) ve konvansiyonel olmayan (olağan dışı) katılım biçimlerini kapsamaktadır. Konvansiyonel siyasal katılma biçimi, genel olarak seçim süreciyle siyasal rejim tarafından konulmuş, kural ve normlara uygun olan faaliyetlerden (örneğin, oy verme, seçim kampanyalarında görev alma, siyasal

konularda başkalarıyla konuşma, siyasal parti ve örgütlerine üye olma vb.) oluşmaktadır. Bu tür faaliyetlerin dışında kalan tüm katılma biçimleri ise konvansiyonel olmayan katılım kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kategoriye, bildiri dağıtmak, imza toplamak, afiş asmak, gösteri yapmak, şiddet kullanmak gibi faaliyetler dahil edilmektedir. Olağan dışı katılım biçimleri, bireylerin beklentilerinin siyasal sistem tarafından karşılanmaması, bireylerin kendilerini siyasal sistemden dışlanmış hissetmesi, siyasal katılma imkanlarını kullanmayı becerememeleri gibi faktörlerden kaynaklanabilir (Turan, 2022: 204).

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; yukarıda ana hatları ile ele alınan siyasal katılım düzeylerine ilişkin sınıflandırmaların hemen hemen hepsinin bazı ortak özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bunların en önemli ortak özelliklerinin, hepsinin kullandığı kategorilerin birbiriyle hiyerarşik bir ilişki içinde olmasıdır. Aşamalar katı değil, daha çok geçişken bir yapı sergilerler. Buna göre bir birey hiyerarşinin üst basamağında yer alan bir faaliyeti gerçekleştirdiği gibi alt basamaklarda da yer alan faaliyetleri gerçekleştirmiş olduğu ya da olabileceği düşünülebilir. Bir diğer ortak nokta da, sınıflandırmalarda hem bireylerin siyasal olaylara yönelik kişisel güdülerinin hem de gerçekleştirdikleri faaliyetlerinin olası etki düzeylerinin dikkate alınmasıdır.

Son olarak şu hususa da dikkat çekmek de yarar vardır. Sınıflandırmalar, siyasal katılmanın heterojen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu yapı, siyasal katılımın toplumların siyasal ve toplumsal yapısı ile siyasal kültür anlayışlarına göre değişiklik gösterdiğine işaret etmektedir. Bu da siyasal katılıma ilişkin özellikle karşılaştırmalı araştırmalarda değişkenlerin farklılık gösterebileceğini ve aynı zamanda siyasal katılmayı etkileyen faktörlerin belirlenmesinde çok sayıda faktörün göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda aşağıda siyasal katılmayı etkileyen faktörler ele alınıp irdelenmeye çalışılmaktadır. Aşağıda, siyasal katılımı etkileyen siyasal, bireysel ve sosyo-ekonomik bazı etmenlerden söz edilmektedir.

2.2.2. Siyasal Katılma Biçimleri

Siyasal katılım çerçevesinde bireyler siyasal bir kararı etkilemek amacıyla özgür bir şekilde bireysel bir davranış gerçekleştiriyorsa bu süreç davranışın ötesinde bir eylemi oluşturmaktadır. Siyasal katılma basit bir davranıştan fazlasıdır. Katılma bireyin düşünce yapısı ile şekillenen özgür ve özgün iradeye bağlı bireysel bir eylemi ifade etmektedir (Kalaycıoğlu 2013). vanDeth (2016) siyasal katılmanın temel niteliklerinin açık ve tartışmasız olduğunu ifade etmektedir. Ona göre bu nitelikler dört başlıkta incelenebilir. İlk olarak siyasal katılma bir eylemi veya faaliyeti içermektedir. Siyasete ilgi duymak veya sadece televizyon izleme siyasal katılmayı oluşturmaz. İkinci olarak katılma gönüllüdür, yönetici sınıf tarafından veya kanunlar ile zorunlu kılınmamaktadır. Üçüncü olarak katılma roller profesyonel olmayan veya amatör olan olarak tanımlanan bireylerin gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Son olarak siyasal katılma geniş çerçevede hükümet, siyaset ve devlete ilişkindir. Belirli aşamalar ile sınırlı değildir. Bu çerçevede hükümet, siyaset ve devlete ilişkin gönüllü profesyonel olmayan eylemler siyasal katılma biçimi olarak nitelendirilebilir.

Siyasal iktidarı etkileme amacıyla gerçekleştirilen eylemleri sayı olarak sınırlandırmak mümkün değildir. Protestolar, resmi kurumlara dilekçe vermek, siyasal partiye üye olup faaliyetlerine katılmak, seçim süreçlerinde rol almak, çıkar veya baskı grupları içerisinde faaliyet göstermek, ortak amaca sahip bireyler ile bir araya gelmek, sosyal medya araçlarını kullanmak, boykot etmek, dürüst ticaret sertifikasına sahip olan ürünler almak, imza toplamak bu kapsamda siyasal katılım faaliyetlerine örnektir. Siyasal katılmayı yukarıda ifade edildiği üzere bireyin siyasal sistem karşısındaki durumunu tutumunu ve davranışlarını gösteren bir kavram olarak tanımladığımda katılma türlerinin kapsamı genişlemektedir. Siyasal katılım faaliyetleri çok çeşitlidir ve eylemleri kapsamı geniştir (Görücü 2021: 159; vanDeth 2016). Siyasal katılma biçimlerinin sınıflandırılmasına yönelik sorunlar yeni yaratıcı, bireysel katılım modelleri ile daha karmaşık hale gelmiştir. Gerilla bahçecilik faaliyetlerine katılmak, internet tabanlı teknolojilerden yararlanmak (bağlantısallık eylem) yeni modellere örnektir (vanDeth 2016).

Bir eylem olarak siyasal katılma biçimlerini olağan siyasal katılma, protesto davranışı ve baskıcı eylem olarak üçe ayırmak mümkündür. Sınıflandırma temel

olarak olağan ve olağan dışı olmak üzere eylem türlerini içermektedir. Olağan siyasal katılma yasaların çizdiği sınırlar içerisinde gerçekleşmektedir. Burada eylemler mevcut siyasi sistem içerisinde konmuş norm ve kurallara uygun şekilde gerçekleşmektedir. Olağandışı siyasal katılma ise olağan türün aksine yasal sınırların dışındadır. Yasal düzenlemelere karşı gerçekleştirilen eylemlerde birey amaçlarına erişebilmek için gerektiğinde güç ve şiddet kullanabilmektedir(Kalaycıoğlu 1984: 204-205).

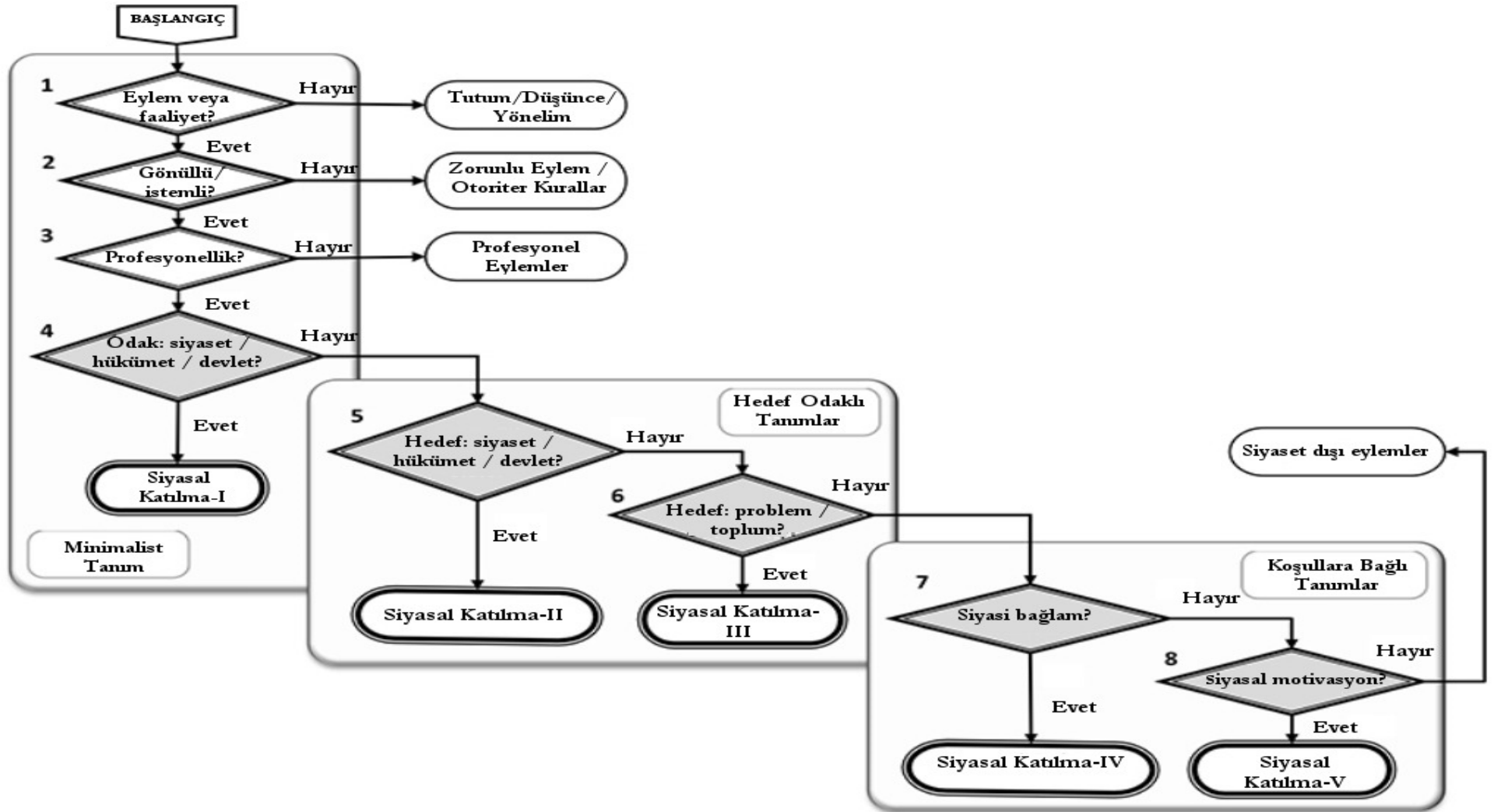
Siyasal katılma davranışına yön veren eğilimlere göre katılım türleri farklılık göstermektedir. Gönüllü olan ve olmayan, irade ve irade dışı, özerk-mobilize şeklindeki ayrımlar farklı türlere atıf yapmaktadır (Yerlikaya Şaşmaz 2015: 49). Özerk katılma karar alma süreçlerine etki edebilmek için aktörlerce dizayn edilen eylemleri ifade etmektedir. Mobilize katılma ise aynı amaçla aktörün dışında konumlanan birkişi tarafından tasarlanan ve gerçekleştirilen eylemleri kapsamaktadır (Özbudun 1975). Gönüllü ve uyarılmış katılım ayrımı bireyin eylemlerine yön veren iradenin kaynağına göre belirlenmektedir. Birey kendi özgür iradesi ile siyasal katılma çerçevesinde bir eylemde bulunuyorsa gönüllü katılım söz konusudur. İradenin şekillenmesinde bireyin kendisinin yanı sıra farklı bir aktör baskın konumda ise uyarılmış katılım söz konusudur (Kalaycıoğlu, 1983: 103).

Siyasal katılma hükümet, siyaset ve devlet kapsamının dışındaki iktidar ilişkilerini kapsayacak şekilde de sınıflandırılmaktadır. Siyasal katılmaya ilişkin tanımların bir kısmı eylemlerin yanı sıra tutum ve yönelimleri de katılım çerçevesinde değerlendirmektedir. Siyasal katılma tanımlamalarında doğrudan oy kullanma, vergi verme gibi doğrudan siyasal süreçleri destekleyici eylemler kimi araştırmacılar tarafından katılma olarak değerlendiriliyorken kimileri bu eylemleri sınıflandırmaya dahil etmemektedir. Eylemlere ilişkin ayrım durumu eylemin niteliğine göre de değişebilmektedir. Siyasal katılma biçimlerini tanımlarken kimi araştırmacılar yasal çerçeve içerisindeki eylemleri dikkate alıyorken, diğerleri yasal olmayan eylemleri de siyasal katılma kapsamına almaktadır(Özbudun 1975).Yerlikaya Şaşmaz (2015: 50) geleneksel ve geleneksel olmayan katılma sınıflandırılmasının genel kabul görmüş olduğunu ifade etmektedir. Geleneksel katılma olarak belirtilen eylemler genellikle seçim süreçleri ve siyasi partiler ile ilgili

eylemleri kapsamaktadır. Siyasete ilişkin tartışmalar, sivil toplum kuruluşlarında görev almak gibi eylemler de bu sınıflandırma içerisinde değerlendirilebilmektedir.

Şekil 1: Siyasal Katılmanın Kavramsal Haritası

Kaynak: vanDeth, 2016

Yukarıda siyasal katılmaya ilişkin belirtilen tanımlamalar, katılma düzeyleri ve katılma biçimlerinden hareketle Şekil 1’de yer alan sekiz aşamalı kavram haritası bir eylemin veya faaliyetin siyasal katılma olup olmadığı konusunu açıklığa kavuşturmak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevenin siyasal katılmaya ilişkin yukarıda açıklanan hususlara ilişkin bir özet olduğunun ifade etmek mümkündür.

İlk aşamada (1) siyasal katılma olarak sınıflandırma yapabilmek için bir eylem veya faaliyetten söz etmek gerekmektedir. Yapılan tanımların büyük çoğunluğu davranışsal boyuta atıfla siyasal katılmanın olabilmesi için bir eylem veya faaliyetin varlığına atıf yapmaktadır. Bu kapsamda yukarıda belirtildiği gibi sadece siyaset ilgi duymak yeterli değildir. Bu tür davranışlar, sadece tutum, yönelim ve düşünce yapısının dışı vurumu olarak tanımlanabilir. İkinci aşamada (2) eylem ve faaliyetlerin gönüllü olup olmadığı sorusu sorulmalıdır. Demokrasilerde siyasal katılma zor, baskı veya tehdidin bir sonucu değildir. Alternatifleri seçme ve özgür iradeye dayalı eylem ve faaliyetler siyasal katılma kapsamında değerlendirilmektedir. Ampirik araştırmalarda bireylerin özgür iradesinin incelenmesi sorun teşkil edebilmektedir. Bu noktada gözlemlenebilir zorlamaların yokluğunu vurgulamak daha pratik olmaktadır. Bu zorlamalara ilk örnek yasal zorunluluklar ve zorunlu görevlerdir. Vergi ödemek, mahkemeye çağrıldığında gitmek gibi eylemler bu kapsamda siyasal katılmanın kapsamı dışındadır. İki numaralı sınıflandırmanın geçerli olmadığı tek eylem zorunlu şekilde oy kullanmadır (vanDeth, 2016).

Üçüncü aşamada (3) eylem ve faaliyetlerin profesyonel olup olmadığı siyasal katılmayı belirlemektedir. Eylem ve faaliyetlerin profesyonel olmayanlar tarafından gerçekleştirilmesine yönelik yukarıda belirtilen tanımlar siyasiler, kamu görevlileri, danışmanlar, lobiciler gibi aktörlerin dışında vatandaş davranışlarına atıf yapmaktadır. Dördüncü aşamada (4) eylemlerin hükümet/devlet/siyaset kapsamında olup olmadığına bakılmaktadır. Siyasal katılımdaki siyasi etiketini belirleyen temel husus budur. İlk dört aşamadan yola çıkarak yapılan tanım ve sınıflandırmalar siyasal katılmanın minimalist tanımını oluşturmaktadır. Bu tanımlama siyasal katılmanın bütün biçimlerini kapsamamaktadır (vanDeth, 2016).

Beşinci aşamada (5) eylemlerin hükümet/siyaset/devlet odağında gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaktadır. Bu alanda yer almayan ancak hükümet/siyaset/devlete ilişkin hedefleri olan eylemleri siyasal katılma olarak nitelendirmek mümkündür. Altıncı aşamada (6) eylemlerin kolektif veya toplumsal sorunları çözmeyi amaçlayıp amaçlamadıklarına bakılmaktadır. Hükümet/siyaset/devlet odağında yer almayan, bu alana ilişkin amaçları olmayan ancak profesyonel olmayan aktörler tarafından kolektif veya toplumsal sorunların çözümüne yönelik eylemler de siyasal katılma olarak değerlendirilmektedir. Bu alandaki eylemlere vatandaş girişimleri veya mahalle komiteleri örnek olarak verilmektedir (vanDeth, 2016).

Yedinci aşamada (7) eylemin siyasal bağlamda gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaktadır. 4, 5 ve 6. aşamaların koşullarını sağlamayan gönüllü ve profesyonel olmayan faaliyetler siyasi bağlamda gerçekleştiği takdirde siyasal katılma olarak ele alınmaktadır. Siyasi bağlamın belirlenmesi spesifik eylemler çerçevesinde açıklanabilir. Örneğin kamp kurmak veya bir oyun sahnelemek siyasal katılma olarak nitelendirilemez. Ancak bir ülke merkez bankasının önünde protesto amaçlı kamp yapmak siyasal katılma olarak nitelendirilebilir. Yine hükümet politikalarını etkilemeyi amaçlayan gündelik eylemler de siyasi bağlamda gerçekleştiğinde siyasal katılma olarak nitelendirilebilir. Bir kahve markasını satın almak siyasi eylem değildir. Ancak hükümetin ithalat düzenlemelerine karşı olarak ve bunu açıkça belirterek yapılan satın alma işlemi siyasal katılmanın bağlamsal türü olarak nitelendirilebilir. Kavram haritasındaki son aşama (8) siyasal katılma biçiminin siyasi amaçlar ve niyetleri içerip içermediğine odaklanmaktadır. İlk üç aşamadaki koşulları sağlayan -eylem, gönüllülük, profesyonellik- fakat siyasi alanda yer almayan, siyasi aktörleri veya kolektif problemleri amaçlamayan, siyasi bağlamda değerlendirilmeyen ancak aktörler tarafından siyasi amaç ve niyetleri açıklamak için kullanılan eylemler siyasal katılma olarak nitelendirilmektedir. Siyasi nedenlerden dolayı kasıtlı olarak bir ürünü veya hizmeti satın almak veya satın almaktan kaçınma şeklindeki tüketim davranışı (politicalconsumerism) bu aşamada yer alan siyasal katılma biçimlerine örnektir (vanDeth 2016).

Kavram haritasındaki sekiz koşulu sistematik olarak sağlamayan eylem ve faaliyetleri siyasal katılma olarak nitelendirmek mümkün değildir. Bir sonraki bölümde araştırma sorusu çerçevesinde siyasal katılmayı etkileyen faktörler incelenmektedir.

2.2.3. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler

Kalaycıoğlu (2013) siyasal eylemin gerçekleşmesi için üç koşulun var olması gerektiğini ifade etmektedir. İlk koşul bireylerin sahip olduğu siyasal nitelikteki kaynaklardır. Siyasal kaynaklar öncelikle bireylerin eğitim seviyesi ile doğrudan alakalı olarak zihinsel gelişimi, olay ve olguları değerlendirme yeteneği, mantıksal ilişkiler kurabilme ve çıkarım yapabilme yeteneğidir. Bireyin siyasete duyduğu ilgi düzeyi, yerel, bölgesel, ulusal veya küresel ölçekte siyasal olayları takip etmeye yönelik alışkanlıklar diğer siyasal kaynaklardır. Bireylerin siyasal süreçleri ne derecede etkilediğine yönelik düşünce yapısı psikolojik siyasal kaynağı oluşturmaktadır. Diğer bir siyasal kaynak bireyin sahip olduğu ağısal ilişkilerdir. Arkadaşlıklar, ortaklıklar, bağlantılı olunan kişilerin varlığı, bireysel düzeyde toplumsal desteğin varlığı bu kapsamdaki kaynaklara örnektir (Kalaycıoğlu, 2013).

Siyasal eylemi ortaya çıkaran ikinci koşul bireylerin bir amaca sahip olmasıdır. Bir saik doğrultusunda hareket eden bireyler siyasal eylemleri gerçekleştirmektedir. Bir politikanın uygulanmaması, seçimlerin istenen parti tarafından kazanılması, vergilerin düzenlenmesi gibi hususlar saiklere örnektir. Siyasal eylem için üçüncü koşul kaynak ve güdüleyici amaca sahip olan bireyin uygun fırsatlara sahip olmasıdır. Koşulların uygun olmadığı bir ortamda siyasal eylemin gerçekleşmesi söz konusu olmayacaktır. Koşullar açısından siyasal eylemin sonuçları getirilerinin çok üzerinde ise eylem gerçekleşmeyecektir. Bu süreçte katlanılan maliyet getirinin altında ise siyasal eylemin gerçekleşmesi olasıdır (Kalaycıoğlu, 2013).

Üç koşul altında gerçekleşen siyasal katılımı etkileyen farklı faktörler söz konusudur. Siyasal katılmayı başlı başına bağımsız bir olgu olarak görmek mümkün değildir. Siyasal sistemin yapısından, toplumlara özgü konulara, sosyo-ekonomik gelişmelerden coğrafi etkenlere birçok faktör siyasal katılma sürecini etkilemektedir. Bu faktörlerin bir kısmı katılım sürecini teşvik ediyorken bir kısmı katılımı

sınırlandırmaktadır. Fiziki ve çevresel farklılıklar ile şekillene yaşam alanları, siyasi sosyalizasyon sürecinde yaşanan etkileşimler, eğitim gibi verili özellikler, bireysel çaba sonucunda sonradan elde edilen kazanımlar, medya araçları bireylerin genel tercihlerinde olduğu gibi siyasi katılım sürecinde de etkin olmaktadır.

Her bir sosyal kategori arka planında yer alan birden fazla faktörün bileşiminden oluşmaktadır. Buna benzer şekilde siyasi katılım sürecinde kişisel veya toplumsal niteliklerden etkilenmektedir. Faktörlerin etkisinin siyasi katılımın zamanına göre değişme ihtimali mevcuttur. Katılım sürecinde güçlü olan bir faktör diğer faktörlerin baskısı altında kalabilmekte veya farklı bir faktör ön plana çıkabilmektedir. Siyasi katılım cinsiyet, yaşı, gelir düzeyi, eğitim, siyasete duyulan ilgi gibi bireye doğrudan bağlı olan faktörlerden etkilenebildiği gibi mevcut seçim sistemi, seçim sürecinde rol alan partiler ve baskı grupları, demokratik yapılar gibi siyasi ve toplumsal faktörlerden de etkilenmektedir (Turan, 2017: 218).

Bir toplumda yaşanan ekonomik ve toplumsal gelişme ve değişimleri, siyasi süreçler ve yapılardan soyutlamak mümkün değildir. Ekonomik ve toplumsal gelişmeler siyasi katılımı sınırlandırabileceği gibi katılım artmasına zemin hazırlayabilmektedir. Üretim tekniklerinde yaşanan sürekli değişim, iktisadi örgütlenmeyi, toplumsal yapıyı etkilerken siyasi katılımı da yaygınlaştırmaktadır. Tarımda makineleşme ile yaşanan istihdam sorunu, yaşam standartlarının yükselişi ile birlikte kente yönelen kitleler yeni sosyal grupları oluştururken toplumsal grupların ağ yapılarını da değiştirmektedir (Turan vd. 2015: 104).

Geleneksel toplum yapısından kopan birey ve grupların kent yaşamına katılması ile yaşanan yerleşim ve statü değişiklikleri bireyin hayattan beklentilerini ve temel ihtiyaçlarını değiştirmektedir. Bu süreç bireyin siyasi katılım davranışlarını da değiştirmekte ve yönlendirmektedir. Kırsal alanlara göre siyasi yaşam ile daha iç içe olma, parti yöneticileri ile kolay etkileşim kurabilme imkânı varlığı da siyasi katılımı arttırmaktadır. Kentsel ayrımlaşmanın, kültürel ve etnik açıdan sosyal tabakalaşmanın yaşandığı bölgelerde statü birey açısından önem kazanmaktadır. Yine din faktörü kentsel yaşamda bireyin siyasi katılımı etkileyen bir husus olarak öne çıkmaktadır (Minibaş, 1992). Bireylere özgü cinsiyet, yaş,

meslek gibi faktörlerin yanı sıra bireyin toplumsal statü kazanmak için siyaseti araç olarak kullanması siyasal katılımı belirleyen bir diğer süreçtir (Öz, 1992: 43).

Siyasal katılma kararını verme sürecinde birey toplum tarafından kendisine sağlanan eyleme ve bu eylemin çıktılarının topluma fayda sağlayacağına inanması önem arz etmektedir. Siyasal katılma çerçevesinde gerçekleştirilen eylemin bir çıktıyı beraberinde getireceğine olan inanç katılma istekliliğini arttıracaktır. Kimi durumda bu inanca sahip olmaksızın alışkanlıklar sebebiyle siyasal katılma süreçleri de söz konusu olabilmektedir. Seçmen konumundaki bireyler kendilerinin siyasal sistemde temsil edilebileceği düşüncesini dikkate almadan standart bir kalıpta oy kullanabilmektedir (Turan, 1987: 16). Demokratik siyasal sistemler içerisinde temel amacın bireylerin sistem içerisindeki etkinliğini sağlamak olduğu dikkate alındığında, bireylerin sistemdeki olumsuzlukları ortadan kaldıracabilecekleri inancı var olduğunda siyasal katılımı etkinlik söz konusu olacaktır. Bu inanç genel çerçevede siyasal sisteme duyulan inancı ifade etmektedir. Ayrıca bu süreçte bireylerin siyasal etkinlik duygusu da gelişecektir. Bu duygunun yüksek veya düşük düzeylerde olup olmaması katılma davranışını belirlemektedir. Bireyin gerçek bir katılma duygusu ile gerçek olarak karar alma süreçlerini etkileyebileceğine olan inanç arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Karar alma sürecinde önem arz eden hususları etkileyebileceğine inanan bireylerin siyasal katılımları yüksek düzeyde, tersi düşünceye sahip olanların ise katılım düzeyleri düşük düzeyde olacaktır (Çakmak 2015).

Siyasal katılmayı etkileyen bir diğer önemli faktör yukarıda ifade edilen psikolojik siyasal kaynaklardır. Demokratik bir sistemde yönetime duyulan güven ve bireysel etkinlik duygusu, siyasete ilişkin ilgi düzeyi ile bir araya geldiğinde siyasal katılmanın çerçevesi çizilmektedir. Siyasal ilgiye yönelik araştırmalar bu kapsamda katılma ve siyasal ilgi arasındaki ilişkiyi inceleyerek psikolojik etkenlerin önemine vurgu yapmaktadır (Turan vd., 2015).

Siyasal sistemin işleyişiyle ve siyasal olayları sürekli ve düzenli olarak izlemek de katılma kararının alınmasında birey üzerinde etkili olan bir diğer etkidir. En azından bu yönde aktif olan bir bireyin siyasal katılımı da aktif olacağı öngörülebilir. Böylelikle bireyin hem siyasal ilgisi hem de siyasal konular

hakkındaki bilgisi artacak, sonuç olarak da siyasal yaşama katılma konusunda daha olumlu davranışlar ortaya koyacaktır (Turan, 2017: 220). Siyasal katılmayı etkileyen bir başka faktör bireylerin çevresinden aldıkları teşvik odaklı uyarımlardır. Siyasal süreçlere katılma noktasında çevresinden daha fazla uyarım alan bireyin katılma düzeyi de yüksek olacaktır. Uyarımlar içerisinde haber veren siyasi kaynaklar, bireysel ilişkiler ve diğerleri ile yapılan tartışmalar önemli bir yer almaktadır (Gülmen, 1979: 58). Siyasal katılma çevreden öğrenilen bir davranış, süreç, eylemdir. Bu nedenle katılmayı bireyin ailesi, arkadaş ve iş çevresi de etkilemektedir. Siyasete ilgi duymayan bir aile, arkadaş veya mesleki çevreye sahip olan bireyin de siyaset daha düşük düzeyde ilgi duyması muhtemeldir. İlk siyasal yönelimlerin olduğu yer ailedir. Siyasal katılma ve eylemlerin temelini oluşturduğu kurum olması nedeniyle aile önem arz etmektedir (Alkan 1989: 56-58). Siyasal katılmayı etkileyen faktörlere yönelik yapılan genel açıklamalardan sonra ilerleyen bölümde faktörler sistematik bir şekilde irdelenmektedir.

2.2.3.1.Cinsiyet

Cinsiyet faktörü siyasal katılmayı etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerden biridir. Siyasal katılma ve siyasal kaynaklara erişme açısından son altı yıllık süreçte cinsiyet eşitliği noktasında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak siyasal katılmaya ilişkin cinsiyet çerçevesinde bakıldığında, kadınların siyasal katılma düzeyleri daha düşük düzeydedir (Atkeson 2003; Coffé ve Bolzendahl 2010; Gökçimen 2008; Koch 1997; Lawless 2004). Temsil açısından bakıldığında günümüzde kadınlara siyasal olarak temsil imkânı sağlanmasına rağmen kadınların siyasal süreçler ile ilişkisi apolitik bir görünüm arz etmektedir. Nüfusun yarısından fazlasını oluşturmalarına rağmen kadınların parlamentolardaki temsil düzeyleri düşüktür. Türkiye’de 2007 yılına kadar kadınların temsil düzeyi ortalama %2,5’tur. Türkiye’de kadınların siyasal hayata katılma düzeyleri de düşüktür. Örneğin Pınarcıoğlu (2011) İstanbul ve Kocaeli kentlerinde yerel düzeyde kadınların siyasal katılıma ilişkin yaptığı araştırmasında kadınların yerel siyasete katılım düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur. Temsilde ve katılımıda yetersizlik sorunu ülkemiz ile sınırlı kalmayarak dünya genelinde görülmektedir. Temsil oranı

son dönemde göreceli olarak artmış olsa da mevcut durumda düşük olduğunu ifade etmek mümkündür. (Gökçimen, 2008: 37-39).

Cinsiyet faktörüne ilişkin belirtilmesi gereken hususlardan biri geleneksel toplumlarda kadınların erkekler ile karşılaştırıldığında daha muhafazakâr olmalarıdır. Lipset (1960: 208) bu ayrımlaşmanın işçi sınıfında daha yüksek düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Bir diğer ifade ile kadınların siyasete ilişkin yönelimlerinde dinsel öğelerin daha belirleyicidir. Ancak kadınların eğitim düzeyleri arttıkça muhafazakâr düşünceye olan yönelim azalarak duygusallık geri planda kalmaktadır. Bu süreçte rasyonel düşünce ön plana çıkarak parti tercihleri ve düşünce yapıları değişmektedir (Altan, 2011: 322).

Erkeklerin ön planda olduğu siyasal yapı, cinsiyetler arası ekonomik ve sosyal eşitsizlikler kadınların siyasal hayata katılımının önünde engel olarak yer almaktadır. Türkiye’de kadınlar kendi yaşamları ve ülkelerine ilişkin alınan kararlara yeterli düzeyde katılamamaktadır. Ulusal ve yerel düzeyde temsil oranları düşük olanların kadınlar kent konseyleri, muhtarlıklar gibi diğer katılım araçlarından da önemli ölçüde dışlanmaktadır. Karar alma süreçlerinde erkekler tarafından çizilen sınırlar doğrultusunda kadınlar yardımcı veya ikincil rollerde kalmaktadır. (Gökçimen 2008: 49; Pınarcıoğlu, 2011: 279).

Yukarıda belirtildiği gibi günümüzde kadınların siyasal katılım düzeyleri erkekler ile eşit düzeye henüz gelmemiştir. Toplumların önemli bir bölümünde kadınların siyasal hayata katılımlarını teşvik etmeyi amaçlayan yasal düzenlemelere rağmen siyasetin erkeklere ait bir iş olduğu anlayışı baskın olmuştur. Kadın ve erkeklerin siyasal yaşama katılım açısından eşit düzeyde olduğu kabul edilse dahi birtakım etkenler kadınların siyasal katılma süreçlerini etkilemektedir (Çağlar 2011: 59).

Kadınların siyasal hayattan dışlanması ve siyasi değişimi gerçekleştirebileceklerine olan inancın zayıf olması katılmayı etkileyen önemli bir husustur (Atkeson 2003; Koch 1997; Lawless 2004). Çağlar (2011: 60) kadınlarda siyasal katılmanın yeterli düzeyde olmamasının genel olarak siyasal hayata ve siyasal meselelere yönelik ilginin azlığı ile ilişkilendirmektedir. İlgisizlik beraberinde düşük

düzy katılmayı getirmektedir. Sosyo-ekonomik kaynaklara düşük düzeyde erişim kadınların siyasal katılımın etkileyen bir başka önemli husustur. İstihdam tür ve düzeylerinin erkeklerden farklı olması sosyo-ekonomik kaynaklara erişime örnektir. Siyasi sosyalizasyon sürecinde kadınlara biçilen rol daha özel, pasif ve kurallara bağılı şekildedir. Erkeklerle biçilen rol ise kamusal alanda daha fazla yer alma, liderlik, özerklik ve kendine yeterlik ile ilişkilendirilmektedir (Coffé ve Bolzendahl 2010: 319).

Kadınların siyasal yaşama katılımını belirleyen etkenler cinsiyet rolleri, kadınların işlerinin özel hayata dahil olarak kamusal alanda apolitik olarak tanımlanması, toplumsal gelişme olanaklarından yeterli düzeyde yararlanılmaması, eğitim, gelir ve karar alma sürecine katılımda yetersizlik, özgüven eksikliği genel olarak kadınların siyasal hayata katılımının düşük düzeyde olması ile sonuçlanmaktadır. Siyasi yaşamda iyi ve kötü olanın tanımlanması, temel değerlerin belirlenerek hareket alanlarının belirlenmesi, alışkanlar, siyaset oyununun kuralları erkek tarafından belirlenmektedir (Gökçimen 2008: 44).

Pyeatt ve Yanus (2018) siyasal meselelere, siyasi partilere ve sivil toplum kuruluşlarına ilgi açısından kadınların düşük düzeyde katılımının motivasyon kaynaklarını ortadan kaldırdığını ve kadınlar arasında erkekler ile eşitliğe ilişkin düşüncelerde marjinalleşmenin yaşandığını ifade etmektedir. Siyasal katılmaya yönelik motivasyonu arttırmak, eşitliğe ilişkin düşüncelerin pekişmesini sağlamak için seçimlerde kadınlara yönelik kota uygulanması (Pınarcıoğlu 2011; Çağlar, 2011) gibi çözüm önerileri, kadınların eğitim ve sosyo-ekonomik düzeylerinin artması (Atabey ve Hasta, 2018) gibi gelişmeler olsa da kısa vadede siyasal katılımda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması zor görünmektedir.

2.2.3.2.Yaş

Siyasal katılma açısından bireylerin değer yargıları, düşünce yapısı, inançlar, davranış, eğilim ve tutumlar açısından belirli bir seviyeye gelebilmesi için belirli bir yaşa ulaşmaları gerekmektedir. Bireyin kendi denetiminin dışında siyasal katılımı belirleyen kaynaklardan biri de yaştır. İçerisinde bulunan yaşın denk geldiği dönemde siyasal katılmanın belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. İlerleyen

bölümde incenelecek olan siyasallaşma sürecinin yoğun olduğu dönemde bireylerin yaş ve siyasal katılma etkileşim düzeyi de değişebilmektedir. Bu değişime 1968 kuşağı olarak adlandırılan bireyler örnek olarak verilebilir. Biyolojik ve fiziksel niteliklerden farklı olarak bireyin içerisinde bulunduğu toplumsal yapının da katılmaya etkisi söz konusudur (Kalaycıoğlu 1983: 21).

Yaş ile siyasal katılma süreci ilişkisi gençlik ve gençlik sonrası süreç olarak ele alınmaktadır. Atçeken (2021) özellikle modern toplum açısından bu ayrımın sadece yıl bazlı değerlendirmenin yetersiz olacağını ifade etmektedir. Gençler açısından net bir sınıflandırma yapmak mümkün görünmemektedir. Temel ihtiyaçlarını gidermekte zorlanan, küçük yaşta çalışmak zorunda olan, erken evlenen, aile kurmakta sorun yaşayan veya ileri yaşlarda siyasallaşma sürecinin farklı düzeylerde gerçekleştiği farklı gençleri bir arada değerlendirmek zordur. Bu nedenle gençliği tek tip çerçeve içerisine oturtmak zordur. Atçeken (2021) örnek olarak yaş bağımsız değişkenini ele alarak siyasal katılma türlerinin geleneksel ve geleneksel olmayan şekilde ele alındığında önemli farklılıkların göz ardı edilebileceği tehlikesinin var olduğunu belirtmektedir.

Yaş faktörü çerçevesinde siyasal katılıma ilişkin genel olarak katılım düzeyinin yaşlanma ile birlikte arttığı; orta yaşlı bireylerin gençler dikkate alındığında daha fazla katılma düzeyine sahip olduğu ifade edilmektedir. Yaşlılıkta ise katılma düzeyi belirli bir düzeyden sonra azalmaktadır. Bireylerin yaşamlarında refah, eğitim düzeyi gibi faktörler açısından belirli bir seviyeye gelmesi siyasal katılım artması ile ilişkilendirilebilir. Yaşlılıkta var olan azalma ise yıllar içerisinde elde edinilen kazanımların kaybedilme korkusu ile ilişkilendirilebilir. Her bireye uygulamak mümkün değilse de yaşlı bireylerin zaman içerisinde kazandıkları tecrübeler, deneyimler kapsamında daha bilinçli bir şekilde siyasal süreçlere katıldığını ifade etmek mümkündür (Kışlalı, 1987).

Yaş ile siyasal katılım arasındaki ilişki her dönem aynı doğrultuda değildir. Kışlalı (1987) siyasal katılma düzeyinin orta yaş ile birlikte arttığını ifade etmektedir. Gençler açısından ise genel olarak düşük olarak kabul edilen katılma düzeyinin önemli toplum, siyasal, ekonomik meselelerin varlığında veya bir kriz anında arttığını belirtmektedir. Kalaycıoğlu (1983) ise gençlerin yaşlılar gibi geleneksel

katılım araçlarına ilgisinin düşük düzeyde olduğunu ifade etmektedir. İleri yaşlarda ise dünya görüşünün netleşmesi neticesinde siyasal tercihler somutlaşarak katılım düzeyi artmaktadır. Milbrath (1965: 133) da benzer şekilde genç yaştaki bireylerin iş bulma, aile kurma sürecinin tamamlanmasının ardından siyasal katılım düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Altan (2011: 311) nesiller arasındaki anlayışa yönelik farklılıkların kendisini siyasal tercihlerde de gösterdiğini ifade etmektedir. Farklılıklar oy kullanma sürecini de etkilemektedir. Bu doğrultudaki çalışmalar gençlerin yaşlılara nispeten değişim ve yeniliklere daha olumlu yaklaştıklarını ortaya koymaktadır. Yaşlılar ise siyaseten daha tutucu bir konumdadır. Değişim ve yeniliklere temkinli yaklaşmaktadır. Altan'a göre (2011) özellikle 16-20 yaş arasındaki bireylerin siyasal katılım düzeylerinin düşük olmasının nedenini yukarıda da ifade edilen göçebe yaşam tarzına bağlamaktadır. Eğitim, istihdam ve askerlik gibi nedenler ile sürekli yer değiştirme durumunda olan gençlerin korumak isteyecekleri bir çıkar ve mülkleri bulunmamaktadır. Ayrıca yazar bekar olmanın da yaştan bağımsız olarak siyasal katılmayı etkilediğini ifade etmektedir. Altan (2011: 311),oy verme davranışı çerçevesinde ise yaş gruplarına göre şu şekilde bir sınıflandırma yapmaktadır:

-18-25 yaşındaki bireylerin daha çok odaklandığı partiler radikallerdir.

-25-40 yaş aralığındakiler daha çok merkez partilere yönelmektedir.

-40-60 yaş arasındakiler ilerleyen süreçte sağ partilere yönelmektedir.

-60 yaş sonrasında ise bireylerin daha çok muhafazakâr partilere destek verdiği görülmektedir.

Türkiye’de yaş düzeylerine göre siyasal katılım sürecinde yaşanan değişim belirli ülkelerde de benzer nitelik arz etmektedir. Örneğin Homana (2018), ABD ve Avustralya’da gençlerin siyasal katılım düzeyi ve motivasyonlarına yönelik araştırmasında katılım oranlarının genç, yetişkin ve yaşlı bireyler arasında farklılaştığını ifade etmektedir. Çalışmada özellikle üniversite öğrencilerinin siyasi meselelere ilgisinin diğer yaş gruplarına göre düşük düzeyde olduğunu ve toplumsal hareketlere katılımın daha düşük düzeyde olduğu ifade edilmektedir. O’Toole ve

diğerleri (2003),çalışmasında benzer şekilde gençlerin katılım düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmektedir.

Yaş faktörü çerçevesinde siyasal katılımın değişimine yönelik farklı açıklamalar söz konusudur. Örneğin Quintelier (2007: 165-166),gençler ve orta ile ileri yaşlı bireyler arasındaki katılım uçurumun üç nedene bağlanabileceğini ifade etmektedir. İlk olarak yaşam döngüsü ve nesillere ilişkin etkilerden ötürü daha genç bireyler daha az siyasal katılım göstermektedir. Milbrath'a (1965),göre de benzer şekilde yerleşik bir düzene geçene kadar bireylerin siyasete ilgisi daha düşük düzeydedir. Yaşam döngüsü ile kastedilen bireylerin farklı açılardan siyasal katılmayı etkileyecek şekilde gelişmidir. İlk olarak bireyler yaşlandıkça siyasi süreçlerde daha tecrübeli hale gelmektedir. İkinci olarak genç bireyler daha yaşlı bireylerin yaşamları boyunca biriktirdiği kaynaklara sahip değildir. Genç ve yaşlılar bu kapsamda farklı sosyal rollere sahiptir. Gençler bu kapsamda siyasal hayata entegre olma hususunda sorun yaşayabilmektedir. Sosyal ve siyasal bağların zayıflığı, refah düzeyi gibi sorunlar entegrasyon sürecini belirlemektedir.

Katılım belirleyicisi ikinci neden yeni siyasal katılım türleri gençleri oy verme veya siyasi parti üyeliği gibi daha yaşlı nesiller tarafından gerçekleştirilen katılma pratiklerinden uzaklaştırmaktadır. Daha genç bireyler bu çerçevede yerel toplumsal eylemleri, sorumlu tüketim, yeni sosyal hareketler ve eylemleri, tek meseleye odaklanan siyaseti, protesto siyasetini vb. tercih etmektedir. Üçüncü neden olarak ilk iki nedenle bağlantılı olarak genç bireylere yönelik toplumlar tarafından geliştirilen çoğu zaman olumsuz tutumlardır. Gençlerin siyasete ilgi duymadıkları, siyasal süreçlere daha az güvendikleri belirtilmektedir. Ancak genel kabul gören bu savları ülkeler içerisinde doğrulayacak somut ve ampirik veriler sınırlı sayıdadır(Quintelier, 2007: 166).

Kimberlee (2002), yaş çerçevesinde siyasal katılıma ilişkin dört farklı neden sınıflandırması yapmaktadır. Buna göre gençlik odaklı açıklamalar gençlerin siyasal hayata katılımlarının sınırlayan faktörleri bireyin kendisinde veya bireyle ilişkili olan belirli bir nitelikte (farklı sosyal sınıflara mensubiyet) aramaktadır. Siyaset odaklı açıklamalar gençlerin kendisine değil ülkelerin seçim yapılarına ve siyasi partilerin genç bireyleri çekmekteki başarısızlıklarına odaklanmaktadır. Alternatif değer odaklı

açıklamalar ise gençlerin kendilerinden önceki nesillere göre farklı değerleri benimsediği düşüncesinden hareketle siyasal katılımı açıklamaktadır. Çevre, kimlik politikaları gibi alternatif meseleler gençlerin siyasal katılım sürecinin farklı alanlarına odaklanması ile sonuçlanmaktadır. Genel açıklayıcı yaklaşımlar ise her bir gelişmenin kendisine özgü olduğu düşüncesinden hareketle bağlamsal olarak gençlerin siyasal hayata katılımlarına belirleyen eşsiz değişkenler (örneğin siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar, tek bir meseleyle ilişkin yaşanan krizler) olduğunu savunmaktadır. Gauthier (2003) ise yaş çerçevesinde gençlerin siyasal hayata katılımını inceleyen çalışmaların bir bölümünün sadece seçimlerde oy vermeye ve siyasallaşma göstergelerine odaklandığını ifade etmektedir. Sadece seçimler çerçevesinde siyasal katılım belirlemek yetersiz bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda yaş düzeyine göre bireylerin farklı siyasal katılım türlerine yönelimini değerlendirmek gerekmektedir.

2.2.3.3.Eğitim

Eğitim kavramını farklı bağlamlarda tanımlamak mümkündür. Siyasal katılımı etkilemesi açısından ortak bir nitelikten bahsetmek mümkündür. Eğitim bireyin dünya görüşünün şekillenmesi, davranış kalıplarının yerleşmesinde, bireyin genel gelişiminde rol oynamaktadır. Elde edilen birikim ile birlikte eğitim siyasal katılma sürecini etkilemektedir (Altan, 2011: 314). James Bryce Güney Amerika'ya referans vererek eğitimin bireyi iyi bir yurttaş yapmayacağını ancak iyi bir yurttaş olabilmeyi kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Eğitim siyasete ilişkin nitelikleri –konuşma, yazma, mevcut koşullar ile başa çıkma yöntemleri- geliştirerek az veya çok düzeyde katılmayı güçlendirmektedir. Bireyin hoşgörü türlerini anlaması, aşırıcı doktrinlerden uzaklaşması, rasyonel seçim tercihleri yapabilme kapasitesinin gelişmesi eğitim ile sağlanmaktadır. Bu çerçevede eğitim düzeyi arttıkça demokratik değerlere inanç ve demokratik uygulamaları destekleme olasılığı artmaktadır (Lipset, 1960: 56; Verba vd., 1995: 305). Demokratik toplumlarda eğitimin siyasal tercihleri etkilemesi eşitlik ve hoşgörü kültürünün yerleşik hale gelmesi ile de ilişkilidir. Eğitim aracılığı ile oluşan siyasal yapı bireylerin birbirilerine hoşgörülü ve saygılı olmasına imkân sağlamaktadır (Altan, 2011: 323).

Eğitim siyasal katılmanın güçlü sosyal değişkenlerinden biridir. Eğitim aracılığıyla bireylerin siyasal sisteme katılım kolaylaşmaktadır. Eğitim ile katılmanın ön koşulları zaman içerisinde gelişir. Bireyin siyasal tercihlerini yapmada bilinç düzeyini arttıran eğitim çevreye bağlı diğer değişkenlerin etkisini azaltmaktadır (Baykal, 1970: 61). Siyasete ilişkin yaşanan olayları kavrama, olay ve olguları çok boyutlu değerlendirme, yorumlama, bireysel toplumsal durumunu ve sorunları mevcut siyasal sistem ile ilişkilendirme eğitim aracılığı ile sağlanmaktadır. Bu çerçevede eğitimin katılma açısından önemli bir işlevi olduğunu söylemek mümkündür (Kalaycıoğlu, 1983).

Siyasal katılmaya ilişkin ampirik araştırmalarda eğitim katılmayı tahmin etmek için bir dış değişken olarak kullanılmaktadır. Eğitim etkisi temelde beşeri sermayenin güçlenmesi olarak ele alınmaktadır. Eğitim bu çerçevede bilişsel yetkinlikler, toplumsal uyum gibi katılımı arttırıcı yetenekleri sağlamaktadır. Bilişsel yetenekler ile birlikte siyasal bilginin eğitim aracılığıyla aktarımı bireyin siyasal süreçleri anlamlandırmasını sağlamaktadır (Kam ve Palmer, 2008: 613). Bilişsel ve algısal düzeyde gelişim aracı olarak eğitim bireyin siyaset olan ilgisi arttırmaktadır. Eğitim ile birlikte yeteneklerde yaşanan gelişme, daha geniş sosyal yapı ile bağ kurabilme, çevresinde değişimi sağlamaya yönelik inanç gelişmektedir. Eğitim ayrıca dolaylı olarak ekonomik, sosyal, bilişsel ve psikolojik gelişme ile birlikte katılım sürecini dolaylı olarak da etkilemektedir (Atabey ve Hasta, 2018).

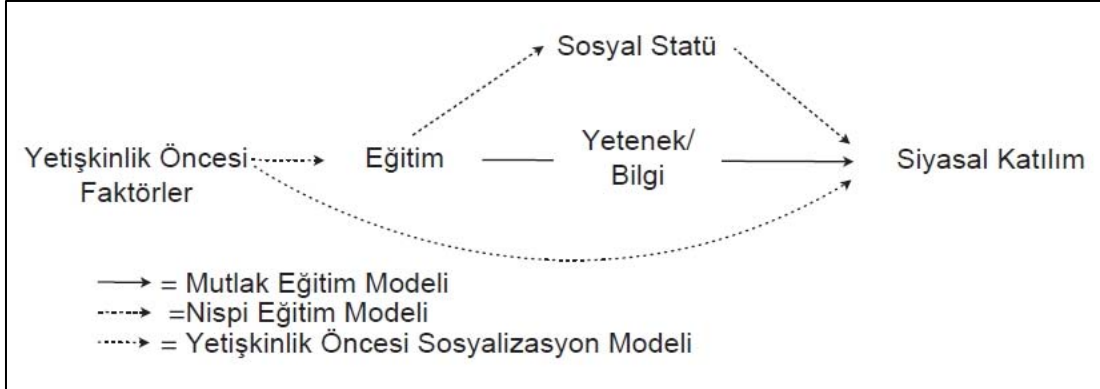
Bireylerin eğitim düzeyinde yaşanan değişim siyasi tercihleri de değiştirebilmektedir. Araştırmalar eğitim düzeyi düşük olduğu takdirde bireylerin seçimlerde oy kullanma dışında siyasal sisteme daha az katıldığını belirtmektedir. Düşük düzeyde genellikle muhafazakâr ve sağ partilere destek ön planda iken eğitim düzeyinin yükselmesi ile daha çok sol ve sosyal demokrat partiler ön plana çıkmaktadır. Eğitim düzeyinin artması oy verme davranışına ek olarak baskı grupları oluşturmak gibi davranışların artmasını sağlamaktadır (Altan, 2011). Uhlaner (2015: 504) ülkeler arası verilerin refah seviyesi yüksek ve eğitilmiş bireylerin siyasete daha fazla katıldıklarını ancak bu ilişkinin güçlü partilere veya alternatif kaynaklar sunan siyasi örgütlere sahip toplumlarda daha zayıf olduğunu belirtmektedir.

Eğitim siyasal katılım açısından bir diğer işlevi siyasal değerlerin aktarımında araç olmasıdır. Eğitim her bireyin siyasal sisteme ilişkin bilgi sahibi olmasından, siyasal değer yargılarının ve davranış kodlarının aktarımında rol oynamaktadır. Okul çağında çocuklar aileden aldıkları birikimi okulda pekiştirmeye başlamaktadır. Farklı bilgi kaynaklarından elde edilenler okul aracılığı ile sistematik bir şekilde kavranır ve siyasal sistem hakkında bilgi sahibi olunur. Eğitim hayatı boyunca devam eden öğrenme süreci sosyal yaşamda da devam etmektedir (Altan, 2011: 322).

Eğitim ve siyasal katılma arasındaki ilişki her zaman açık şekilde olumlu değildir. Lipset (1960: 57), bu duruma tarihsel olarak Almanya ve Fransa'yı örnek vermektedir. Eğitim düzeyi yüksek olmasına rağmen bu ülkelerde demokratik şartların olgunlaşması ve istikrar kazanması zaman almaktadır. Lipset burada eğitim düzeyinin anti-demokratik güçleri sınırlandırabileceğini ifade etmektedir. Teorik olarak eğitim ve siyasal katılım ilişkilendirilmesi her toplumda doğrudan geçerli olmamaktadır. Lipset (1960: 46), gelir, eğitim, din gibi değişkenlerin siyasal katılmayı etkilediğini, ancak bu değişkenlerin etkileme biçim ve düzeylerinin farklılaştığını ifade etmektedir. Buna göre her toplumun siyasi alt sisteminin otonom olarak işlemektedir. Bir toplumda baskın konumda olan siyasal bir form diğer toplumsal koşullarda sınırlanabilir. Bir diğer durumda toplumsal yapı bir formun öne çıkmasını teşvik edebilir. Almanya ileri endüstrileşmesi, kentleşme, refah ve eğitim düzeyi ile demokratik sistemin kurulmasının teşvik edildiği topluma örnektir. Ancak tarihsel olarak belirli olaylar belirli dönemlerde demokrasinin meşruiyetinin sağlanmasını engellemiş ve siyasal krizlere karşı durulmasını önlemiştir.

Yukarıda belirtilen çalışmalarda eğitimin genel olarak siyasal katılımı arttırdığı ifade edilmektedir. Geleneksel yaklaşıma göre eğitim sivil yetenekleri geliştirme ve siyasal bilgiyi arttırma ile katılımı arttırmaktadır. Literatürde yer alan çalışmaların bir kısmı eğitimin doğrudan siyasal katılım nedeni olup olmadığını sorgulamaktadır. Bu doğrultuda eğitim yetkinlik öncesi sosyalizasyon, sosyal ağlara katılım gibi diğer faktörlerin gelişimin aracı olup olmadığı sorgulanmaktadır (Persson, 2015: 689). Kam ve Palmer (2008) bu yaklaşıma benzer şekilde eğitim doğrudan katılımı arttıran bir neden değil yetişkinlik öncesi tecrübeleri arttıran bir araç konumunda olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 2:Eğitim ve Siyasal Katılım İlişkisine İlişkin Teorik Modeller

Kaynak: Persson, 2015: 690

Şekil 2’de eğitim ve siyasal katılım ilişkisini açıklamaya yönelik modeller yer almaktadır. Mutlak eğitim modeli olarak adlandırılan model eğitim siyasal katılımın nedeni olduğunu ifade etmektedir. Mutlak eğitim modeli neden olarak eğitim görüşü olarak da adlandırılmaktadır. Bu modelde yukarıda bahsedilen bilişsel yeteneklerin eğitim aracılığı ile gelişimi bilişsel yol (cognitive pathway) olarak kabul edilmektedir. Bu gelişim süreci siyasal katılımı doğrudan etkilemektedir. Bu modelde belirtilmesi gereken bir husus eğitimin sürekli mi yoksa belirli dönemde mi etkili olup olmadığı hususunda bir uzlaşma bulunmadığıdır. Araştırmacıların bir kısmı eğitim süresine odaklanırken diğerleri sadece yükseköğretime odaklanmaktadır. Yükseköğretime ilişkin araştırmalarda eğitime katılma ve mezun olma değişkenlerini farklı kabul etmektedir (Kam ve Palmer, 2008; Persson, 2015).

Mutlak eğitim modeline ilişkin ilk revizyon talebi yetişkinlik öncesi sosyalizasyon modelinden gelmiştir. Modele göre eğitim ve siyasal katılım arasındaki ilişki yetişkinlik öncesi faktörlere bağlanabilir. Bu faktörler eğitim tercihi ile birlikte siyasal katılımı da belirlemektedir. Eğitim ailenin sosyo-ekonomik statüsü, ailede siyasal sosyalizasyon, kişisel nitelikler gibi faktörlerin gelişimi için aracı rol oynamaktadır. (Luskin, 1990), genetik faktörler (Mondak ve Halperin, 2008), kişilik tipleri gibi faktörler yetişkinlikte siyasal katılmayı etkilemektedir. Modele göre eğitimden ziyade bu faktörler siyasal katılmayı etkilemektedir. Bu fikiri siyasi tutumlar ve davranışların erken dönemde oluştuğunu ve ilerleyen yıllarda çok fazla değişmediğini savunan araştırmalar (Sears vd., 1999) ile desteklenmektedir.

Araç olarak eğitim düşüncesine göre yetişkinlik öncesi faktörler siyasal katılmayı etkilediği gibi eğitim tercihini de etkilemektedir. (Kam ve Palmer, 2008: 691).

Nispi eğitim modeli geleneksel görüşe revizyon öneren ikinci modeldir. Bu model Şekil 2’de görüldüğü üzere diğer iki modelden farklı bir nedensel bağ önermektedir. Dereceleme modeli olarak da adlandırılan bu modele göre sosyal statü aracılığıyla eğitimin siyasal katılma üzerinde dolaylı bir etkisi bulunmaktadır (Nie vd., 1996). Yaklaşımına göre yüksek sosyal statü toplumda merkezi bir sosyal ağ konumuna sahip olmak olarak tanımlanmaktadır. Nie ve diğerlerine göre siyasal katılmayı belirleyen alınan eğitimin içeriği değil mevcut sosyal statüdür. Eğitim burada bireyin sosyal statüsünü belirleyen bir araç konumundadır (Persson, 2015: 692).

2.2.3.4. Gelir Düzeyi

Gelir ve siyasal katılım ilişkisine yönelik araştırmalar gelir eşitsizliğin oy verme, siyasal gruplara üyelik, toplantılara katılma gibi eylemlere dahil olmaya gelir eşitsizliğinin etkisine odaklanmaktadır (Cicatiello, 2015: 447). Siyasal katılmanın gelir faktörü tarafından etkilenmesi önemli bir sosyal mesele olarak görülmektedir. Ampirik ve teorik çerçevede gelişen literatür düşük gelire sahip ve diğer sosyo-ekonomik sorunlara sahip bireylerin siyasal katılma düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir (Erikson 2015; Gallego 2015; Oliver 2001; Ansolabehere vd., 2003; Solt 2008).

Örneğin Solt (2008) ABD genelinde ve ülkeler arası yaptığı araştırmalarında gelir eşitsizliğinin seçimlere katılımı engellediğine yönelik kanıtlar sunmuştur. Lawless ve Fox (2001) ile Cohen ve Dawson (1993) gelir düzeyi (zenginlik, sosyal refah, para ve ekonomik gelişme) ile siyasal katılmayı ilişkilendirmektedir. Yazarlar yüksek gelir düzeyinin bireylerin siyasal katılma düzeyinin artmasını ve hükümette yer almasını teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Lawless ve Fox (2001) düşük gelir düzeyine sahip bireylerin oy kullanmayı reddettiklerini, bunun nedeninin ise oy kullanmayı teşvik edici bir hususun var olmaması olduğunu ifade etmektedir. Farklı teorik çerçevelerden hareket edilse de çalışmalar genel olarak düşük düzeyde gelirin siyasal katılmayı durumsal olarak sınırlandıran sosyal ve psikolojik faktörleri

geliştirdiğini savunmaktadır (Jungkunz ve Marx, 2021). Araştırmacılar gelir eşitsizliğinin katılımı baskıladığını; seçimlere katılmama sürecinin ise gelir eşitsizliğini ortadan kaldıracak politikaları önlediğini ifade etmektedir. Bu süreç bir döngü olarak devam etmektedir (Gallego, 2015: 144).

Ojeda (2018) kaynaklar ve fırsat maliyeti çerçevesinde gelir-katılım ilişkisini açıklamaktadır. İlk olarak gündelik yaşamın temel talepleri (gıda güvensizliği, hastane masrafları, barınma sorunları) katılım için kullanılacak maddi ve manevi kaynakları tüketmektedir. Bireyler kıt kaynakları en iyi şekilde dağıtmaya yönelik tercihlerde temel ihtiyaçları diğer yüksek düzey ihtiyaçlara öncelemektedir. Siyasal katılımın fırsat maliyeti talepler arttıkça ve kaynaklar azaldıkça değişmektedir. Bireyler gelir düzeyini arttırmak veya mevcut düzeni korumak adına çıkarlarına en uygun partilere yönelme eğilimindedir. Gelir düzeyi düşük olan bireyler sosyal yönü ağır basan partilere yönelmektedir. Orta düzey gelire sahip olan bireylerin ise mevcut sistemi korumaya odaklanan partilere yönelmesi söz konusudur. Konumlarının değişme tehlikesi ve beraberinde getireceği belirsizlik orta sınıfı daha tutucu partilere yöneltmektedir. Yüksek düzey gelirse sahip olanlar ise daha çok merkez partilere oy vermektedir. Bu tür partilerin genellikle liberal eğitilmiş olması, serbest ekonomi modelini desteklemeleri, özgürlükçü bir ortam vadetmeleri tercih sebepleridir. Batılı ülkelerde var olan genel durum Türkiye’de ise çok farklıdır. Türkiye’de gelişmiş ülkelerin aksine sol partiler üst gelir grubunun, sağ ve muhafazakârlar ise alt ve kısmi olarak orta sınıfın partileri olarak öne çıkmaktadır (Altan, 2011: 321).

Gelir eşitsizliği ve farklı grupların siyasal katılımı arasındaki ilişkiye yönelik iki temel teori bulunmaktadır. Nispi güç teorisi yüksek gelir eşitsizliğine sahip toplumlarda yüksek statüye sahip bireylerin siyasal süreçleri baskılamak için kaynaklarını kullandıklarını savunmaktadır. Daha düşük statüdeki bireyler ise katılımlarının başarısız olacağı düşüncesi nedeniyle siyasal süreçlere katılmamaktadır. Çatışma teorisi ise eşitsiz bir toplumda siyasal süreçlerin getirisi daha yüksek olacağı için herkesin daha fazla süreçlere katılacağını savunmaktadır (Gallego, 2015: 148-149). Lipset (1960: 229) gelir faktörünün tek başına her zaman belirleyici olmayabileceğini ifade etmektedir. Kamu personeli bir birey yüksek statü ve prestije sahiptir. Ancak düşük gelir düzeyine sahiptir. Nispeten yüksek düzey

gelire sahip olan bireyler ise etnik azınlıklar ve yeni zenginler gibi düşük statüye sahip olabilir. Gelir faktörüne ilişkin belirtilmesi gereken son husus gelir düzeyinde yaşanan kısa vadeli değişimlerin siyasal katılıma yukarıda ifade edilen şekilde etki edip etmediğinin teyide muhtaç olmasıdır (Jungkunz ve Marx, 2021).

2.2.3.5.Meslek

Meslek faktörü bireylerin sosyal statüsünü belirlediği için siyasal katılıma etki etmektedir. Eğitim siyasal katılımı doğrudan etkilediği gibi meslek edinme aracılığı ile de dolaylı olarak katılımı etkilemektedir. Toplumsal statüsü yükselen bireylerin siyasete ve politika yapım süreçlerine ilgisi artmaktadır. Üst düzey bürokratlar ve siyasetçiler ile ağ oluşturma genellikle yüksek statülü meslek sahiplerince yürütülmektedir. Oy kullanma, sosyal ve siyasal meseleleri ağ içerisindeki diğer aktörler ile tartışma gibi eylemler yüksek statülü meslek sahipleri tarafından daha kolay şekilde yürütülmektedir (Görücü, 2019: 104-105).

Meslek sahipliği gelir faktörünü de etkilediği için siyasal katılmayı etkilemektedir. Temel ihtiyaçlarının dışında yeterli kaynağa sahip bireylerin siyasete ilgi duyması daha olası olmaktadır. Eğitim, meslek ve dolaylı olarak gelir faktörleri ile gelişen sosyo-ekonomik statü bireyin katılım sürecini de etkilemektedir. Statüsü artan birey yukarıda ifade edildiği gibi daha fazla katılmaya istekli olacaktır. Mevcut statüsünü korumak isteyen ve yeterli kaynağa sahip olan birey siyasete ilgi duymaktadır. Statüyü korumak amacıyla siyasal süreçleri yönlendirmeye ve bireyleri etkilemeye çalışanlar genellikle iyi sosyo-ekonomik statüye sahip olan bireylerdir (Kalaycıoğlu, 1983). Siyasal katılımı meslek faktörüne ilişkin bir boyut siyasal çıktılarından etkilenen meslek sahiplerinin siyasete daha fazla ilgi duymasıdır. Sosyal bir çevre olarak ele alındığında bireylerin mesleği ile ilgili gelişmeler, ihtiyaçlar ve beklentiler siyasal katılma sürecini etkilemektedir (Atabey ve Hasta, 2018: 493-494). Bireyler mesleki konumlarına göre kendilerine daha yakın olduğunu düşündükleri grupları desteklemektedir. Çıkarını düşünen birey mesleği çerçevesinde kendisine uygun gördüğü siyasi partilere yönelmektedir. Meslek grupları açısından her grup kendi amaçlarını gerçekleştirebileceğini düşündüğü siyasi parti veya gruba destek vermektedir. Örneğin Amerika'da işçi sınıfı genellikle Demokratları desteklemektedir (Altan, 2011).

Meslek sahibi olmanın siyasal katılıma etkisi meslek türü ve mesleki ilişkiler açısından da ele alınabilir. Bu kapsamda diğer faktörler sabit kaldığından mesleki süreçlerin siyasal katılımı teşvik edebileceği söylenebilir. İlk olarak iki kurumsal alanda (siyaset ve mesleki alan) yapı ve davranışlar açısından bir benzeşim söz konusudur. Sobel (1993) meslek grubu içerisinde bir aktörün diğerlerinin etkileyebilmesini siyasal süreçlere de etki edeceğini belirtmektedir. Diğer bireyler üzerinde söz sahibi olan birey veya grup siyasal katılım sürecini etkilemektedir. İlişkilerin hiyerarşik ve daha resmi olduğu bir ortamda oy verme gibi resmi siyasal katılım süreçlerine etki söz konusudur. Daha az resmiyetin var olduğu iş ve meslek yapılarında bireylerin toplumsal eylemler açısından birbirini etkilemesi söz konusu olmaktadır. Lipset (1960: 365) meslek grubu aracılığı ile siyasal süreçlere katılmaya sendika faaliyetlerini örnek olarak göstermektedir. İşçiler sendika lideri veya sendikanın siyaset ile ilişkisine göre kendilerini siyasi olarak konumlandırabilmektedir.

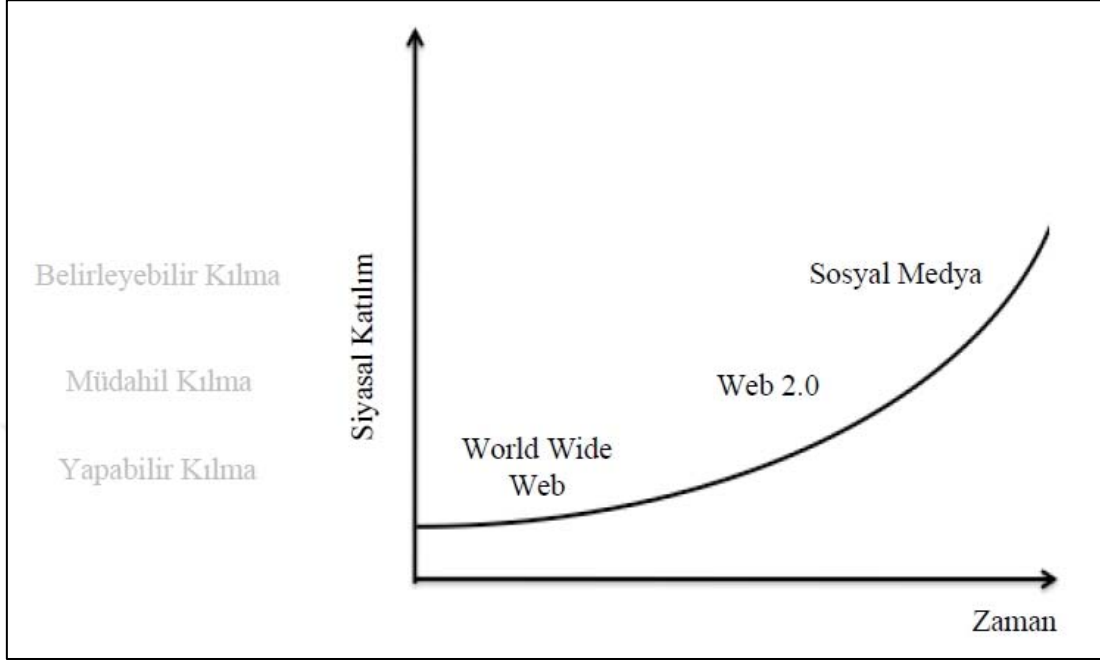
2.2.3.6.Kitle İletişim Araçları Kullanımı

Bireylerin siyasete yönelik psikolojik eğilimlerini etkileyen faktörlerden biri kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçları kavramı genellikle geleneksel medya yani televizyon, radyo, gazete, dergi gibi araçlar anlamında kullanılmaktadır. Son dönemde internet tabanlı sosyal medya platformları toplumsal yaşamın tüm alanlarına girmiş ve hızla yaygınlaşmıştır. Günümüzde geleneksel medyadan televizyonun hala en etkili araç olduğu varsayılsa da, sosyal medyanın da etki alanını giderek genişlettiği ileri sürülmektedir (Gökce ve Şengönül, 2022: 225vd.).Gökce ve Şengönül (2022) geleneksel medyanın olsun sosyal medyanın olsun genelde siyasete özelde de siyasal katılmaya etkisinin büyük ölçüde insanların bununla ne yaptıkları, yani nasıl ve hangi amaçla kullandıklarına bağlı olduğunu söylemektedir.

Günümüz iletişim çağında başta televizyon olmak üzere internet tabanlı platformlar sosyal yaşama ve siyasete ilişkin her türlü görüş, düşünce ve bilginin bireylere ulaşmasında kilit rol oynamaktadır (Dilber, 2012). Onlar olmadan ne günlük yaşantımızı düzenlemek ne de çevremizle iletişim kurmak mümkündür.

Çünkü günümüz dünyasında medya araçları gündelik yaşamın her yerindedir ve sosyal yaşamı adeta kuşatmış olup kamuoyunun şekillenmesinin ötesinde siyasetin nasıl yapılacağı ve sunulacağının kurallarını da belirlemiştir. Dolayısıyla da medya kişilerin siyasal katılımının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle kişileri pasif rolden aktif role haiz kılan sosyal medya daha önemli hale gelmiştir. Zira sosyal medya, bireylerin gündemi takip edip buna ilişkin içerik üreterek ve paylaşımlarda bulunarak tepkilerini ortaya koyabildikleri bir alan sunar (Arklan, 2016:622).Çünkü normal insanların geleneksel medyaya erişimi sınırlıdır. Oysa bu sınır sosyal medyada ortadan kalkmıştır. Böylelikle de sosyal medya, kişilerin hem gündemi takip etmelerine olanak sağlayarak hem de buna ilişkin içerik üretilip paylaşımda bulunmalarına imkan vererek siyasete ilgiyi ve katılımı artırıcı yönde bir işlev görmektedir (Gökce ve Şengönül 2022: 230vd.;Castells 2016; Gündoğmuş vd. 2019: 86; Yılmaz ve Yaşar 2020: 196). Zira insanlar, toplumsal ve siyasal olaylarla ilgili sosyal medya ağlarında paylaşımlar yaparak, siyasi aktörlerin sosyal medya sayfalarına yorumlar yaparak ve belirli politikalara karşı çevrimiçi kolektif eylemlere dahil olarak siyasal katılım faaliyetinde bulunurlar (Kim ve Khang 2014: 115). Bu alandaki çalışmalar, sosyal medya aracılığıyla kişilerin siyasi olarak harekete geçme, örgütlenme, protesto gibi çevrimdışı siyasal katılım biçimlerine daha fazla katılım sağlandığını ortaya koymuştur (Kahne ve Bowyer, 2018: 6).Ayrıca araştırmalar, sosyal medyanın bilgi ve haber amaçlı kullanımının siyasal katılım üzerinde önemli ve olumlu bir etki yarattığını göstermiştir (Gündoğmuş vd. 2022: 86).

Şekil 3: İnternetin Değişimi ve Siyasal Katılım

Kaynak:Effing vd., 2011: 29

Sosyal medya platformları bireylerin kendi arasındaki ve toplum ile ilişkisini kökten değiştirme potansiyeline sahiptir (Effing vd., 2011: 26). Şekil 3'te internet araçları ve siyasal katılımın gelişimi yer almaktadır. Siyasal katılımın değişimi Macintosh'un (2004) üç aşamalı e-katılım modeline göre belirlenmiştir. İnternetin ilk gelişim sürecinde siyasal katılmaya etkisi yapabilir kılma (e-Enabling) şeklinde olmuştur. Yapabilir kılma kullanıcı veya vatandaşlara erişim ve bilgi sağlamak anlamına gelmektedir. Bloglar, toplu iletişim siteleri gibi Web 2.0 araçları ile birlikte siyasal katılım müdahil kılma (e-Engaging) aşamasına gelmiştir. Müdahil kılma bir örgütlenme içerisinde bireylerin etkileşime geçebilmesini ifade etmektedir. Bireylere bu aşamada danışılmakta, belirli eylemler, girişimler ve karar alma süreçlerinde bireylerin fikirlerine değer verilmektedir. Sosyal medya aşamasında ise belirleyebilir kılma (e-Empowering) söz konusudur. Bu aşamada kontrol vatandaşların eline geçmektedir. Vatandaşlar örgütler veya hükümet ile işbirliği yapacak girişimleri oluşturma ve sorumluluk almakta teşvik edilmektedir.

Sosyal medya platformları ile siyasal sistemler açısından e-siyasetin yükselişi söz konusudur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler e-oylama, e-

dilekçe, teknolojilerin tanıtım, örgütlenme, lobi veya bağış toplama (e-kampanya), gündelik siyasi bilgilere erişim, protesto ve gösteri düzenlemede sosyal medya kullanımı, politikaları etkilemek veya politika yapım sürecine katılmak için sosyal medya kullanımı gibi alternatif katılma araçlarına gündeme getirmektedir. Sosyal medya bu süreçte bireylerin siyasi bilgi ve yorumlara daha kolay erişimini, siyasi ve toplumsal hareketlerin gelişimini sağlamaktadır (Heywood, 2000: 287-288). Bu araçlar farklı görüş ve fikirleri bir araya getirerek bireylerin siyasi sisteme ilişkin tutum ve düşüncelerini etkilemektedir. Sosyal medya platformları seçim zamanı tercihleri etkilemek, seçim olmayan dönemde seçmenleri bağlı kılmak için kullanılmaktadır. Sosyal medyanın siyasi katılmayı nasıl etkilediğine dair dört temel açıklama bulunmaktadır. İlk olarak dijital ağları zayıf siyasi bağlara sahip bireylerin katılma imkanlarını öğrenmesini sağlamaktadır. İkinci olarak kullanıcılar diğer kullanıcıların yayınladıkları içerikleri görmektedir. Bu şekilde bağlantılar aracılığıyla haber ve bilginin yayılması söz konusu olmaktadır. Sosyal medya platformları vatandaşların siyasi meselelere ilişkin bir bakış açısı oluşturmasını sağlayarak katılımı arttırmaktadır. Üçüncü olarak siyasi örgütlenmeler sosyal medya kullanıcılarına daha kolay ulaşabilmektedir. Bu bağlantı aracılığı ile her bir grup veya örgüt bireylerin kendi görüşleri doğrultusunda siyasi katılımını teşvik etmektedir. Son açıklama ise sosyal medya kullanıcıları arasında katılımın bulaşıcı olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede bireyler siyasi görüşlerini paylaşan bağlantılarından etkilenmektedir (Halpern vd., 2017).

Özetle; sosyal medyada siyasi olaylarla ve farklı siyasi aktörlerle bağlantılı paylaşılan siyasi içeriklere maruz kalmanın siyasi katılım üzerinde önemli bir dolaylı etkiye sahip olduğuna kuşku yoktur. Çünkü insanların geleneksel medyada sunulan bilgileri alıp almamaları büyük ölçüde kendilerine bağlıdır. Ancak sosyal medyada da bu olanak olmasına rağmen istemeyerek de olsa tesadüfi olarak siyasi bilgilere maruz kalma olasılığı çok yüksektir. Farkında olunmadan algılanan bilginin siyasi katılmaya yol açma olanağı yüksektir. Dolayısıyla sosyal medyanın doğrudan bilgi ve haber amaçlı kullanımı kadar farkında olmadan sosyal medya ağı içerisinde dolaşan siyasi bilgi ve haberlere maruz kalmanın da siyasi katılım üzerinde olumlu etkileri olduğu varsayılabilir (Gündoğmuş vd., 2019: 87).

2.2.3.7.Siyasal Toplumsallaşma

Milbrath ve Goel (1977: 53) siyasal katılımın öğrenilmiş bir sosyal rol olduğunu ifade etmektedir. Bu rolün oluşma ve yerleşik hale gelmesi ise siyasal toplumsallaşma ile olmaktadır. Toplumsallaşma sürecinin siyasal alana dair alt türü olarak siyasal toplumsallaşma bireylerin siyasal değerleri ve inançları kazandıkları; kazanımlarını kuşaklar arası aktardıkları bir süreçtir. Birey içerisinde bulunduğu fiziki ve sosyal çevrenin siyasete ilişkin değerlerini, davranış kodlarını ve tutumlarını siyasal toplumsallaşma süreci ile edinmektedir (Heywood, 2019: 273; Metin, 2016).

Siyasal toplumsallaşma sürecinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin farklı yaklaşım söz konusudur. Psikanalitik yaklaşım siyasallaşma sürecinin kaynağı olarak çocukluk dönemini işaret etmektedir. Bu dönemde yaşananlar, aile ve arkadaş grupları ile ilişkiler bireyin ilerleyen süreçteki siyasal tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir. İşlevselci yaklaşıma göre bireyin siyasal sisteme hukuk, ekonomik ve ideolojik olarak bağlı olma seciyesi arttıkça sistemin destekleri güçlenmektedir. Bu süreçte birey-toplum arasında uyum temelinde bir ilişki süreci ortaya çıkmaktadır. İşlevselci yaklaşıma göre birey kendi işlevi veya rolünü toplumsal yapıda ve siyasal sistemde hazır olarak bulmaktadır. Toplumsallaşmaya ilişkin bir diğer yaklaşım çatışmacı yaklaşımdır. Çatışmacı yaklaşım psikanalitik yaklaşımı toplumsallaşma sürecini çocukluk dönemine indirgemekle; işlevselci yaklaşımı ise bireyin iradesinin göz ardı edildiği, çevresel faktörlerin yeterli değerlendirilmediği noktaların eleştirmektedir. Çatışmacı yaklaşıma göre toplumsal yapıdaki farklılıklar ile birlikte siyasal taleplerin farklı olmasının sonucu olarak farklılıkların çatışmaya yol açmaktadır. Bu çatışma süreci siyasal toplumsallaşmada temel olmaktadır (Metin, 2016: 230-232).

Aile ve okullar genelde siyasal toplumsallaşma sürecinin birincil birimleri olarak görülmektedir. Arkadaşlar grupları ve medya ise ikinci toplumsallaşma birimleridir (Heywood, 2019: 273). Metin (2016) birincil birimleri aile ve arkadaş çevresi; ikincil birimler ise okul, siyasal örgüt ve dernekler ile medya olarak sınıflandırmaktadır. Aile temel siyasal toplumsallaşma kurumlarından biridir. Ailenin ileri yaşlara kadar çocuk ile birlikte zaman geçirmesi doğrudan veya dolaylı olarak toplumsallaşmayı sağlamaktadır. Doğrudan siyasal toplumsallaşma genellikle

ebeveynlerin aktif olarak siyasette rol aldıkları durumda söz konusudur. Ebeveynlerinin siyaset ile ilgilendiğini gören çocukların ileri yaşlarda siyasete ilgi duyması olasıdır. Dolaylı siyasal toplumsallaşma ebeveynlerin siyasete ilişkin tartışma veya görüş bildirimini yapması durumu gibi herhangi bir baskı veya yönlendirme olmadan bilgi ediniminde söz konusudur. Dolaylı siyasal toplumsallaşmada ebeveynlerin bilinçli bir şekilde siyasal konuları öne çıkarmaları söz konusu değildir. Ailenin yapısı doğrultusunda çocuklar siyasal tutum ve değerleri dolaylı olarak benimsemektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumu, toplumsal yapı ile ilişkisi, çocukların yetiştirilme tarzı, çocukların kendi aralarında ve ebeveynleri ile olan ilişki yapısı siyasal toplumsallaşmayı etkileyen unsurlardır. İlişki yapısının baskıcı otoriter veya eşitlikçi-demokratik olması çocukların siyasal sisteme bakış açılarını etkilemektedir (Quintelier, 2015: 53; Yılmaz, 2013: 324). Doğrudan söz veya davranışlar ile veya dolaylı olarak aile tarafından çocuklara aktarılan değerler bireyin kendi eleştirel bakış açısını kazanana kadar siyasal toplumsallaşma sürecinin temel belirleyici olmaktadır (Jennings ve Niemi 1968: 177).

Okul ikinci siyasal toplumsallaşma kurumudur. Ailede kazanılan siyasal değerler ve yönelimlerin temeli okul ile güçlenebilmekte veya bu değerlere alternatif oluşturabilmektedir. Siyasal toplumsallaşma açısından okulun etkisi bilgi aktarımının ötesine geçmektedir (Yeşiltuna, 1994: 67). Okullarda siyasal sistemlerin kendilerini en iyi şekilde örgütleyebildikleri yerlerdir. Mevcut sisteme yönelik değer ve tutumlar okullar aracılığıyla bireylere aktarılmaktadır. Örgün eğitim sürecinde çocuk ve gençler aktarılan değerlerin yanı sıra birbirleri ile etkileşim ile toplumsallaşmaktadır. Bilişsel ve bilgi düzeyi olarak bireyin gelişiminin sağlandığı okullar siyasal toplumsallaşma açısından önem arz etmektedir (Aydemir, 2001). Okul eğitimin nasıl verildiği ve ne içerdiğine bağlı olarak genç ve çocukların siyasal katımlarını etkileyebilmektedir (Quintelier, 2015). Altan (2011: 315) okulun siyasal toplumsallaşma açısından çocukları üç şekilde etkilediğini ifade etmektedir. İlk olarak müfredatta yer alan siyasal mesajların işlenmesi çocukların mevcut siyasal sistem konusunda bilgilenmesini sağlamaktadır. Okulda çocuklar siyasal sistem ile doğrudan bağlantılı olan sembol ve değerleri görmekte; aile dışındaki otorite figürü ile tanışmaktadır (Yeşiltuna, 1994: 67). İkinci olarak okul içerisinde arkadaş çevresi

çocukları etkilemektedir. Son olarak okulda gerçekleşen sosyal ve kültürel faaliyetler bireyin siyasal toplumsallaşmasında etkin olmaktadır.

David Easton ve Jack Dannis 1969 yılı “A Political Theory of Political Socialization” başlıklı çalışmalarında ABD’de çocukların siyasal toplumsallaşma sürecine ilişkin araştırma yapmışlardır. Çalışmada siyasal toplumsallaşmanın dört farklı evrede geliştiği ifade edilmektedir. İlk olarak siyasallaşma aşamasında birey aile ve okul dışında üstün bir otoritenin var olduğunu farketmektedir. Otoritenin kişiselleşmesi aşamasında çocuklar siyasal otoriteyi bir birey ile özdeşleştirmektedir. Siyasal kurumlara ilişkin farkındalık bu dönemde artmaktadır. Üçüncü aşamada (idealleştirme) çocuk için siyasal otorite hatasız ve herkesten üstün olan bir iktidar biçimi olarak algılanmaya başlar. Nihai olarak kurumsallaşma aşamasında siyasi nesneler kurumsallaşmış bir varlık olarak algılanmaktadır. Kurumsallaşma aşaması ergenliğe denk gelmektedir ve ilerleyen yaşlarda da etkisini sürdürmektedir (Yılmaz, 2013: 323).

12-15 yaş arası çocukların etkiye en açık olduğu dönemdir. Bu dönem öncesinde çocukların siyasete ilişkin algıları temelde duygusaldır. Bu dönemde çocukların otoriter ve keskin sınırlar ile ayrılan düşünce yapılarına eğilimi söz konusudur. Eleştirel olmayan çocuklar benzeşme ve kendine uygun kimlikleri değerlendirerek genel yargılara ulaşmaktadır (Yılmaz, 2013: 323-324). Zaman içerisinde çocukların akranlarıyla sürekli birlikteliği ve etkileşim halinde olması fikirlerin ve siyasal yeteneklerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Gençlik döneminde akranlar arası siyasi meselelere ilişkin tartışmalar siyasal katılmaya yön vermektedir. Sosyal ağ uzmanları gençlerde ağ çeşitliliğinin (bireyin içerisinde bulunduğu ağda farklı siyasi düşüncelerin bulunma durumu) siyasal katılımı negatif veya pozitif yönlü etkilediğini ifade etmektedir (Quintelier, 2015: 54).

Akran grupları lider, itaat edenler, karar ve eylemlerde oluşan küçük ölçekli bir örgüt gibidir. Örgütsel yapı içerisinde çocukların lider olma ve itaat etme doğrultusundaki eğilim ve yetenekleri belirlemektedir. Çocuğun içerisinde yetiştiği ailenin kültürü ile akran grubunun kültürü arasında bir uyum söz konusu ise toplumsallaşma süreci daha kolay geçmektedir. İki kültür arasında bir uyumsuzluk var olursa kimlik oluşumu ve siyasal insan olma doğrultusundaki kişilik kazanımı

negatif etkilenmektedir. Aile kültürü ve akran kültürü arasında bir seçim yapmak zorunda olan çocuğun siyasal toplumsallaşma süreci yavaşlamaktadır. Bu süreçte toplumsallaşmanın giderek çatışmacı bir yapıya bürünme ihtimali mevcuttur (Yılmaz, 2013: 325).

Siyasal toplumsallaşmanın bir diğer kurumu bir önceki bölümde açıklanan kitle iletişim araçlarıdır. Bir diğer toplumsallaşma kurumu dernek ve örgütlerdir. Karmaşık bir toplum yapısı içinde farklı faaliyet alanlarına odaklananformel örgütlere üyelik bireylerin yaşamları boyunca gerçekleştirebileceği bir eylemdir. Örgüt ve dernekler siyasal toplumsallaşma açısından farklı düzeyde etkin olabilmektedir. Örgüt ve derneklere katılım zorunlu olabildiği gibi gönüllü de olmaktadır. Kamu kurumları, özel sektör çalışma yerleri gibi iş ortamlarında var olan hiyerarşi ve etkileşim yapısı bireyin siyasal toplumsallaşma sürecini etkileyebilmektedir. Çalışma ortamındaki grupların kendi değer sistemi içinde bireylere etkisi bireyin arkadaş çevresiyle ilişkileri ile bir arada gerçekleşmektedir (Yeşiltuna, 1994: 69). Gönüllük çerçevesinde üye olunan dernek ve örgütler bireyin siyasal katılımına ilişkin yeteneklerini geliştirmektedir. Kamusal görünürlük, sosyal ağların oluşumu, toplum ruhunun gelişmesi, ortak bir kimliğin oluşumu gönüllü olarak katılım sağlanan oluşumların siyasal toplumsallaşma açısından temel etkileridir (Quintelier, 2015: 54). Örgütlere gönüllü veya zorunlu olarak girilmesi farketmeksizin her bireyin örgüt yapısı içerisinde belirli rolü oynaması gerekmektedir. Bu rol örgütlerin kendi bünyesinde veya çevre ile olan ilişkilerde bireylerin davranış kodlarını belirleyen kurallar ve değerleri içermektedir. Sonuç olarak örgüt içerisinde şekillenen rolün siyasal toplumsallaşma sürecini de belirleyeceğini ifade etmek mümkündür (Yeşiltuna, 1994: 70).

Siyasal toplumsallaşma kurumlarının siyasal katılım üzerinde pozitif veya negatif yönde etkisi olduğu genel kabul görmektedir. Burada eklenmesi gereken bir diğer husus kurumların birbiri ile etkileşim halinde siyasal katılım sürecini etkilemesidir. Siyasal olarak aktif bir ailesi olan bir çocuk, okulda akranları ile etkileşim süreciyle siyasal değer ve tutumlarını şekillendirmekte, kitle iletişim araçlarıyla kendisine sunulan siyasal bilgiye erişebilmektedir. Yine aktif olarak sivil toplum kuruluşlarında görev alan bir birey farklı sosyal ağlar aracılığıyla siyasal

süreçlere katılmakta ve bu ağlardan etkilenmektedir (Quintelier, 2015: 52). Genel olarak bakıldığında siyasal toplumsallaşma sürecinin mikro düzeyde bireyin kendisine ilişkin kurumlar ve makro düzeyde çevresinde var olan etmenler doğrultusunda gerçekleştiği görülmektedir (Aydemir, 2001). Bir sonraki bölümde makro düzeyde siyasal toplumsallaşma sürecinin belirleyicisi olarak siyasal kültür faktörü incelenmektedir.

2.2.3.8.Siyasal Kültür

Toplumsal yaşam bireylerin birlikte olması ve etkileşimi sayesinde gerçekleşmektedir. Birliktelik ve etkileşim neticesinde bireysel değerler, beklentiler, tutumlar, bilinç düzeyleri değişmektedir. Bu değişimin tetiklediği toplumsal bilinç değişimi siyasal süreçleri etkilemektedir (Erzen ve Yalın, 2011: 50). Gabriel A. Almond her siyasi sistemin siyasal eylemlere yönelimleri şekillendiren belirli desenlere dayalı olduğunu ifade etmektedir. İşleyen her siyasi sistem içerisinde hükmetme şekline anlam kazandıran, kurumları disipline eden, bireysel eylemlere sosyal geçerlilik sağlayan sübjektif bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı siyasal kültüre denk düşmektedir. Kültür en geniş çerçevede bir halkın yaşam tarzını ifade eder. Siyasal kültür ise bir toplumun siyasal olana ilişkin alt boyutudur (Erzen ve Yalın, 2011; Pye, 2015).

Almond ve Verba (1963) siyasal kültürün üç türü olduğunu ifade etmektedir. Yurttaşların siyaset ile yakın düzeyde ilgilendikleri ve siyasal katılım etkili ve arzu edilebilir gördükleri kültür katılımcı siyasal kültürdür. Yurttaşların edilgen olduğu ve yönetimi etkileme araçlarının çok sınırlı olduğunun kabul edildiği tür tebaa kültürüdür. Dar görüşlü siyasal kültür yurttaşlık duygusunun eksikliği ile tanımlanmaktadır. Bireylerin bu kültür siyasal süreçler ilgisi de yoktur, katılmak da istemezler. Almond ve Verba katılımcı kültürün demokrasi idealine en yakın kültürü türü olduğunu kabul etmektedir (Heywood, 2019: 266). Tebaa kültüründe bireylerden beklenen çok sınırlı sayıdadır. Katılımcı kültürde ise siyasal sistemin temel yapı taşı birey olarak görüşmektedir (Görücü, 2019: 110). Elazar 1966 yılında siyasal kültürü devlet düzeyinde tanımlamış ve Amerika'nın kamu politikalarını ve diğer davranışları belirleyen üç temel siyasal kültüre -bireyselci, geleneksel, ahlaki-sahip olduğunu belirtmiştir (Formisano, 2001: 397-398). Wildawsky siyasal

tercihlerin siyasal kültüre içkin olduğunu ifade etmektedir. Buna göre siyasal kültür rasyonel, ekonomik davranışa bir alternatif değildir. Bir tür kültürel rasyonelliktir (Formisano, 2001: 405).

Siyasal kültür kavramı bir toplumun yönetsel geleneklerinin, kamusal kurumlarının yapısının, yurttaşlığı kolektif gerekçelendirilmesinin, siyasetin işleyiş kodlarının rastgele tarihsel tecrübeler sonucunda ortaya çıkmadığını ifade etmektedir. Siyasal kültür siyasal eylemin gerçekleştiği durumu tanımlayan inançlar, semboller ve değerlerdir. Toplumı oluşturan bireylerin zaman içerisinde benzer siyasi yönelim, düşünce ve davranışlara sahip olması ile siyasal kültür şekillenmektedir. Kavram bu noktada kamuoyu kavramından farklılaşmaktadır. Siyasal kültür belirli politikalara ve sorunlara yönelik toplumun tepkisi olmaktan ziyade uzun vadeli değerlerin birikimidir. Zaman içerisinde sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alanda yaşanan dönüşümler siyasal kültürü de değiştirmektedir. Buradaki değişim süreci karşılıklıdır. Siyasal kültür de belirtilen alanlardaki dönüşümleri tetiklemekte veya etkilemektedir (Pye, 2015: 7-8; Heywood, 2019: 265; Erzen ve Yalın, 2011: 50-51)

Bireylerin için siyasal kültür siyasal davranış için kontrol rehberi sağlamaktadır. Siyasal kültür kurum ve örgütlerin performansı ile tutarlılığı sağlayacak sistematik değerler yapısını ve rasyonel düşünce biçimini sağlamaktadır. Siyasal kültür siyasal idealler ile birlikte siyasal sistemin (polity) işleyiş normlarına atıf yapmaktadır. Siyasal kültür bir siyasal sistemin kolektif tarihi ve bu sistemi oluşturan bireylerin yaşamlarının bir ürünüdür. Siyasal kültürün kökleri kamusal olaylarda ve bireysel tecrübelerde yatmaktadır. Özetle siyasal kültürün sosyal yaşama tutarlılık ve bütünleşme sağladığı gibi siyasal yaşamın siyasal alana anlam ve bir yapı kazandırmaktadır (Pye, 2015: 7-8).

2.2.3.9.Siyasal Etkinlik Duygusu

Bu alandaki çalışmalar, siyasal etkinlik duygusu artıkça kişilerin siyasete ilgi ve siyasal katılmaya yönelik davranışlarında da artış olduğuna işaret etmektedir (bkz. Yılmaz ve Yaşar, 2020: 197).

Siyasal ilgi ve etkinlik duygusu yüksek olanların siyasal katılımlarının da yüksek olduğuna yönelik güçlü bir kabul söz konusudur (Gökce, 2018: 137). Ancak

bunun için kişinin, siyasal aktörlerin, iktidar sahiplerinin ve siyasal sistemin kendi talep ve beklentilerine duyarlı olduğu, dikkate aldığı yönünde güçlü bir inanca ve güvene sahip olmalıdır (Yılmaz ve Yaşar, 2020: 198). Siyasal sistemin hem kendisine hem de kendisi gibi diğer kişilere karşı duyarlı olduğu inancında olanlar, iktidar sahiplerini, siyasi aktörlerini ve yetkililerini harekete geçmeye teşvik etme becerisine sahip oldukları duygusu da daha yüksektir (Coleman ve Davis, 1976: 190-193).

Siyasal etkinlik duygusu yüksek olan insanların, siyasi toplantılara katılmaya, diğer kişilerle iletişim kurma, siyasi aktörlerle tartışma, siyasi aktörlerle birlikte ikna turlarına katılma gibi siyasal faaliyetlerde bulunmaya daha istekli olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla siyasal etkinlik duygusu ile siyasal katılma karşılıklı etkililişim içinde bulunan ve birbirini etkileyen iki etken olduğu söylenebilir. Siyasal katılma, siyasal etkinlik duygusunun gelişmesine yol açan; siyasal etkinlik duygusunun da siyasal katılmayı teşvik eden ve harekete geçiren faktördür. Birey-siyaset ilişki çerçevesinde düşünüldüğünde bireyin siyasal süreçlere ve karar alıcılara etki edebileceği duygusunun siyasete olan ilgisini artıracığı bunun da siyasi konularda bilgi arayışına yol açacağı ileri sürülebilir (Yılmaz ve Yaşar, 2020: 197).

Etkinlik duygusu, kişilerin siyasal ve toplumsal alanda aktif olmasına yol açan önemli bir faktördür. Çünkü hem siyasal alana etki edebildiğini düşünen ve kendisinin talep ve beklentilerinin dikkate alındığına inanan kişiler, siyasal ve toplumsal konularla daha ilgili ve siyasal katılım faaliyetlerine katılma konusunda daha istekli ve faal davranmaktadır (Turan, 1986: 87). Buna karşılık siyasal etkinlik düzeyi düşük olan bireyler siyasete ilgi ve siyasal katılmaya da pek istekli davranmamaktadırlar (Gökce, 2018: 138). Çünkü bu kişiler, siyasal süreçler karşısında kendini etkisiz ve güçsüz hissederek, siyasi kurum ve süreçlerden uzaklaşmaktadır. Bu durumun demokrasinin gelişmesini olumsuz etkileme olasılığı çok yüksektir.

2.2.3.10. Siyasal Katılımın İşlevleri

Siyasal katılım tanımları yalnızca yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya örgütlenmeleri ve hangi aktörlerin dahil edildiğine göre değil, aynı zamanda katılıma

hangi rol yüklendiğine göre de farklılık gösterir. Pek çok demokrasi teorisi açısından şu ya da bu biçimde katılım, demokrasinin temel bir bileşeni olarak belirtilir. Örneğin, demokrasi teorisini Robert Dahl için, siyasi makamlar ve iktidar/güç için açık rekabet ve katılım hakkı, kendi deyimiyle “kamusal rekabet ve katılma hakkı” (Dahl, 1971: 5) bir demokrasinin iki kurucu unsurudur. Böylelikle Dahl, salt oy verme davranışının ötesine geçen ve hükümetin halkının sorunlarına ya da endişelerine karşı açıklığına dayanan katılıma açıkça atıfta bulunur (Dahl, 1971: 1). Katılım, diğer demokrasi yaklaşımlarında da önemli bir rol oynar ve bazen farklı bakış açılarıyla ilişkilendirilir. Pateman (1970), katılım için her düzeyde daha fazla imkân talep eder ve bunu anti-demokratik tutumları önlemenin bir yolu olarak görür. Benzer bir görüşü, “güçlü demokrasi” yaklaşımında katılımın güçlü söylemsel bir yaklaşımını geliştiren Barber (1985) de savunmaktadır. Habermas (1991, 1996), varsayımlarının merkezine tahakkümden arınmış açık bir söyleme katılımı yerleştirir. Dolayısıyla katılım eksikliği siyasi ilgisizliğe yol açacaktır. Öte yandan Cook ve Morgan, katılımcı demokrasiyi, diğerleri arasında, örneğin tamamen temsili biçimlere göre avantajları olan bir biçim olarak görürler (Cook ve Morgan, 1971: 6). Bu kapsamda yazarlar olumlu öğrenme etkilerinden bahsetmekte ve bunu daha iyi bir siyaset anlayışı ve siyasete karşı daha az ilgisizlik ile ilişkilendirmektedirler.

Katılımın işlevine ilişkin kuramsal varsayımlarda temel olarak iki önemli alandan söz edilebilir. Çıktı tarafında, katılım, daha iyi sorun yönelimine ve nihayetinde daha iyi politikaya yol açmalıdır (bkz. örneğin Cook ve Morgan 1971: 12). Girdi tarafında ise katılım, öncelikle siyasi kararların meşruiyetini artırma amacına hizmet etmelidir (bkz. örneğin Kersting 2008: 16).

Kuramsal açıdan katılımın normatif karakteri tartışılmaz değildir. Buna yönelik eleştiriler, kısmen, katılım eksikliği ve siyasi ilgisizlik argümanına dayanmaktadır ve vatandaşların ideal nitelikte bir katılımını pek olanaklı görmemektedir. Batıda yapılan Referandumlarda ya da her türlü doğrudan vatandaş katılımlı seçimlerde genellikle düşük olan seçmen katılımı bunun kanıtı olarak gösterilmektedir. Buna göre, vatandaşların büyük bir çoğunluğu, ortak karar alma için mevcut imkanları bile kullanmamaktadır. Buna bağlı olarak da yetersiz katılımı ve bununla ilişkili temsil

edilebilirliği, daha fazla katılım projesinin önündeki en büyük sorun veya engel olarak görülmektedir (Voss, 2014: 14).

Katılım olanaklarının kullanılmasının otomatik olarak daha iyi siyasete yol açacağı varsayımına yönelik eleştiriler de söz konusudur. Çıktı tarafında, vatandaşlar genellikle ortak iyiye yönelik yönelim eksikliği ya da birçok konuda konuyla ilgili bilgi eksikliği ile suçlanır. Schumpeter (2022) ve Lippmann (1922) bu eleştirilerin başlıca temsilcisidir. İkisi de çok fazla katılımı demokrasi için bir risk olarak görürler ve demokrasinin istikrarını tehlikeye attığını da düşünürler. Girdi tarafında ve siyasi kararların meşruiyetinde, katılım yoluyla olumlu değişiklikler de görülmeyebilir. Bazıları, aşırı katılımın demokrasiye yarardan çok zarar verebileceği endişesini de taşımaktadır. Şöyle ki; katılımcı süreçler yoluyla irrasyonel kararların alınabileceği ve ayrıca katılımcı süreçlerin mevcut güç yapılarını nihayetinde sağlamlaştırabileceği ya da bir katılım zorbalığına yol açabileceği endişesidir (Cooke ve Khortari, 2001).

Bu nedenle, siyasi katılımı ilgili tartışmalarda nicelik ve nitelik sorunu önemli bir rol oynar. Bu tartışma çevrimiçi katılımın olanaklarıyla daha da güçlenmiş bir şekilde karşımıza çıkar. Burada belirleyici olan katılımı ilgili beklentilerdir. Demokrasinin daha çok mutabakata göre mi yoksa çoğunluk ilkesine göre mi düşünüldüğüne bağlı olarak bunlar farklı gelişebilir. Mutabakat ilkesi, mümkün olduğu kadar çok farklı çıkarların devreye girmesine izin verme beklentisiyle ilişkilidir. Buna göre, dezavantajlı gruplar hedefli bir şekilde dahil edilmelidir. Amaç öncelikle yüksek kaliteli ve çok yönlü sonuçlardır ki bu kesinlikle tüm konular için mümkün değildir. Diğer beklentiler çoğunluk ilkesiyle bağlantılıdır. Bu, Tocqueville'in “çoğunluğun tiranlığı” olarak adlandırdığı şeye yol açabilir - İnternet tarafından yeni bir ivme kazandırılan bir korku.

Kuşkusuz kitlenin önemi farklı bir perspektiften de değerlendirilebilir. Sivil toplum kuruluşları için katılım, insanları siyasi protestolara katılmaları için harekete geçirme olanağı sunar. “Kitlelerin zorbalığı” değil, “sayıların gücü” neredeyse tüm protesto biçimlerinde önemli bir rol oynar, çünkü protestocuların sayısı halkın beklentilerinin ve taleplerinin politikacılar ve kitle iletişim araçları tarafından algılanma derecesini önemli ölçüde etkiler. Bir sorunun siyasetin gündemine

gelebilmesi için önce medya tarafından algılanması ve işlenmesi gerekir (Gökce ve Şengönül, 2022). Bununla bağlantılı olarak, vatandaşların siyasete ilişkin belirli siyasi taleplerinin meşru bir talep olduğu algısının oluşması ve siyasileri çözüm üretmeye zorlama olanağı doğmaktadır.

2.3.Türkiye’de Gençlerin Siyasete İlgileri ve Siyasal Katılımı

Gençlik kavramının genel kabul görmüş bir tanımı yoktur. Gençlik çocukluğun bağlı olma durumundan yetişkinliğin bağımsızlığına geçiş süreci olarak algılanmaktadır. Bu nedenle gençlik kategorisi diğer yaş gruplarından daha esnek bir yapıya sahiptir. Gençliği tanımlamanın kolay yollarından biri eğitim ve istihdama bağlı olarak yaş aralığını kullanmaktır. Bunun nedeni gençliğin genellikle bireyin zorunlu eğitimden ayrılması ve ilk işini bulması arasındaki sürece atıf yapılarak tanımlanmasıdır. Örneğin Birleşmiş Milletler 15-24 yaş arası bireyleri genç olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Millet HABITAT gençlik fonu 15-32 yaş aralığını kabul etmektedir. Birleşmiş Millet Nüfus Fonu ise 10-19 yaş arasını ergenlik, 10-24 arasını genel olarak genç bireyler, 15-24 yaş arasını ise gençlik olarak kabul etmektedir. UNICEF ise 18 yaşına kadar geçen süreyi çocukluk olarak değerlendirmektedir (UNDESA, 2013). Gençlik biyolojik özelliklerden ziyade sosyolojik olarak ele alınması gereken bir kategoridir. Gençlik kavramının tanımı bireylerin yaşadıkları zaman dilimi, toplumların temel karakteristiği, o dönemde yaşanan sosyo-ekonomik gelişmeler, gelenekler, kültürel yapıya göre yapılmaktadır. Bu kapsamda Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesinde ülkemiz koşullarına ilişkin gençlik kategorisine 14-29 yaş arasındaki bireylerin girdiği belirtilmektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2018: 4).

Gençliğin siyasal katılımının genellikle düşük düzeyde olduğu ifade edilmektedir. Gençlik değerleri ve davranışlarına yönelik ilk sosyolojik araştırmalar gençlerin siyasetin geleneksel kanallarından gün geçtikçe uzaklaştığını ifade etmiştir. Buna göre gençler siyaseti partilerden uzaklaşmakta, temel geleneksel katılma yöntemi olarak oy vermeyi reddetmekte; kimi durumda aktif sosyal ve siyasal yaşamdan uzak kalmaktadır (Dağıstan, 2022: 7). Dünya geneli bütün bölgeleri temsil eden 59 ülkede yapılan 2010-2014 yılı Dünya Değerler Araştırmasına göre 25 yaş altı ile 26 yaş üstü bireyler arasında seçimlere katılım açısından önemli bir farklılık

söz konusudur. Daha geç nesiller geleneksel katılım yöntemlerini daha az tercih etmektedir (Solijonov, 2016: 39). Literatürde geleneksel katılım yollarının gençlerin siyasal toplumsallaşma sürecinde önemli bir etken olarak görülmesinin yanında katılım seviyesinin bir bütün olarak düştüğü ifade edilmektedir. Küresel düzeyde yaşanan düşüşe ilişkin araştırmacılar gençliğin siyasal meselelere ilişkin huzursuz olmasını ve artan şekilde ilgisizliği öne çıkan nedenler olarak belirtmektedir. Bu görüşe göre gençler kendilerinden önceki nesiller ile karşılaştırıldığında siyasi meseleler ile daha az ilgilenmekte, seçimler ve diğer sorumluluklardan kaçmakta ve toplumsal refahın gelişimine düşük düzeyde katkı sağlamaktadır. Ancak burada meseleyi sadece oy verme ile sınırlandırmamak gerekmektedir. Ülkelerin yapısı, siyasetin bağlamı ve gençlerin siyaset ve katılım süreçlerinden memnuniyet düzeyi siyasal katılımı genel çerçevede belirlemektedir (Dağıstan, 2022)

Araştırmalar gençlerin daha kolektif formlardan ziyade kendi yaşam tecrübeleri ile ilişkili olarak genellikle daha yerelleşmiş siyaset türlerine katıldıklarını ifade etmektedir. Bu çerçevede geleneksel katılım yöntemlerinin yanı sıra diğer katılım türlerini de dikkate almak gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle gençlerin siyasal katılımının düşüşe geçmesinden ziyade bir dönüşüm geçirdiğini belirtmek mümkündür. Gençlerin siyasal katılımını incelerken seçimlere katılma gibi geleneksel yöntemlerin ötesinde yeni yöntemler; ayrıca katılımı etkileyen davranış, tutumlar ve diğer psikolojik faktörler ülkenin sosyal, ekonomik yapısı ve siyasi kültürü ile birlikte irdelenmelidir (Dağıstan, 2022: 2432). Collin (2015: 97), gençleri doğrudan dışlanmış, siyasete ilgisiz kabul ederek geleneksel katılım yöntemlerinin gençliğin siyasal katılımını dar çerçevede ele almak olarak görmektedir.

Gençlerin siyasal katılımını dönüştüren etkenlerden biri sürekli gelişen bilgi ve iletişim teknolojileridir. Teknolojinin sağladığı imkanlar ile gençlerin katılım şekilleri değişime uğramaktadır. Gençliğin özel yaşamı, internet ve diğer medya araçlarının sosyal yaşamın (iş hayatı, eğlence veya siyaset gibi) mekân ve zaman gibi boyutlarını aşındırması ile kamuya açık hale gelmiştir. Gençler özellikle sosyal medya ile oluşan yeni kamusal alanda kendilerine yer açmak ve kendilerini ifade etmek için yeni yöntem ve araçlar geliştirmektedir (Collin, 2015: 26). Boyd (2008) yaşanan bu süreci ağsal kamular (networked publics) olarak tanımlamaktadır.

Teknolojik ağlar günümüzde yeni tür kamusalılıklar (sosyal örgütlenmeler) meydana getirmektedir. Bu kamusalılıkların temel özellikleri kalıcı olmaları, araştırılabilir olmaları (bireyler ve kişisel bigilerinin kolayca erişilebilir olması), tekrarlanabilir olmaları (enformasyon, yorum ve görselliklerin kopyalanarak dağıtılabilmesi) ve ölçeklenebilir olmalarıdır (fiziki sınırların ötesinde etkiye sahip olma) (Boyd, 2008: 46-48). Ağsal alanların varlığı doğrudan siyasal katılımı etkilememektedir. Ancak sosyal ve siyasal yaşamı bir araya getirecek şekilde yeni etkileşimler ve sosyal düzenlemelerin ortaya çıkması söz konusudur. Gençlerin ağsal kamusal alanlardaki değişen rolleri siyasal katılım süreçlerini de belirlemektedir (Collin, 2015: 27).

Türkiye özelinde Türk gençliğinin siyasal katılıma ilişkin belirgin bir şekilde atalete sahip olduğu ifade edilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde geleneksel katılım araçlarının yanı sıra mitinglere veya boykotlara katılmak gibi geleneksel olmayan katılım açısından da Türk gençliğini siyayal katılım düzeyinin düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu atalete ilişkin araştırmacıların bir kısmı siyasi kültüre aıf yaparken diğer araştırmacılar siyasal katılımın önünde engel olan düzenleme ve kurumlara değinmektedir (Erdoğan, 2013: 169).

Tarihsel süreç içerisinde siyasal katılımın düşük olması Osmanlı İmparatorluğunun devlet geleneğine bağlanmaktadır. Güçlü devlet algısının katılımı engellemesi Türkiye’de siyasal katılımın gelişim seyrini belirleyeci olmuştur. Neyzi (2001) 1923-1950 yıllarındaki dönemde modern gençlik imgesinin yeni ulusun sembolü olduğunu ifade etmiştir. Çok partili siyasal hayata geçiş sonrası sadece oy vermekle sınırlı olan katılım süreci, 1960 anayasası ve dünya genelindeki özgürlükçü hareketlerin etkisiyle siyasal tartışmalara katılma, örgütlenme gibi farklı formlara evrilmiştir. 1980 darbesi ve 1982 Anayasası ile merkezi yönetimin tekrar güçlenmesi ve siyasal katılım araçlarının sınırlandırılması söz konusu olmuştur. 1980 sonrası siyasal sistemdeki sınırlamalar ve gençlere yönelik toplumsal algının neticesinde gençlerin siyasete katılmadıkları doğrultusunda bir görüş oluşmuştur. 1980 sonrası gençlerin siyaset ile ilişkisine yönelik yapılan ilk çalışmaların ortak tespiti siyasal alana getirilen sınırlamalar ve ardından uygulanan neoliberal politikalar sonucunda 80 sonrası doğan kuşakların siyasete mesafeli yaklaşmasıdır. 1990’larda siyasal sistemde yaşanan istikrarsızlıklar siyasal katılma sürecini etkilemiştir. Gençlik

kollarının kurulma yasağının kalktığı 1997 senesinden sonra yapılan çalışmalar genel olarak geleneksel ve geleneksel olmayan siyasal katılımın düşük olduğunu göstermiştir. 2000 sonrası süreçte yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik dönüşümler siyasal katılımı da dönüşüme uğratmıştır. 1960 ve 70’li yıllar kapitalizmin meta ilişkilerine karşı direniş içerisinde olan gençlik, 2000 yılı sonrası en önemli tüketici gruplarından biri haline gelmiştir. İnternetin yaygınlaşması özellikle gençlerin katılımını dönüştürmüştür. Yukarıda ifade edildiği gibi Türkiye’de de internet ve sosyal medya araçları gençlerin siyasal olarak etkinlik gösterdiği, kendilerini ifade ettiği alanlar haline gelmiştir (Akman, 2021; Bozan, 2013: 155; Erdoğan, 2009; Küme, 2017; Yerlikaya Şaşmaz, 2015: 40).

Türkiye’de gençlere yönelik çalışmaların ilk örnekleri İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemdedir. 1960 sonrası doğrudan gençliğin ele alındığı çalışmalar görülmeye başlanmıştır. 1968 ve sonrası öğrenci hareketlerinin gelişimi ile birlikte gençlik çalışmalarında siyasetin önemi vurgulanmaya başlamıştır (Yavuz, 2019). Türk gençliğini sosyolojik ve siyasal açıdan irdeleyen alan araştırmaları başlangıçta nispeten sınırlı düzeydedir. İbrahim Armağan ve diğerlerinin 1979 yılında ve sonrasında 1997, 2002’de tekrarlamış olduğu çalışmalar önemli bir örnektir. Çalışmalarda gençlik değerleri incelenmiştir. Konrad Adenauer Vakfı’nın desteği ile yürütülen “Suskun Kitle Büyüteç Altında” başlıklı çalışma Türk gençliğinin sosyal ve siyasal özelliklerini ortaya koymaya çalışan kapsamlı saha araştırmalarının bir diğer örneğidir (Erdoğan, 2009: 73). Çalışmaya göre gençlerin siyasal parti üyelik yüzdesi düşüktür (%3,7). Siyasal parti üyeliği dışında siyasal, sosyal veya kültürel amaçlı kurulan dernek üyeliği oranı da düşük düzeydedir. O dönemde gençlerin % 10’luk bir kesimi kendi aralarında siyaset konuşmaktadır (Konrad Adenauer Vakfı, 1999). Bu çıktıların 1980 sonrası Türk gençliğinin siyasete ilgisiz kalmasına ilişkin açıklamalar ile uyumlu olduğu görülmektedir.

ARI Hareketi tarafından 1999, 2003 ve 2008 senelerinde gerçekleştirilen Türk Gençliği ve Katılım başlıklı çalışma diğer önemli saha araştırmasıdır. Araştırmaya göre siyasi parti gençlik kollarına üye olma oranı 1999 yılında %10, 2003 yılında % 8,3, 2008 yılında ise % 9,0’dur. Oy kullanma oranı ise yıllara göre %61,5 (1999), % 52,6 (2003), % 48 (2008) olarak belirlenmiştir. Araştırmaya göre geleneksel

katılım yöntemlerinde oy vermenin düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Yine internet üzerinde gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılmak yüzdesi yıllara göre %3,2(1999), %4,3(2003), %7,2(2008) olarak belirlenmiştir. İnternetin siyasal katılımında bir araç olarak kullanımının kısmi olarak arttığı görülmektedir. Araştırmalarda siyasal katılımın hangi gençlere özgü olduğuna yönelik değerlendirmelere de yer verilmiştir. Bulgulara göre geleneksel olmayan siyasal katılım içerisinde yer alanlar daha çok yüksek eğitilmiş, çalışan veya öğrenci olan gençlerdir. Geleneksel siyasal katılım kümesinde ise da çok çalışan, kırsal kesimde yaşayan, 18-23 yaş aralıklarında yoğunlaşan gençler yer almaktadır (Erdoğan, 2009).

Lüküslü 2000-2004 yılları arasında 18-25 yaş arası 80 gençle yaptığı görüşmelerden hareketle gençlerin siyasete mesafeli olduklarını ifade etmiştir. Ancak görüşülen kuşak hiçbir mesele ile ilgilenmeyen bencil ve vurdumduymaz bir kuşak değildir. Çalışma gençliğin sorunların farkında olduğunu, siyasal alana eleştiriler getirmekte olduğunu ortaya koymuştur. Yine çalışma sonucuna göre siyasetin sorunların çözümünde yetersiz olduğu düşüncesi gençler arasında baskındır (Lüküslü, 2011: 48-49). Gazi Üniversitesi tarafından yapılan Türk Üniversite Gençliği başlıklı araştırmaya göre gençlerin %1,4'lük kesimi boş vakitlerini siyasi partiler ve derneklerde geçirmektedir (Boyraz, 2009: 137). 2004 yılında gerçekleştirilen "İstanbul Gençliği, Gençlik Değerleri Araştırması" başlıklı çalışmaya göre gençlerin %32'lik kesimi kendi aralarında siyaset konuşmaktadır (Kazgan, 2006). 2005 sonrası dönemde gençlik konulu alan araştırmaları kayda değer ölçüde artmıştır (Erdoğan, 2009).

Yentürk ve diğerleri (2008) İstanbul'da 15-24 yaş arası eğitim gören/eğitimine devam edecek olan 1014 genç ile yaptıkları araştırmalarında gençlerin % 74,5'inin hiçbir dernek ve kulübe üye olmadıklarını tespit etmişlerdir (Yentürk vd., 2008: 331). Çalışmada gençlerin STK'lara üyeliğinin düşük olduğu ancak yarısının STK'lara üye olmayı düşündüğü belirtilmektedir (Yentürk vd., 2008: 334). Dernek ve kuruluşlara üye olan gençlerde de siyasete ilginin düşük olduğunu belirtilen çalışmaya göre STK'ya üye gençlerin %49'unun kime oy vereceğini bilmediği ifade edilmektedir. Çalışmaya göre politika ve ilgili alanlarda neler olduğu ile ilgilenirim ifadesine STK'ya üye olan gençler%8,5; üye olmayanlar ise %1,7 oranında tamamen

katıldıklarını belirtmişlerdir. Siyasal ilgi bu kapsamda genel olarak düşük düzeydedir (Yentürk vd., 2008: 342).

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (TÜSES) tarafından Ağustos-Kasım 2008 döneminde gerçekleştirilen araştırmaya göre Türkiye’de gençlerin sadece %9’u doğrudan veya dolaylı olarak bir siyasi yapı ile ilişki içerisinde. Araştırmaya göre %91,17 oranında genç ise siyasi partilere veya gençlik örgütlerine üye değildir. Bu gençler siyasal katılım çerçevesinde bir faaliyete katılmamaktadır (Boyraz, 2009). Aynı dönemde yayınlanan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporunda Türk gençliğinin siyaset mekanizmalarına yönelik olumsuz duygular ve güvensizlik beslediği belirtilmiştir. Gençler rapora göre politikanın “*dürüst ve adil olmadığı*” ve “*hak edenin hak ettiği yerde olmadığına*” inanmaktadır (Eliş vd., 2008: 79). Raporda yapılan Gençliğin Durumu araştırmasına göre katılım aracı olarak STK’lara gençlerin sadece %4’lük kesminin üye olduğu belirtilmektedir (Eliş vd., 2008: 82).

KONDA Araştırma ve Danışmanlık tarafından yapılan araştırmaya dayanan Türkiye’de Gençlik ve Katılım başlıklı rapora göre 2014 yılı verileri doğrultusunda siyasi partiye üye olan veya aktif olarak gençlik kollarında faaliyet gösteren gençlerin oranı %9’dur. %11,6’lık kesim faaliyet göstermediğini ancak istediğini belirtmiştir (Yentürk ve Bahçesi, 2014: 43). Rapora göre gençlerin parti üyeliği ile ilgilenmemesinin ilk üç nedeni ilgisiz olma, siyaseti sevmeme ve gereksiz bulmadır (Yentürk ve Bahçesi, 2014: 46). Raporda dikkat çeken bir başka çıktı gençler arasında internet kullanım oranlarının yüksekliğidir. Bulgulara göre 18-24 yaş arası gençlerin %93’ü internete girmektedir. Yakın dönemde genel kullanım oranının %58 olduğu dikkate alındığında gençler arası internet kullanım oranının belirgin şekilde farklılaştığı görülmektedir (Yentürk ve Bahçesi, 2014: 33).

Türkiye Gençlik STK’ları Platformu tarafından yapılan 2018 yılı Türkiye’nin Gençleri araştırmasına göre 15-30 yaş grubundaki gençlerin %94,4’ü herhangi bir STK’ya üye değildir. Rapora göre Türkiye’de iki tür gençlik bulunmaktadır. %62,6’lık kesim modern gençlik olarak adlandırılmıştır. Birinci segment olarak nitelenen bu kesim Türkiye geneli için ortalama bir profil çizmektedir. % 37,4’lük kesim ise geleneksel gençlik olarak adlandırılmaktadır. İkinci segment olarak

belirtilen bu gençler daha dindardır. Her iki segmentte de gençlerin sorunları (eğitim, işsizlik, madde bağımlılığı ve geçim sıkıntısı) ortaktır. Rapora göre modern gençlik kendisini siyasi yelpazenin solunda, geleneksel gençlik ise kendisini yelpazenin sağında tanımlamaktadır. Siyasal yaşama ilişkin ise gençlerin durumu genel olarak hükümet yanlısı veya karşıtı olma, bilinçsiz olma ve kafası karışık olma olarak nitelendirilmektedir (Türkiye Gençlik STK'ları Platformu, 2018).

Rapora göre genç erkekler kadınlara göre sağ görüşe daha eğilimlidir. Yaş arttıkça sağ görüşe olan eğilim de artmaktadır. Rapordaki bir diğer bulgu gençlerin genel olarak kendilerini herhangi bir gruba ait hissetmemeleridir. Toplumsal olarak bir parçası olarak hissedilen kurumlar ise Türk toplumu, aile, iş yaşamı, arkadaş çevresi okul veya düşünce dernekleri olarak sıralanmaktadır. Rapordaki bir diğer önemli bulgu gençlerin %66,8'inin herhangi bir bilgiye ulaşmak için interneti kullanmasıdır. Ayrıca her iki segmentte yer alan gençler %83,3 oranda sosyal medyada kendilerini daha rahat ifade ettiklerini belirtmiştir. %87,6 oranın genç ise sosyal medya kullanımının kendisini mutlu ettiğini ifade etmektedir. Bulgular internet ve sosyal medyayı kullanım oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Gençler arasında akıllı cep telefonu sahipliği oranının %94,8 olarak belirtildiği düşünüldüğünde dijital teknolojilerin, internetin ve sosyal medya uygulamalarının gençler açısından önemi ortaya çıkmaktadır (Türkiye Gençlik STK'ları Platformu, 2018).

Konrad Adenauer Vakfının 2021 yılı Türkiye Gençlik Araştırması çalışmasına göre gençlerin sadece %4,4'ü siyasal partilere güven duymaktadır. Gençlerin ilk sırada kendilerini Atatürkçü (%20,5) olarak tanımladığı belirtilen rapora göre ikinci sırada (%18,8) ideolojisi yok-apolitik cevabı yer almaktadır. Rapor örnekleminde yer alan gençlerin 18-19 yaş grubu hariç %87,9'u seçimlerde oy kullandığını belirtmiştir. Gençlerin boş zaman geçirme türlerinde ilk sırada arkadaşlar ile zaman geçirme yer alırken (%22) ikinci sırada internette zaman geçirme(%19) yer almaktadır. Bu bulgu gençlerin internet ve sosyal medya araçlarına olan yüksek düzey ilgisini bir daha ortaya koymaktadır. Örneğin araştırmada Instagram sosyal medya uygulamasını kullanan gençlerin oranı %92,7'dir. Twitter kullanım oranı ise % 72,2'dir.

Araştırmaya göre sosyal medyada 1-3 saat zaman geçirenlerin oranı %42, 4-6 saat zaman geçirenlerin oranı ise %34,6'dır (Konrad Adenauer Vakfı, 2021).

MetroPoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından 18-30 yaş arası 1542 kişi ile yapılan araştırma doğrultusunda 2021 yılında hazırlanan Gençlerin Politik Tercihleri Araştırması Raporu'na göre gençlerin % 70,9'luk kısmı herhangi bir grup veya kuruma üye değildir. İkinci sırada %10,6'lık oranla spor kulüpleri, öğrenci kulüpleri ve rekreasyonel eğlence organizasyonları yer almaktadır. Araştırmadaki ilgi çekici bulgu ise bu grupların ardından üçüncü sırayı %9,8 ile siyasi parti üyeliği almaktadır. Çalışmaya katılan her 10 gencin 7'si sıklıkları farklı olmakla birlikte siyasi gelişmeleri takip etmektedir. Siyasi gelişmeleri hiç takip etmeyenlerin oranı ise % 13,3'tür. Bu bulgu ilginin çok da düşük düzey olmadığını göstermektedir. Çalışmadaki bir başka bulgu gençlerin %27,5'inin kentlerindeki bir sorunu çözmeye yönelik bir girişimde bulunmalarındır. Çözümüne yönelik girişimlerde ise ilk araç % 29,1'lik oranla sosyal medya ve internettir. %21,1'lik kesim ise resmi makamlara dilekçe ile başvurduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin % 68,9'u belediye meclislerinde gençlik kontenjanları olmasını savunmaktadır. Yerel yönetimlere ilişkin dikkat çekici bir başka bulgu gençlerin % 61,5'inin yerelde karar alma mekanizmalarına katılımın en etkili yolunu sosyal medya araçları olarak tanımlamasıdır (Kiriş vd., 2021).

Türkiye'de gençlik ve siyasal katılım süreci irdelendiğinde tarihsel olarak siyasete ilgi ve katılımın düşük olduğu görülmektedir. 1968 gençlik hareketleri, 1960 darbesi sonrası özgürlük ortamı, 1980 darbesi ve küreselleşme süreci gençliğin siyasal katılımı açısından önemli kırılma noktalarıdır. Siyasal, toplumsal, ekonomik yapıda ve kültürde yaşanan değişim, küreselleşme, internet ve sosyal medya siyasal katılımın dönüşüm sürecinin belirleyicileridir. Bu süreçte yapılan araştırmalara bakıldığında ilk araştırmalar genellikle gençlerin geleneksel katılım yöntemlerine, siyasal ilgisine, siyasal toplumsallaşma sürecindeki aktörlere odaklanmıştır. Bu araştırmalarda oy verme, siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına üyelik önemli değişkenler olarak ele alınmıştır.

İlerleyen süreçte yapılan çalışmalar gençlerin geleneksel olmayan katılım yöntemlerine de vurgu yapmaktadır. Sivil toplum çerçevesinde yürütülen faaliyetler,

parti dışı siyasal etkinlikler, sorunların çözümüne yönelik girişimler bu kapsamda değerlendirilebilir. Son yıllardaki araştırmalar dikkate alındığında ise gençlerin oy verme, parti üyeliği gibi geleneksel katılım yöntemlerinin yanı sıra yeni katılım türlerine de eğilim gösterdiğini söylemek mümkündür. Siyasete yönelik bir ilgi söz konusudur ancak siyasal nitelikli yapı ve kurumlara üyelik yine düşük düzeylerde. Genel olarak oy kullanma yüzdeleri genele oranla düşük olmakla birlikte Konrad Adenauer Vakfının 2021 yılı Türkiye Gençlik Araştırmasında belirtilen %87,9'luk oy kullanma oranı dikkat çekicidir. Yine MetroPoll'ün saha araştırmasında geçmiş yıllara nazaran nispeten yüksek sayılabilecek siyasi partilere üyelik oranı söz konusudur. Farklı türde sınıflandırmalar söz konusu olsa da araştırmalarda eğitim, istihdam gibi meselelerin ortak sorun olarak öne çıktığı görülmektedir.

Genel olarak siyasete ilgisi düşük olan gençlerin siyasete ilgisiz, kayıtsız kaldığını söylemek doğru olmayabilir. Gençlerin siyasal alanda kendilerini ifade yöntemleri özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimler birlikte farklılaşmıştır. Son araştırmalarda görülen gençler arasındaki yoğun internet kullanımı ve akıllı telefon sahipliği bu değişimin tetikleyicileridir. Gençlerin sosyal medya uygulamalarında geçirdiği zaman düşünüldüğünde sosyal medya uygulamaların siyasal katılımın belirleyicilerinden biri olabileceği çıkarımı yapılabilir. Sosyal medya araçları günümüzde gençliğin siyasal alanda kendisini ifade etmesinin bir biçimidir. Yerel yönetimlere ilişkin sorunların çözümünde sosyal medyanın birincil araç olarak görülmesi, gençlerin siyasal olarak kendisini sosyal medya aracılığı ile ifade etmesi, sosyal medyada kendisini mutlu hissetmesi gibi bulgular bu durumun göstergeleridir.

Çalışmamızda literatür ve yapılan araştırmalar doğrultusunda geleneksel katılım yöntemlerinin yanı sıra geleneksel olmayan yöntemlerde dikkate alınarak sorular oluşturulmuştur. Bu doğrultuda seçimlerde oy kullanma, siyasete ilgi, siyaset algısı, mevcut sorunlar temalarının yanı sıra sosyal medya kullanımı, kullanım amaçları, sorunların çözümü için başvuru, sorunların çözümünde rol alma ve sorumluluk gibi meseleler araştırma kapsamında dikkate alınmıştır.

3. BÖLÜM

GENÇLERİN SİYASİ KATILIM EĞİLİMLERİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Siyasi eşitlik olmadan demokrasi düşünülemez. Siyasi eşitlik ilkesi, herkesin aynı değere sahip olduğu, kimsenin diğerinden üstün veya aşağı olmadığı inancına dayanır. Bu, farklı sosyal grupların ihtiyaç ve isteklerinin siyasi karar alma sürecinde aynı önceliğe sahip olması gerektiği anlamına gelir. Buna göre hiçbir grup dezavantajlı veya ayrıcalıklı olmamalıdır. Ayrıca, herkes siyasi sürece dahil olmak için aynı fırsatlara sahip olmalıdır. “Bir adam bir oy” özdeyişi buna bir örnektir. Siyasi eşitliğin gerçekleşmesi için, tüm vatandaşların oy kullanma veya bir gösteriye katılma gibi siyasi katılım yoluyla siyasi karar alma sürecine eşit şekilde katkıda bulunabilmesi gerekir. Ancak bu çoğu zaman kâğıt üzerinde kalır ve nadiren gerçekleşir.

Bu çalışma gençlerin siyasete ilgi ve katılımlarına ilişkindir. Bu bağlamda bu çalışma öncelikle gençlerin siyasi karar alma sürecine ne kadar güçlü bir şekilde dahil oldukları, hangi katılım biçimlerini kullandıkları, hangi süreçlerin siyasi katılıma yol açtığı ve birbirlerinden nasıl farklı oldukları sorularını araştırmayı amaçlamaktadır.

Çalışmamamızın bu amaçları şu yedi ana soruda özetlenebilir. Bunlar:

- 1) Gençlerin siyaset algıları nasıldır?
- 2) Gençler açısından siyasal katılım ne anlam ifade etmektedir?
- 3) Gençlerin siyaset algıları ile siyasal katılımları arasında nasıl bir ilişki vardır?
- 4) Gençlerin siyasete ilgi ve katılım düzeyini hangi faktörler etkilemektedir?
- 5) Gençlerin siyasal katılım davranışını hangi faktörler nasıl etkilemektedir?
- 6) Gençlerin kendi aralarındaki katılım farklılıkları nasıl açıklanabilir?
- 7) Gençlerin siyasete siyasal katılmaya ilişkin ilgilerinin ya da ilgisizliklerinin nedenleri nedir?

Bu sorulara hipotezler aracılığıyla yanıt bulunmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın hipotezlerini şu şekilde belirlemek mümkündür. Bunlar:

H1: Gençlerin siyasete ilgileri orta düzeydedir.

H2: Gençlerin siyasal katılıma yönelik eğilimleri orta düzeydedir.

H3: Siyaset kelimesinin çağrışımı ile gençlerin siyasette rol alma istekliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H4: Gençlerin siyasete ilgileri yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5: Gençlerin siyasi konulara ilişkin fikir beyan etmede katılma düzeyleri, eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6: Gençlerin sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, yaş gruplarına, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7: Gençlerin siyasal tercihleri, eğitim düzeylerine, cinsiyetlerine, siyasi görüşlerine, etnik kimlik tanımlamalarına ve hükümetin performans algılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H8: Gençlerin işe girmede ve yükselmede liyakat ilkesinin geçerli olmadığına ilişkin görüşleri, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H9: Gençlerin siyasete katılma faaliyetlerinin icrasına ilkin görüşleri, yaş grupları, eğitim düzeyi ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H10: Gençlerin siyasete ilgili ve katılımlarının artmasında sosyal medyanın etkisi olduğu görüşleri, yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H11: Gençlerde siyasal etkinlik duygusunun yüksekliği ile siyasal katılma arasında yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık söz konusudur.

3.2.Araştırmanın Evreni/Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki 18-29 yaş grubu arasındaki gençler oluşturmaktadır. TÜİK 2018 nüfus istatistiklerine bakıldığında nüfusun % 15,6'sını oluşturan 18-29 yaş grubu kişilerin sayısı yaklaşık 15.000.000'dur (TÜİK, 2019). Araştırmanın doğası gereği araştırmanın evrenini oluşturan 18-29 yaş grubunu oluşturan gençlerin tümüne ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle hem nicel hem de nitel yöntemler kendine özgü örnekleme yöntemlerine sahiptir. Araştırmamız nicel bir çalışma olup örnekleme yöntemi olarak olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanımı tercih edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde örnekleme seçilecek kişilerden sadece ulaşılabilir olanlar örnekleme dahil olmaktadır (Gökçe, 2019). Buna göre araştırmanın örneklemine dahil olan iller ve bu iller de anket katılımcılarının sayısını aşağıdaki tablo göstermektedir.

Tablo 2: Araştırmanın Örneklemi

İl	Sayı	Yüzde
ADANA	101	8,2
ANKARA	151	12,2
ANTALYA	117	9,5
DİYARBAKIR	128	10,3
ERZURUM	40	3,2
İÇEL	100	8,1
İSTANBUL	224	18,1
İZMİR	128	10,3
TRABZON	100	8,1
KONYA	137	11,1
DİĞER	11	,9
Toplam	1237	100,0

Araştırma kapsamında farklı yaş, meslek, cinsiyet, öğrenim durumu ve gelire sahip toplamda 1237 kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir². Dolayısıyla bu araştırmanın örneklemini 1237 kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonucunu tüm 18-29 yaş grubuna kısmen genellemek mümkündür. Bu ancak araştırma kapsamında görüşülen kişilerle benzerlik taşıyan kişilere yönelik mümkündür. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

3.3.Araştırma Yöntemi

Araştırmada anket yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formu geliştirilirken bu alanda yapılmış az sayıdaki çalışmaların (Erdoğan, 2013; YentürkveBahçeci 2007) ölçekleri incelenmiş ve araştırmamızın soruları ve hipotezlerinin yanıtlanmasına katkı sağlayacak olanlar üstlenilmiştir. Her araştırmanın kendine özgü ölçeği olması gerektiği bilincinde olarak araştırmamızın kuramsal düşüncesine dayalı olarak hipotezlerimizi sınamaya uygun olacak nitelikte genelde kapalı, ama birkaç noktada açık uçlu sorular geliştirilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi ve Bulgular

Türkiye’de gençlerin siyasete ilgisini, katılmaya da katılmama eğilimleri ve nedenlerini ölçebilmek için gençlere bir dizi sorular yöneltilmiş, katılım yolu, katılma eğilimi ve istekliliği ile olası katılmama nedenleri sayılmış ve ankete katılanların bu seçenekler ya da faaliyetler ile ilgili düşünceleri, eğilimleri sorulmuştur. Ankete konuya ilişkin gençlere yöneltilen verilen yanıtların dökümü tablolar halinde sunulmakta ve hemen ardından değerlendirilmektedir.

Tablo 3: Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Grup	Sayı	Yüzde
Kadın	499	40,3

²Bu çalışmada kullanılan veriler, Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (BAP) tarafından desteklenen 17203008 numaralı Orhan Gökce ve Bülend Özoglu tarafından yürütülen “Türkiye’de Gençlerin Siyasete İlgisi ve Katılımı” konulu proje kapsamında yürütülen anket çalışmasının verilerine dayanmaktadır.

Erkek	738	59,7
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanlar arasında erkekler daha ağırlıklıdır. Bunun da temel nedeni, kadın öğrencilerin sorularımıza cevap vermekten kaçınmış olmalarıdır. Ancak yine de anket kapsamında kadınların oranı çok düşük değildir. Bu açıdan da temsil kabiliyeti olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Tablo 4: Ankete Katılanların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
16-18 arası	85	6,9
19-24 arası	835	67,5
25-29 arası	317	25,6
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu yüzde 67.5’luk dilimle 19-24 arası yaş dilimi oluşturmaktadır. Bu grubu yüzde 25.6 ile 25-29 yaş aralığı takip etmektedir. 16-18 yaş aralığında ise yüzde 6.9’luk bir kesim bulunmaktadır.

Tablo 5: Ankete Katılanların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
Okuryazar değil	4	,3
Okuryazar	14	1,1
İlkokul	10	,8
Ortaokul/İlköğretim	56	4,5
Lise veya dengi okul	194	15,7
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	21	1,7
Üniversite öğrencisi	842	68,1
Üniversite mezunu	84	6,8

Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	12	1,0
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu (%68.1) üniversite öğrencileridir. Bu gruba yüzde 15.7'lik bir dilimle lise ve dengi okul mezunları takip etmektedir. Katılımcıların yüzde 7.8'i üniversite mezunudur ve şu anda bir işte çalışmaktadır. Bu gruba biraz geriden yüzde 4.5'luk bir oranla ilköğretim/ortaokulmezunu, yüzde 1.1'lik dilimle okuryazar, yüzde 0.8'lik oranla ilkokul mezunu takip etmektedir. Ankete katılanlar arasında 4 kişi de okuryazar olmadığını belirtmiştir.

Tablo 6:Ankete Katılanların Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Sayı	Yüzde
9 Eylül Üniversitesi	23	1,9
Adıyaman Üniversitesi	2	,2
Akdeniz Üniversitesi	107	8,6
Anadolu Üniversitesi	1	,1
Ankara Üniversitesi	26	2,1
Atatürk Üniversitesi	12	1,0
Bahçeşehir Üniversitesi	13	1,1
Bilkent Üniversitesi	12	1,0
Bitlis Eren Üniversitesi	1	,1
Çukurova Üniversitesi	83	6,7
Dicle Üniversitesi	117	9,5
Ege Üniversitesi	5	,4
Galatasaray Üniversitesi	53	4,3
Gazi Üniversitesi	25	2,0
Hacettepe Üniversitesi	42	3,4

İstanbul Teknik Üniversitesi	60	4,9
Karadeniz Teknik Üniversitesi	80	6,5
Karaman Üniversitesi	3	,2
Konya Selçuk Üniversitesi	123	9,9
Maltepe Üniversitesi	20	1,6
Mersin Üniversitesi	40	3,2
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	14	1,2
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	,1
Orta doğu Teknik Üniversitesi	46	3,7
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	,1
Üsküdar Üniversitesi	10	,8
Yıldız Teknik Üniversitesi	16	1,3
Yozgat Bozok Üniversitesi	1	,1
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin % 68.1'i üniversite öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Bu öğrencilerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında ilk sırada % 9.9 ile Selçuk Üniversitesi öğrencisi yer almaktadır. Bunu %9.5 ile Dicle Üniversite öğrencisi ikinci sırada ve % 8.5 ile Akdeniz Üniversitesi öğrencisi üçüncü sırada takip etmektedir. Bunların ardından sırasıyla % 6.7 ile Çukurova Üniversitesi, % 6.5 ile Karadeniz Teknik Üniversitesi, % 4.9 ile İstanbul Teknik Üniversitesi, % 4.3 ile Galatasaray Üniversitesi, % 3.7 ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi, % 3.4. ile Hacettepe Üniversitesi % 3.2 ile Mersin Üniversitesi, % 2.1 ile Ankara Üniversitesi, % 2 ile Gazi Üniversitesi, % 1.9 ile Dokuz Eylül Üniversitesi, % 1.6 ile Maltepe Üniversitesi, %1.3 ile Yıldız Teknik Üniversitesi, %1.1 ile Bahçeşehir Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi, % 1 ile Bilkent Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi öğrencilerigelmektedir. Çok az bir kesim de başka üniversitede okuyan öğrencilerdir.

Öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı, sonuçların belli ölçüde temsil etme kapasitesine sahip olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 7:Ankete Katılanların Çalışma Durumu

Şu anda bir işte çalışıyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Okuyan ve çalışan	258	20,9
Okuyan ve çalışmayan	713	57,6
Çalışan ve okumayan	189	15,3
Okumayan ve çalışmayan	77	6,2
Toplam	1237	100

Ankete katılanların büyük çoğunluğu (% 57.6) *okuyan ve çalışmayan* grubundan oluşmaktadır. Bu oran, yukarıdaki tablolardaki verilerle örtüşmektedir. Ankette temsil bulan gençlerin büyük çoğunluğu herhangi bir *okulda okuyan ve çalışmayan* (% 57.6) ile *okuyan ve çalışan* (% 20.9) grubundan oluşmaktadır. Buna karşılık ankete katılanların % 15.3'ünü *çalışan ve okumayan* ve % 6.2'sini de *okumayan ve çalışmayan* grubu oluşturmaktadır.

Tablo 8:Ankete Katılanların Kimlerle Birlikte Yaşadığı

Kiminle birlikte yaşıyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Kendi ailemle	567	45,8
Eşimle	115	9,3
Akraba/tanıdık ile	63	5,1
Arkadaşlarla	256	20,7
Tek başına	60	4,9
Öğrenci yurdunda	176	14,2
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların % 45.8'i *kendi ailemle*, %20.7'si *arkadaşlarla*, % 14.2'si *öğrenci yurdunda*, % 9.3 ile *eşimle*, % 5.1'i *akraba/tandık* ile, %4.9'u da *tek başına* yaşadığını ifade etmiştir. Buna göre ankete katılanların neredeyse yarıya yakını kendi ailesiyle birlikte yaşamaktadır.

Tablo 9: Ankete Katılanların Etnik Kimlik Tanımlamalarına Göre Dağılımı

Lütfen etnik olarak kendinizi nasıl tanımladığınızı söyler misiniz?		
	Sayı	Yüzde
Türk	860	69,5
Kürt	211	17,1
Zaza	66	5,3
Arap	22	1,8
Diğer	11	,9
Cevap yok	67	5,4
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların % 69.5'i kendini *Türk* olarak tanımlarken, % 17.1'i *Kürt* olduğunu, % 5.3'ü *Zaza* olduğunu ve % 1.8'i de *Arap* olduğunu belirtmiştir. % 0.9'luk bir kesim diğer seçeneğini tercih ederken, % 5.4'ü cevap vermemeyi yeğlemiştir.

Tablo 10: Ankete Katılanların Kendilerini Siyasi Açıdan Tanımlama Biçimine Göre Dağılımı

Kendinizi siyasi görüş açısından nasıl tanımlıyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Liberal	37	3,0
Muhafazakâr	169	13,7
İslamcı	79	6,4

Sosyal demokrat	190	15,4
Atatürkçü/Laik	351	28,4
Türk milliyetçisi	169	13,7
Kürt milliyetçisi	34	2,7
Diğer	28	2,3
Fikrim yok/bilmiyorum	46	3,7
Cevap yok	134	10,8
Toplam	1237	100,0

Katılımcıların siyasal açıdan kendilerini nasıl tanımladıklarına dair soruyaverilen cevapların frekans ve yüzde dağılımları tabloda gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %23.5'i kendisini Atatürkçü/laik olarak tanımlamaktadır. %16.5'i kendisini dindar/muhafazakâr olarak tanımlamaktadır. Kendisini Türk milliyetçisi olarak tanımlayanların oranı %16'dır. Kendisini sosyal demokrat olarak tanımlayanların oranı %15.4'tür. Kendisini şeriatçı olarak tanımlayanların oranı %6.4'tür. Liberal olarak tanımlayanların oranları da %3'tür. Kendisini Kürt milliyetçisi olarak tanımlayanların oranı 2.7'dir. Katılımcıların %10.5'i cevap vermemeyi tercih ederken, %3.7'si fikri olmadığını ve %2.3'ü de diğer seçeneğini belirtmiştir. Bu oranlardan da görüleceği üzere katılımcıların dörtte biri kendisini Atatürkçü/laik olarak; beşte birine yakın kısmı kendisini dindar/muhafazakâr, Türk milliyetçisi ve sosyal demokrat olarak tanımlamaktadır. Sağ-sol ölçeğinde gençlerin %38.9'u sağ kesime ve yine 38.9'u sol uca yerleştirmiştir. Bu oranlar arasında kendisini dindar olarak konumlandıran gençlerin oranı azımsanamayacak derecededir. Siyasi yelpazenin merkezinde konumlanan gençlerin oranı ise oldukça düşük gözükmemektedir. Bu tablo, gençler arasında da keskin bir ayrışma olduğuna işaret etmektedir.

3.4.1. Gençlerin Siyasete İlgisi

Aşağıda ankete katılan gençlerin siyasete ilgilerini ölçmeyi amaçlayan sorulara verilen yanıtların dökümü verilmektedir. Siyasete ilgi duymak, siyasete katılmayı

teşvik eden, hatta katılımı harekete geçiren temel motivasyon kaynağıdır. Bu açıdan ankete katılan gençlerin siyasete duydukları ilgi düzeyi ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmaktadır.

Tablo 11:Ankete Katılanların Siyasete İlgi Düzeyleri

Siyasete ne kadar ilgi duyuyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Çok yakından ilgiliyim	265	21,4
Biraz ilgiliyim	437	35,3
Pek ilgi duymuyorum	335	27,1
Hiç ilgi duymuyorum	147	11,9
Cevap yok	53	4,3
Toplam	1237	100,0

Gençlerin %23,4'ü siyasetle yakından ilgili olduğunu belirtirken %35,3'ü biraz ilgili olduğunu, toplamda ise %39'u pek ya da hiç ilgi duymadığını ifade etmiştir. Siyasetle ilgili olanlar arasında üniversite öğrencileri ağırlıklıdır. Ancak genel olarak bakıldığında, siyasetle ilgili olduğunu söyleyenlerin oranı yine de düşüktür. Zira ankete katılan gençler arasında üniversite öğrencisi statüsünde olanların toplamda temsil oranı %65'in üzerindedir. Bunlardan yalnızca yaklaşık %21'i yakından ilgili, yaklaşık %35'i de biraz ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğilim geçmişte bu alanda yapılan araştırmaların sonuçları ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Genel olarak değerlendirilecek olursa; her ne kadar mevcut verilerin gençler arasında siyasete ilginin biraz artmış olduğuna işaret etse de, yine de gençlerin siyasete ilgilerinin hala sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde internetin, daha açıkçası sosyal medyanın oldukça yaygınlaşmış olmasına rağmen, siyasete ilginin %50'nin altında kalması ilginçtir. Sosyal medyanın yaygınlaşması ile birlikte gençlerin siyasete ilgi ve katılımlarının arttığını savunanlar da bulunmaktadır

(Kırmızıdağ, 2013: 169 vd.). Ancak bu veriler ışığında bu görüşü tam olarak paylaşmak pek mümkün gözükmemektedir.

Tablo 12:Ankete Katılanların Siyasi Gelişmelere İlgisi

Güncel siyasi gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Gün içerisinde çok defa	578	46,7
Her gün bir kere	195	15,8
Haftada üç dört gün	240	19,4
Haftada bir	99	8,0
Ayda bir	32	2,6
Takip etmiyorum	93	7,5
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların neredeyse yarıya yakını (% 46.7'si) gün içerisinde siyaseti çok defa takip ettiğini belirtmiştir. Bunlardan %15.8'i her gün bir kere takip ettiğini, %19.4'lük bir kesim haftada üç dört gün, %8'i de haftada bir kez takip ettiğini ifade etmiştir. Bu faaliyetler daha çok izleme faaliyeti olarak nitelendirilebilecek faaliyet türleridir. Bu faaliyetleri nereden takip ettiklerini aşağıdaki tablo göstermektedir.

Tablo 13: Ankete Katılanların Siyaseti Takip Etme Araçları

Siyasi haberleri ve gündemi öncelikle nereden takip ediyorsunuz? (En Fazla İki Seçenek)		
	Sayı	Yüzde
Televizyon	611	28,67
Sosyal Medya	582	27,31
İnternet	520	24,40

Gazeteler	169	7,93
Arkadaş Grubu	92	4,32
Aile	77	3,61
Diğer	43	2,02
Cevap yok	37	1,74

Ankete katılanlar, siyasi haberleri ve gündemi sırasıyla Televizyon'dan (611), Sosyal Medya'dan (582), Internet'ten (520 kişi), Gazeteler'den (169 kişi), Arkadaş Grubu'dan (92 kişi), Aile'den (77 kişi) takip ettiğini ifade etmiştir. Bu tablo, gençlerin siyasete ilişkin çok farklı kanallardan bilgilere erişebildiklerine işaret etmektedir. Ancak bu araçlar arasında genel olarak değerlendirilecek olursa internet tabanlı medyalar, dolayısıyla sosyal media platformları ön plandadır. Televizyonun da bilgi kaynağı olarak kullananların sayısının ankete katılan gençler arasında yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu tespit, bu alandaki başka araştırmalar tarafından da desteklenmektedir (bkz. Kutlu, 2018: 104 vd.).Kutlu, araştırmasında gençlerin siyasal katılım aracı olarak en çok televizyonu tercih ettiğini belirtmektedir.

Tablo 14:Ankete Katılanların Sosyal Medyayı Takip Etme Süreleri

	Sayı	Yüzde
1 Saat	139	11,2
2 Saat	228	18,4
3-4 Saat	596	48,2
5 saat ve üzeri	165	13,4
Cevap yok	109	8,8
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların yarıya yakını (%48.2) günde 3-4 saat sosyal medya kullandığını belirtmiştim. %18.4'lük bir kesim günde 2 saat, %13.4'lük bir kesim 5 saat ve üzeri ve %11.2'lik bir kesim de günde 1 saat sosyal medya kullandığını ifade

etmiştir. Buna göre gençlerin üçte ikisi günde 2 ile 4 saat arası sosyal medyada zaman geçirmektedir. Dolayısıyla da sosyal medyanın gençlerin başlıca bilgi kaynağı olduğu söylenebilir.

Tablo 15:Ankete Katılanların Sosyal Medya Kullanım Araçları

Sosyal Medya Aracı	Sayı
Instagram	493
Youtube	406
Facebook	386
Twitter	368
Diğer	362
Cevap yok	61

Ankete katılanların birden fazla seçenek belirtme imkânları olduğu için toplam 100'den fazladır.

Gençler, farkında olarak ya da olmayarak siyasi konuları belli bazı kanallardan ya da sosyal ağlardan takip etmektedir. Bunlar arasında sırasıyla Instagram, YouTube, Facebook, Twitter gelmektedir. Bu platformlar gençlere aktör olarak siyasal iletişime dahil olma olanağı sunmaktadır. Böylece sosyal medya gençlerin fikir ve görüşlerini paylaştıkları, bilgi edindikleri ve siyasi gündemi takip ettikleri bir alan olmaktadır. Daha önceki araştırmalara kıyasla araştırmamız verilerine göre gençlerin siyasete ilgisinin kısmen artmasında sosyal medyanın etkisi olabilir (Şentürk, 2013; Balcı ve Sarıtaş, 2015: 514).

Tablo 16:Gençlerin Sosyal Medyayı Kullanma Amaçları

	Sayı	Yüzde
İletişim ve haber alma amaçlı	618	50,0
Başkalarının gözünde olumlu imaj oluşturma amaçlı	305	24,6
Siyasi konularda fikir ve görüş paylaşma amaçlı	203	16,4

Cevap yok	111	9,0
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin sosyal medyayı öncelikle hangi amaçla kullandıklarına ilişkin soruya verilen yanıtlar şöyle bir tablo ortaya koymaktadır. Gençler sosyal medyayı genelde iletişim ve haber alma amaçlı kullandıklarını belirtmiştir. Bu amaçla kullananların oranı %50'dir. Bunu oldukça geriden sosyal medyayı kendileri hakkında diğer insanların gözünde olumlu bir imaj oluşturma amaçlı kullandığını ifade edenler takip etmektedir; bu grubun oranı yaklaşık ankete katılanların dörtte biridir.

Sosyal medyayı siyasi fikir ve görüşlerini paylaşmak için kullananların oranı ise yaklaşık %19'dur. %9'luk bir kesim cevap vermemiştir. Sosyal medyanın iletişim ve haber alma amaçlı kullanıldığına ilişkin tespit benzer araştırmalar tarafından da desteklenmektedir (Gündoğmuş vd., 2019: 92).

Gençlerin siyasete olan ilgilerinin artıp artmadığını kontrol etmenin farklı yolları vardır. Araştırmamızda gençlerin siyasete ilgisi genel sorunun dışında Türkiye Büyük Millet Meclis'in detemsil edilen siyasi partilerden akla gelen üç siyasetçi ismini söylemeleri sorusuyla ölçülmeye çalışılmıştır.

Tablo 17a: AKP'den İlk Akla Gelen Üç Siyasetçi

	1.	2.	3.	Toplam
Recep Tayyip Erdoğan	987	40	13	1040
Binali Yıldırım	82	269	93	444
Ahmet Davutoğlu	18	35	92	115
Melih Gökçek	5	29	34	68
Abdullah Gül	14	34	12	60
Süleyman Soylu	6	22	28	56
Berat Albayrak	1	12	23	36
Bekir Bozdağ	1	9	13	23

Bülent Arınç	1	6	10	17
Kadir Topbaş	1	5	7	13
Efkan Ala		5	4	9
Numan Kurtulmuş	2	5		7
Mevlut Çavuşoğlu	2	1	3	6
Recep Akdağ		2	4	6
Menderes Türel	3	1	1	5
Fatma Betül Sayan		1	4	5
Tahir Akyürek	1		3	4
Mehmet Şimşek		1	3	4
Ali Babacan			3	3
Egemen Bağış			3	3
Ahmet Fakı Baba	1			1
Fatma Şahin		1		1
Nurettin Canikli		1		1
Uğur Işılak		1		1
Suat Kılıç		1		1

Gençler, anketin yapıldığı dönemde AKP'nin önde gelen siyasi aktörlerini tanımaktadır. Anketin yapıldığı dönemde ismi verilen üç siyasetçi de AKP'nin önde gelen aktörleridir. Diğer ismi verilenler de AKP'nin ya bakanlarıdır ya da AKP yönetiminde görev üstlenen kişilerdir. Gençlerin bu kadar ismi zikretmiş olmalarını gençlerin siyaseti takip ettiklerinin bir göstergesi olarak yorumlamak mümkündür.

Tablo 16b: CHP'den İlk AklaGelenÜçSiyasetçi

	1.	2.	3.	Toplam
--	----	----	----	--------

Kemal Kılıçdaroğlu	941	96	9	1046
Deniz Baykal	37	102	54	193
Muharrem İnce	7	92	52	151
Atatürk	117	1	1	119
Sezgin Tanrıkulu	2	21	7	30
Gürsel Tekin		8	10	18
Şafak Payev	1	9	2	13
İbrahim Öz diş	1	11	1	13
Özgür özel		8	3	11
Eren erdem	1	2	4	7
Enis Berberoğlu			5	5
Mustafa Balbay		1	4	5
Zülfi Livaneli		2	2	4
Haluk Koç	1	1	1	3
Elif Doğan Türkmen		2	1	3
İstemihan Atalay		2	1	3
Selin Sayek Böke			3	3
Aziz Kocaoğlu		1	1	2
Emine Ülker Tarhan		1	1	2
Bülent Tezcan			2	2
Tuncay Özkan	1			1
Akif Hamzaçebi		1		1
Yılmaz Büyükerşen		1		1

Gençler, anketin yapıldığı dönemde CHP'nin önde gelen siyasi aktörlerini tanımaktadır. Ankete katılanların belirttiği üç isim de o dönem de CHP'de etkin olan

aktörlerdir. Diğer ismi verilenler de CHP'nin yönetim kademesinde olan isimlerdir. Bu tablo da gençlerin siyaseti takip ettiklerinin göstermektedir. Atatürk'ün CHP siyasetçisi olarak adlandırılmış olması, kasıtlılığın, bilgisizliğin ya da geçmiş çağrışımın bir işareti olarak yorumlanabilir.

Tablo 16c: MHP'den İlk AklaGelenÜçSiyasetçi

	1.	2.	3.	Toplam
Devlet Bahçeli	981	75	3	1059
Alparslan Türkeş	114	58	5	177
Oktay Vural	1	42	61	104
Meral Akşener	2	24	13	39
İlker Başbuğ		37		37
Sinan Oğan	7	11	9	27
Ümit Özdağ		13	3	19
Koray Aydın	1	4	10	15
Muharrem Varlı		9	1	10
Kamil Aydın		2	8	10
Burhanettin Kocaman		4	4	8
Mevlüt Karakaya		4	3	7
Onur Saygın		6		6
Zuhal Topçu		3	3	6
Ekmelettin İhsanoğlu		2	3	5
Mustafa Kalaycı		1	4	5
Saffet Sancaklı		2	2	4
Ruhi Ersoy		2	2	4
Olca Klavuz		2	1	3

Yusuf Halaçoğlu		2		2
Özcan Yeniçeri		1	1	2
Murat Başeskioglu	1			1

Gençlerin Alparslan Türkeş'in ismini ikinci sırada ve İlker Başbuğ'un adının da bu kapsamda belirtmiş olmalarını MHP'yi çok yakından takip etmedikleri algısını oluştursa da, yine de diğer adları verilen siyasi aktörlerin MHP'de çeşitli kademelerde görevi olan kişiler olması gençlerin siyasete çok uzak olmadığını göstermektedir.

Tablo 16d:HDP'den İlk AklaGelenÜçSiyasetçi

	1.	2.	3.	Toplam
Selahattin Demirtaş	764	100		864
Ahmet Türk	109	62	7	178
Sırrı Süreya Önder	79	39	60	178
Figen Yüksekdağ	11	95	71	177
Gülten Kışnak	7	6	36	49
Osman baydemir	4	13	9	26
Leyla Zana	8	6	9	23
İdris Baluken	1	3	3	7
Pelvin buldan	3	3		6
Abdullah Öcalan	3		1	4
Aysel Tuğluk		3		3

Ankete katılan gençler HDP'nin önde gelen siyasetçilerini de tanımaktadır. Bu da gençlerin siyasete olan ilgilerinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Özetle; her ne kadar gençlerin siyasete olan ilgileri %50'nin altında kalsa da yine de gençlerin siyasete tamamen ilgisiz olduğunu iddia etmek pek mümkün

değildir. Ankete katılan gençlerin yarıya yakını siyaset ile ilgilidir. Bu da daha önceki araştırmaların sonuçlarının (Erdoğan, 2013) aksine gençler açısından siyasetin giderek daha önemli hale geldiğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

Tablo 18: Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi

Bir genç olarak ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde kendinizi ne ölçüde sorumlu hissediyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Çok	488	39,5
Hiç	246	19,9
Ne sorumlu ne de sorumsuz	345	27,9
Fikrim yok	110	8,9
Cevap yok	48	3,9
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin %39.5'i *ülkenin geleceğinin şekillenmesinde kendini sorumlu hissettiğini* belirtmiştir. Buna karşılık gençlerin %19.9'u ise *hiç* sorumluluk hissetmediğini ifade etmiştir. %12.8'lik bir kesim fikrim yok ve cevap yok seçeneklerini belirtmişlerdir. Ne sorumlu ne de sorumsuz hissedenlerin oranı da %27.9 ile çok düşük değildir.

Gençlerin yaklaşık %40'nın ülkenin geleceğini şekillendirmede rol alma istekliliği gençlerin yaşadıkları topluma karşı sorumluluk bilincinin arttığını göstermektedir ki, bu demokrasi açısından son derece önemli bir gelişmedir.

Tablo 19: Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi

İleride siyasete atılmayı düşünüyor musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Evet	220	17,8
Hayır	555	44,9
Henüz bilmiyorum	347	28,1

Fikrim yok	72	5,8
Cevap yok	43	3,5
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin %44.9'u gelecekte siyasete atılmayı düşünmediğini ya da tersinden söylemek gerekirse, siyasetten uzak durmayı yeğlediğini belirtirken, buna karşılık %17.8'i ise ileride siyasette aktif rol almayı düşündüğünü ifade etmiştir. %28.1'lik bir kesim henüz bilmediğini, %9.3'lük kesim ise fikrim yok ve cevap yok seçeneklerini tercih ettiklerini belirtmiştir. Gençlerin yaklaşık %18'nin siyasette aktif rol almayı istemesi, daha önce gençlerin siyasete ilgilerinin arttığı yönündeki görüşümüzü destekler niteliktedir. Daha önceki araştırmalara göre (Erdoğan 2013; YentürkveBahçeci, 2007) gençlerin yalnızca %10'luk bir kesimi siyasete ilgi duymaktadır. Burada ise bu oran %40'ın üzerindedir ve bunlardan %18'lik bir kesim de siyasete aktif olarak katılmayı düşünmektedir.

Tablo 20: Siyaset kelimesi sizde neyi çağırıyor ya da duyunca aklınıza ne geliyor? (En Fazla İki Seçenek)

	Sayı	Yüzde
Uzlaşma	154	12,4
Çatışma	140	11,3
Kutuplaşma	173	14
Aldatma	262	21,2
Ayak oyunları	176	14,2
Güç/iktidar	516	41,6
Kayırmacılık	121	9,8
Topluma hizmet	160	12,9
Zengin olma aracı/Rant sağlama	90	7,3
Lidere bağlılık	138	11,2
Diğer	30	2,4

Siyasete ilgi duymak ve katılmak, gençlerin siyaset kavramı çağrışımları ya da siyaseti nasıl algıladıkları ile yakından ilişkilidir. Ankete katılanların %41.6'sı siyaset ile *güç/iktidar* olgusunu çağrıştırdığını söylemiştir. Bunu çok gerilerden *aldatma* (%21.2), *ayak oyunları* (%14.2), *kutuplaşma* (%14), *topluma hizmet* (%12.9), *uzlaşma* (%12.4), *çatışma* (%11.3), *lidere bağlılık* (%11.2), *kayırmacılık* (%9.8), *zengin olma aracı/rant sağlama* (%7.3) takip etmektedir.

Gençlerin siyaset ile zihinlerinde *güç/iktidar* çağrışımlarında bulunmaları siyasetin doğasına uygundur. Bu da ankete katılan gençlerin çoğunluğunun üniversite öğrencisi olması ile ilişkili olabilir. Bunun yanında siyaseti *topluma hizmet ve uzlaşma* olarak algılayanların oranı da toplamda %25'tir. Geri kalan kesim de siyaseti daha çok olumsuz çağrışımlar ile ilişkilendirmektedir.

Siyaseti güç veya iktidar sahibi olmak olarak algılamak gençlerin siyasette de aktif rol almak istemelerinin bir nedeni olabilir. Çünkü her insanın doğasında güç sahibi olma dürtüsü vardır.

Tablo 21: Amaçlara Ulaşmada Geçerli Yol/Yöntem

Aşağıdaki amaçlara ulaşmak için en geçerli yol hangisidir?	(%) Torpil	(%) Eğitim	(%) Aile İmkânı	% Çok Çalışmak	% Siyasette etkili olmak
Toplumda Statü Kazanmak	25,3	23,5	11,1	19,8	20,3
Güç elde etmek/İktidar sahibi olmak	18,1	21,1	21,5	16,4	22,9
Çok bilgili olmak	3,1	52,5	16,6	26,5	1,3
Hayalleri gerçekleştirebilmek	15,2	17,7	20,7	45,5	1,3
İş Hayatında Başarılı Olabilmek	25,9	13,5	11,9	29,6	19,1

Toplumda statü kazanmak için ankete katılan gençlerin %25.3'ü *torpil*, %23.5'i *eğitim*, %20.3'ü *siyasette etkili olmak*, %19.8'i de *çok çalışmak* ve 11.1'i de *aile imkânları* seçeneğini belirtmiştir. Seçenekler arasında *torpil ve siyasette etkili*

olmak seçeneklerinin önde yer almış olması ilginçtir. *Aile imkânı* seçeneğini de bunu eklediğimizde, gençlerin yarıdan fazlasının statü kazanmanın rasyonel kriterler ile ilişkili olmadığını düşünmediği görülmektedir. Bu da toplumda hak edenin hak ettiği konuma gelmesinin pek mümkün olmadığı gibi bir algının yaygın olduğuna işaret etmektedir. Bu tespit daha önceki araştırmaların sonuçları ile de örtüşmektedir (bkz. Gökce, 2021).

Güç elde etmek/İktidar sahibi olmak için geçerli yol/yöntemler kapsamında %22.9 ile *siyasette etkili olmak* gelmektedir. Onu çok az bir farkla geriden *aile imkânı* (%21.5) ve *eğitim* (%21.1) izlemektedir. Bunları biraz geriden *torpil* (%18.1) ve çok çalışmak (%16.6) seçenekleri takip etmektedir. Bu amaçta da aynı şekilde rasyonel kriterler pek ön planda değildir.

Çok bilgili olmak amacıyla beklendiği gibi *eğitim* (%52.5) çok yüksek bir oranla ilk sıradadır. Bunu %26.5 ile *çok çalışmak* ve biraz geriden %16.6 ile *aile imkânı* seçenekleri takip etmektedir. *Aile imkânı* seçeneğinin, gençler açısından neoliberal ideolojinin mantığına uygun olarak iyi bir eğitim almanın temel koşulu olarak değerlendirilmiş olma olasılığı çok yüksektir (Gökce ve Gökce, 2022).

Hayalleri gerçekleştirebilmek için ankete katılan gençlerin yarıya yakını (%45.5) *çok çalışmak* seçeneğini ilk sırada belirtmiştir. Bunu çok geriden *aile imkânı* (%20.7) izlemektedir. Bunların ardından %17.7 ile *eğitim* ve %15.2 ile de *torpil* seçenekleri gelmektedir. *Torpil* seçeneğinin %15'lik bir kitle tarafından belirtilmiş olması ilginçtir. Aynı şekilde burada da *aile imkânı* seçeneğinin ikinci sırada yer alması, gençlerde aileden olmadığı durumda hayatta çoğu şeyin başarılmasının sanki mümkün olmadığı gibi bir algının varlığına işaret etmektedir.

İş hayatında başarılı olabilmek amacıyla %29.6 ile çok çalışmak seçeneği gelmektedir. Bunu %25.9 ile *torpil* ve %19.1 ile *siyasette etkili olmak* seçenekleri takip etmektedir. Çok geriden ise %13.5 ile *eğitim* ve %11.9 ile *aile* seçenekleri izlemektedir. Burada da *çok çalışmak* ve *eğitim* seçeneklerinin toplam oranının (%43.1) *torpil*, *siyasette etkili olmak* ve *aile imkânı* seçeneklerinin toplam oranından (%56.9) düşük olması düşündürücüdür.

Bu tablo, gençler arasında başarılı olmak için kendisinin gayret sarf etmesi, çok çalışması gibi kriterlerinin çok da rağbet görmediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumun geleceği açısından çok içaçıcı değildir.

Tablo 22: İşe Girmede, Yükselmeye Liyakat İlkesinin Geçerliliği

Ülkede işe girmede, yükselmeye liyakat ilkesinin (diploma, bilgi, beceri, deneyim) geçerli olduğunu düşünüyor musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Evet	445	36,0
Hayır	609	49,2
Fikrim yok	183	14,8
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin %49'u işe girmede, yükselmeye liyakat ilkesinin geçerli olmadığını belirtmiş; buna karşılık %36'lık bir kesim geçerli olduğunu söylemiştir. Fikir belirtmek istemeyenlerin oranı da %15 civarındadır. Bu tablo, bir önceki tablonun verileri ile büyük ölçüde örtüşmektedir.

Özetle; Gençlerin neredeyse yarısı, toplumda bir yere gelmenin, başarılı olmanın klientel ilişkilerle bağlantılı olduğunu düşünmeleri dikkat çekici olduğu kadar düşündürücüdür. Çünkü bu düşüncedeki gençlerin siyasete ve topluma güvenini kaybederek (Gökce, G. 2021) kendilerini mutsuz hissetmeleri ve yaşamlarını daha öngörülebilir bir ülkede sürdürme arayışı içinde olma olasılığı yüksektir. Nitekim son dönemde yayınlanan bazı kamuoyu çalışmaları da bu görüşü destekler niteliktedir. Bu anket verilerine göre, gençlerin %70'i Avrupa'ya göç etmek ve orada yaşamak istemektedir.

3.4.2. Gençlerin Siyasete Katılım Düzeyleri

Siyasete ilginin siyasete katılımın bir ön koşulu olduğu kuramsal bölümde vurgulanmıştı. Araştırmamız, daha önceki araştırmalardan farklı olarak gençlerin siyasete ilgisinin giderek arttığına işaret etmektedir. Peki, gençlerin siyasete katılım

düzeyi nedir? Bunu ölçmek için katılımcılara bir dizi soru yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtların dökümü aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 23a:Gençlerin STK'lara Üyeliklikleri

Aşağıda sayılan sivil toplum kuruluşlarından (STK) hangisinin ya da hangilerinin üyesi ya da gönüllüsü müsünüz? (En Fazla İki Seçenek)		
	Sayı	Yüzde
Hiçbiri	739	59,7
Platform/İnisiyatif	93	7,5
Öğrenci Kulübü/Topluluğu	232	18,8
Kooperatif	65	5,3
Meslek odası	52	4,2
Sendika	21	1,7
Dernek	128	10,3

STK'lara üyelik, siyasal katılımın önemli bir göstergesi olarak değerlendirilir. Bu açıdan gençlerin STK'lara üyeliği, siyasal ilginin siyasal katılma ne ölçüde yansıdığına ilişkin önemli ipucu vereceği beklenmektedir.

Gençlerin %60'sı (tam olarak %59.7'si) hiçbir Sivil Toplum Kuruluşu'na üye olmadığını belirtmiştir. Ankete katılan gençlerin %18.8'i bir öğrenci kulübüne/topluluğuna, %10.3'ü bir derneğe, %7.5'i bir platforma/insiyatife, %5.2'si bir kooperatife, %4.2'si bir meslek odasına ve %1.7'si bir sendikaya üye olduğunu ifade etmiştir.

Genel olarak bakıldığında, gençlerin yaklaşık %40'e bir sivil topluma üye iken, %60'ı üye değildir. Kooperatif, meslek odası gibi kuruluşlar sivil toplum kuruluşu olarak sayılmamaktadır (Eşki-Uğuz, 2022). Bunlar dışarıda tutulduğunda öğrenci kulübü, dernek ve platformda aktif olmak geriye kalmaktadır. Bunların toplam oranı yaklaşık %37'dir. Bu oran çok yüksek olmasa da çok düşük de değildir.

Tablo 23b: Siyasi Partiye Üyelik

Herhangi bir siyasi partiye veya gençlik kollarına üye misiniz veya aktif olarak rol alıyormusunuz?		
	Sayı	Yüzde
Evet üyeyim	276	22,3
Hayır üye değilim	843	68,1
Cevap yok	118	9,5
Toplam	1237	100,0

Siyasal katılımın bir diğer önemli göstergesi, hiç kuşkusuz siyasi partilere üyeliktir. Siyasi partilere üyelik, Gençlerin siyasal katılıma ne ölçüde istekli oldukları, siyaset için harekete geçmeye hazır olup olmadıkları gibi hususlar açısından siyasi partilere üyelik önemli bir belirleyici konumdadır.

Ankete katılan gençlerin %22.3'ü bir siyasi partiye üye olduğunu belirtmiş; buna karşılık %68.1'i üye olmadığını ifade etmiştir. %9.5'lik bir kesim de görüş bildirmemiştir.

Bu tablo, gençlerin siyasal katılma düzeylerinin hangi düzeyde seyrettiğini de ortaya koymaktadır aslında. Bu alandaki diğer araştırmalar (Erdoğan, 2013), gençlerin siyasete katılım düzeylerinin %10 civarında seyrettiğini göstermektedir. Bu araştırmaların bulguları ile karşılaştırıldığında gençlerin siyasete katılım düzeylerinde bir artış olduğunu görmek mümkündür; ancak bu artışın yeterli olduğunu söylemek henüz mümkün değildir.

Tablo 24:Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu

Günlük yaşamınızda siyasi konuları konuşmaktan-tartışmaktan hoşlanırmısınız?		
	Sayı	Yüzde
Evet	456	36,9
Hayır	612	49,5
Cevap yok	169	13,7
Toplam	1237	100,0

Gençlerin günlük yaşamlarında arkadaşlarıyla, tandıklarıyla ya da diğer insanlarla siyasi konuları konuşma ya da tartışma isteği, siyasal katılımı harekete geçirici ve destekleyici önemli bir faktördür.

Gençlerin %36.9'u siyasi konular hakkında konuşmaktan hoşlandığını; %49.5'i ise hoşlanmadığını belirtmiştir. %13.7'lik bir kesim de yanıt vermekten kaçınmıştır.

Gençlerin diğer kişilerle siyasi olayları konuşma ve tartışma arzuları, onların sosyal sermayelerini genişletmelerine ve yeni kişilerle sosyal bağlar kurmalarına vesile olmaktadır (Öztekin, 2001: 231 vd.). Ankete katılan gençlerin %50'sinin siyasi konulardan hiç hoşlanmaması, gençlerin apolitik olduğunun bir göstergesi midir? Genelde gençlerin siyasi partilere üyeliklerinin, sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerinin, siyasal olandan kaçınmalarının önemli bir nedeni olarak 1980 askeri darbesinin gençlerin siyasete katılımlarının önüne engeller konulması, ailelerin gençlerin siyasetin dışında durmaları yönündeki baskıları ve neoliberalizmin dayattığı birey anlayışının bir sonucu olarak apolitik olmaları gösterilmektedir (Erdoğan 2013; Yentürk ve Bahçeci 2007; Erdoğan 2015; Erdoğan ve Uyanı Semerci 2017; Gökçe ve Gökçe, 2022). Araştırma verilerimiz, bu görüşü tam olarak desteklememekle birlikte, katılımın da henüz arzu edilen düzeyden çok uzak olduğunu göstermektedir. Gençlerin siyasete katılımının oldukça yavaş ilerlemesi, aynı zamanda diğer araştırmaların ortaya koymuş oldukları sonuçların da tamamen geçersiz olmadığına da işaret etmektedir. Ancak yine de gençlerin tamamen apolitik olduğunu söylemek de mümkün değildir (aynı şekilde Neyzi, 2001). Dolayısıyla gençlerin siyasete katılımını teşvik edici politikalara ihtiyaç giderek kendini daha belirgin kılmaktadır.

Tablo 25: Gençlerin Kendilerini Özgür hissetmeleri

Sizinle aynı fikirde olmayan kişiler ile görüş ve düşüncelerinizi paylaşırken kendinizi ne ölçüde özgür hissediyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Hiç özgür değil	262	21,2
Özgür değil	168	13,6

Ne özgür, ne değil	296	23,9
Çok Özgür	210	17,0
Özgür	239	19,3
Fikrim yok/Cevap yok	62	5,0
Toplam	1237	100,0

Gençlerin %36.3'ü kendileri ile aynı fikirde olmayan kişilerle görüş ve düşüncelerini paylaşırken özgür hissettiğini, buna karşılık %34.8'i özgür hissetmediğini belirtmiştir. 23.9'luk bir kesim net bir görüş ortaya koymaktan kaçınmış ve %5'lik bir kesim de fikir beyan etmemiştir.

Siyasal katılma açısından kişilerin siyasi konularda farklı görüşte olan kişilerle iletişimde kendilerini özgür hissetmeleri katılmayı teşvik eden bir faktördür. Her ne kadar %36 azımsanmayacak bir oran olsa da yine de çok yüksek sayılmaz. Bu da gençlerin kendilerini pek güvende hissetmediklerinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 26:Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları

Bir genç olarak siyasetçilerin size ya da fikirlerinize değer verdiklerini düşünüyor musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Evet	297	24,0
Hayır	709	57,3
Fikrim yok	231	18,7
Toplam	1237	100,0

Gençlerin siyasete katılımını destekleyici önemli faktörlerden biri de, siyasetçilerin kendilerine yaklaşımlarına ilişkin algılarıdır.

Gençlerin %24'ü siyasetçilerin gençlerin fikirlerine değer verdiğini düşünürken, %57'3'lük bir kesimi siyasetçilerin değer vermediği görüşündedir. %18.7'lik bir kesim de görüş bildirmekten kaçınmıştır.

Gençlerin siyasilerin kendi düşünce ve görüşlerine değer vermediğini düşünmeleri algısı, gençlerde siyasal etkinlik duygusunun gelişmesini de engelleyici bir işlev görmektedir. Zira siyasal etkinlik duygusu, kişilerin siyasi olarak aktif olmasını etkileyen önemli bir faktördür (Turan, 1986: 87). Siyasal etkinlik duygusu yüksek olanların siyasal katılımlarının da yüksek olduğu varsayılmaktadır (bkz. Gökce 2018; Yılmaz ve Yaşar, 2020). Siyasal etkinlik duygusu yüksek olan bireyler, siyasal karar alma sürecine etki edebildikleri, siyasal sistemin kendi ihtiyaç ve taleplerine duyarlı olduğu inancına sahip oldukları için siyasal olarak daha aktif olmaktadır. Buna karşılık siyasal etkinlik duygusu düşük olanlar ise, siyasal katılım açısından da isteksiz olmaktadır (Verba ve Nie 1972; Converse, 1972: 334; Campbell vd. 1960; Dahl, 1961). Hatta siyasal etkinlik duygusu düşük olan kişiler, siyaset ile aralarına mesafe koymakta ve siyasete yabancılaşmaktadır. Bu gelişmenin doğal bir sonucu ise, siyasete ilgi ve katılımın azalmasıdır. Bu durum da yönetenler ile yönetilenler arasındaki mesafenin açılmasına yol açacaktır (Yücekök, 1987; Yılmaz ve Yaşar, 2020).

Tablo 27:Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri

Hükümetin gençlere yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Çok Başarısız	312	25,2
Başarısız	231	18,7
Ne başarılı, ne başarısız	295	23,8
Çok Başarılı	175	14,1
Başarılı	133	10,8
Fikrim yok/bilmiyorum	75	6,1
Cevap yok	16	1,3
Toplam	1237	100,0

Gençlerin %43.9'u hükümetin gençlere yönelik politikalarını *başarısız*, %24.9'u da *başarılı* bulmaktadır. Gençlerin %23.8'i de net bir görüş belirtmekten kaçınmış ve %6.1'i de hiç fikir beyan etmemiştir.

Gençlerin hükümetin gençlerin sorunlarını doğru okumadığı, gençlerin beklentilerini doğru tespit edemediğini düşünmeleri gençlerin yöneticilere ve siyasal sisteme güvenlerini azaltacaktır. Bu durum hem gençlerin siyasal etkinlik duygusunu düşürecek hem de demokrasinin gelişmesi açısından önemli olan yöneticilerine güveni düşürecektir. Bunun sonucunda da gençler siyasete uzaklaşacaktır. Nitekim gençlerdesiyaseteilgivekatılımdüzeyihenüzarzuedilendüzeyinaltındaseyretmektedir.Bu doğrultuda gençlere kontrol sorusu olarak yönetilen bir diğer soruya verilen yanıtlar da yukarıdaki tespitleri desteklemektedir.

Tablo 28:Gençlerin Hükümetin Politikalarından Memnuniyet Düzeyi

Türkiye’de hükümetin gençlere yönelik politikalarından ne ölçüde memnunsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	255	20,6
Memnun değilim	310	25,1
Ne memnunum ne değilim	249	20,1
Çok memnunum	188	15,2
Memnunum	128	10,3
Fikrim yok/cevap yok	106	8,6
Toplam	1236	99,9

Gençlerin %45.7’si hükümetin kendilerin yönelik politikalarından memnun olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık %25.7’lik bir kesim memnun olduğunu ifade etmiştir. %20.1’lik bir kesim net bir tavır almaktan kaçınmış, gençlerin %8.6’sı da yanıt vermemiştir.

Gençlerin hükümetin politikalarını başarısız bulmaları memnuniyetsizlik olarak yansımaları bulmaktadır. Bu memnuniyetsizliğin oy tercihiine yansımaları da olasılık dâhilindedir.

Tablo 29:Seçim Olması Durumunda Siyasi Parti Tercihi

Bugün milletvekili seçimi olsa oyunuzu hangi partiye verirsiniz?		
	Sayı	Yüzde
AK Parti	277	22,4
CHP	390	31,5
MHP	159	12,9
BDP	78	6,3
BBP	20	1,6
Saadet Partisi	17	1,4
Vatan Partisi	6	,5
İyi Parti	25	2,0
Diğer	33	2,7
Cevap yok / Fikrim yok	232	18,8
Toplam	1237	100,0

Ankete katılan gençlerin %31.5'ı CHP'yi, %22.4'ü AKP'yi, %12.9'u MHP'yi, %6.3'ü HDP'yi ve %2'si İyi Parti'yi destekleyeceğini belirtmiştir. Anketekatılan gençlerin %18.8'i fikri olmadığını ve %2.7'si de diğer partileri tercih edeceğini ifade etmiştir. Anketin yapıldığı dönemde GelecekPartisi, Deva Partisi ve diğer bazı partiler henüz kurulmuş değildi. İyi Parti de anketten kısa süre önce kurulmuştu.

Gençlerin hükümetin kendilerine ilişkin politikalarından memnun olmamaları olası oy tercihlerine de yansımış gözükmemektedir. İktidar Partilerini oluşturan AKP + MHP + BBP'nin oluşturduğu Cumhur İttifakı gençler arasında ancak %32'ye ulaşırken CHP'nin tek başına gençlerdeki karşılığı %31.5'tir. İyi Parti ile birlikte bu oran %36'yı bulmaktadır.

Aradan yaklaşık üçbuçuk yıl geçmiş olmasına rağmen son dönemlerde yapılan kamuoyu araştırmaları da benzer eğilimlere işaret etmektedir. Örneğin, ORC

Araştırma Şirketinin, 22-27 Aralık 2022 tarihlerinde 17-25 yaş grubu arası 1550 kişi ile yürüttüğü ankette gençlere "Bu pazar genel seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz?" sorusunu gençlerin vermiş olduğu yanıtların dağılımı şu şekildedir (bkz. orcarastirma.com.tr). Buna göre: CHP %21.7, İyi P. % 17.4, AKP % 13.9, MHP %7.4, HDP %5.5, TDP %5.3, Zafer %3.6, Gelecek %3.3, Deva %3.0, YRP %1.7, Diğer %2.1, Kararsız 15.1.

Araştırmamızın verileri ile kıyaslandığında; CHP'nin oy potansiyelinde biraz azalma olmasına rağmen her iki araştırmada da birinci sıradadır. Araştırmamızda dördüncü sırada olan İyi Parti yeni dönem araştırma verilerine göre ikinci sıraya yükselmiş gözükmemektedir. Araştırmamızda ikinci ve üçüncü sırada olan AKP ve MHP ise üç ve dördüncü sıraya düşmüş durumdadır. HDP sırasını korumaktadır. Kararsızların oranı neredeyse aynı düzeydedir. Anlaşılan gençler iktidar partilerinden bugün de pek memnun değillerdir.

Tablo 30:Türkiye'nin Yönetim Biçiminden Memnuniyet

Türkiye'nin iyi yönetildiğini düşünüyor musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Çok iyi	145	11,7
İyi	175	14,1
Ne iyi ne değil	281	22,7
Çok kötü	323	26,1
Kötü	195	15,8
Fikrim yok/bilmiyorum	79	6,4
Cevap yok	39	3,2
Toplam	1237	100,0

Gençlerin %41.9'u Türkiye'nin iyi yönetilmediğini, buna karşılık % 25.8'i ise iyi yönetildiğini düşünmektedir. Bu tabloda diğer verilerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Gençler mevcut iktidardan memnun değillerdir.

Tablo 31:Gençlerin Çözüm Bekleyen Sorunları

Size göre gençlerin en önemli sorunu/sorunları nedir? (En Fazla Beş Sorun)	Sayı	Yüzde
Meslek edinmede yaşanan güçlükler	511	41,3
Toplumsal baskılar (Aile baskıları)	266	19,9
Normal yaşamı sürdürececek gelir olmaması	296	23,9
Kendilerini ifade edebilecekleri alanların yetersizliği	276	22,3
Çalışmalarının karşılığını alamamaları	312	25,2
Bilgi ve görgülerini artırıcı yurtdışına gitme imkânlarının kısıtlılığı	189	15,3
Sınavlardan dolayı aşırı stres	378	30,6
Gençlerin sözlerinin dinlenmemesi	236	19,1
İfade Özgürlüğü	227	18,4
Gelecek kaygısı	444	35,9
Kültür çatışması	91	7,4
Nesillerarası çatışma	33	2,7

Gençlerin önemli gördükleri sorunların ilk sıralarında % 41.3 ile meslek edinmede yaşanan güçlükler, % 35.9 ile gelecek kaygısı, %30.6 ile sınavlardan dolayı aşırı stres gelmektedir. Bu sorunları biraz geriden %25.2 ile çalışmaların karşılığını alamamaları, %23.9 ile normal yaşamlarını sürdürecekleri gelir olmaması, %22.3 ile kendilerini ifade edebilecekleri alanların yetersizliği, %19.9 ile toplumsal baskılar, %19.1 ile gençlerin sözlerinin dinlenmemesi ve %18.4 ile ifade özgürlüğü ve %15.3 ile yurt dışına gitme imkanlarının kısıtlılığı gelmektedir. Kültür çatışması ve nesiller arası çatışma konuları %10'nun altında kalmıştır.

Gençlerin perspektifinden sorunlar çok boyutludur ve bu sorunların gençlerin siyasal katılma eğilimlerini azaltıcı bir etki yapacağı açıktır.

Tablo 32:Gençler Açısından Türkiye'nin En Önemli Sorunları

Sorun	Sayı	Yüzde
Eğitim Sistemi	392	15,72
Ekonomi	335	13,44
FETÖ/Paralel yapı	263	10,55
PKK-PYD-YPG	259	10,39
Gençlerin Geleceği/Sorunları	193	7,74
Hayat pahalılığı	168	6,74
Gelir Dağılımı Eşitsizliği	130	5,21
Ortadoğu (suriye)	116	4,65
DEAŞ/İŞİD	100	4,01
ABD ilişkileri	96	3,85
Suriyeli Sığınmacılar Sorunu	80	3,21
Kadına Şiddet	75	3,01
Ahlaki Yozlaşma	63	2,53
Yargı sistemi	58	2,33
Doğanın Tahribatı	51	2,05
AB İlişkileri	49	1,97
Yaşam Tarzına Müdahale	24	0,96

Gençler açısından eğitim sistemi ilk sıradadır. Bunu ekonomi takip etmektedir. Ancak hayat pahalılığı, gelir dağılımı eşitsizliği sorunları birlikte değerlendirildiğinde ekonomik sorunlar ilk sıraya yerleşmektedir. Gençlerin FETÖ, PKK/PYD ve gençlerin geleceği sorunlarını iki sorunun ardından önemli sorun olarak adlandırmış olmaları ilginçtir. Gençler tarafından adlandırılmış olan sorunlar da Türkiye'nin gündeminde olan konulardır. Örneğin, Ortadoğu (Suriye), DEAŞ, Suriyeliler, Kadına Şiddet, Ahlaki Yozlaşma, Yargı sistemi, Yaşam Tarzına Müdahale gibi sorunlar bugünde siyasette tartışılan konulardır. Bu açıdan gençlerin algılarının son derece

yüksek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla da gençlerin apolitik olduğunu iddia etmek onlara yapılabilecek en büyük haksızlık olacaktır.

Tablo 33:Gençler Açısından Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi

Siyaset yoluyla sorunların çözümünün mümkün olduğuna inanıyor musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Çok inanıyorum	181	14,6
İnanıyorum	285	23,0
Ne inanıyor ne inanmıyorum	374	30,2
İnanmıyorum	238	19,2
Hiç inanmıyorum	87	7,0
Cevap yok	72	5,8
Toplam	1237	100,0

Ankete katılanların %37.6'sı sorunların siyaset yoluyla çözüleceğine inandığını belirtirken, %26.2'si inanmadığını ifade etmiştir. Ankete katılanların yaklaşık üçte biri (%30.2) net bir görüş belirtmek istemezken %5.8'lik bir kesim cevap vermemeyi tercih etmiştir. Bu verilerden gençlerin yarısından fazlasının siyasetin sorun çözme kapasitesi konusunda pek iyimser olmadığı anlaşılmaktadır. Gençlerin siyasete güvenmemeleri, karar alma sürecinden dışlandıklarını düşünmeleri siyasal katılımı da olumsuz etkilemektedir.

Çalışmalar göstermektedir ki siyasal olarak dışlandığını düşünen ve siyasetin sorunlara çözüm üretmekte yetersiz kaldığını düşünen kişilerin siyasete ilgi ve katılım düzeyleri de düşük düzeyde olmaktadır. Bu durum aynı zamanda siyasal etkinlik duygusunu da olumsuz yönde etkilemektedir (Campbell vd. 1960:101 vd.; Verba ve Nie 1972: 132). Bunun tam tersi durumda ise yani siyasal karar alma sürecine dahil edilen kişilerde ise siyasal etkinlik duygusu yüksek olmaktadır. Bu ise, daha önce de belirtildiği üzere siyasal katılımın ön koşulu olarak görülmektedir (Pranger, 1968).

Tablo 34:Gençlerin Gelecekten Beklentileri

Gelecekten umutlu musunuz?		
	Sayı	Yüzde
Hiç umutlu değilim	311	25,1
Umutlu değilim	157	12,7
Ne umutluyum ne değilim	252	20,4
Çok umutluyum	189	15,3
Umutluyum	260	21,0
Fikrim yok/bilmiyorum	39	3,2
Cevap yok	29	2,3
Toplam	1237	100,0

Siyasete ilgiyi ve katılımı teşvik eden önemli bir etken de kişilerin geleceğe ilişkin beklentileridir. Kişilerin gelecekte umutlu olma durumunda kendilerini mutlu ve değerli hissetmeleri daha olanaklı olacaktır. Tabloya göre gençlerin %37.8'i gelecekte umutlu olmadığını, %36.3'ü ise umutlu olduğunu söylemiştir. %20'lik bir kesim ise ortadadır. Gelecekte umutlu olan ile umutlu olmayanların oranları birbirine çok yakındır. Ülkemizde gençlerin üçte ikisinin fırsatım olsa yurtdışına giderim demesinin önemli nedenlerinden biri de hiç kuşkusuz geleceğe ilişkin pek fazla umutlu olmamalarıdır.

Tablo 35:Ankete Katılanlar Tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler

Son dönemde herhangi bir sorun ile ilgili bir devlet kurumuna (CİMER vs.) şikâyet ilettiniz mi?		
	Sayı	Yüzde
Evet	162	13,1
Hayır	868	70,2
Cevap yok	207	16,7
Toplam	1237	100,0

Günümüzde siyasal katılma biçimleri oy kullanma ve mitinglere katılma gibi eylemlerin ötesine geçerek çeşitlenmiştir. Önceleri oy kullanma, mitinglere katılma, broşür dağıtma, adaya eşlik etme gibi eylemler başlıca siyasal katılma faaliyeti olarak değerlendirilirken günümüzde özellikle İnternete dayalı platformların yaygınlaşması ile birlikte yeni katılım yolları ortaya çıkmıştır. Oy kullanma, mitinglerde görev alma, tartışmalara katılma vb. gibi faaliyetler doğrudan katılım olarak görülürken, bir kuruma dilekçe yazmak gibi faaliyetler genelde dolaylı katılım biçimleri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Bimer veya Cimer’eşikayette bulunmak da dolaylı bir katılım şeklidir.

Ankete katılan gençlerin %13.1’i bir devlet kurumuna ulaşmış ve şikayette bulunmuştur. %70.2’lik bir kesim böyle bir eylem gerçekleştirmemiştir. %16.7’lik bir kesim de cevap vermemiştir. Bir devlet kurumuna bir şikayet iletenlerin oranı oldukça düşüktür. Bunun da nedeni, bu tür eylem ile bir şey değiştirilmeyeceği inancıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, kişilerin girişimleri ile sonucu değiştiremeyeceklerini düşünmeleri onları siyasal faaliyetleri gerçekleştirmekten de alıkoymaktadır.

Tablo 36:Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma

Son dönemde internette toplumsal bir sorun ile ilgili bir ileti/mesaj yazdınız mı?		
	Sayı	Yüzde
Evet	204	16,5
Hayır	824	66,6
Cevap yok	209	16,9
Toplam	1237	100,0

Sosyal medya platformları, kişilere kamu kurumlarına ulaşma, şikayetlerini iletmeye, toplumsal ve siyasal sorunlara ilişkin görüş ve fikirlerini açıklama imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda sosyal medyanın gençlerin siyasete ilgilerinin ve katılımlarının artmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Balcı ve Sarıtaş, 2015: 514). Zira araştırmalar, gençlerin sosyal medya platformlarını siyasal ifade

amaçlı olarak etkin şekilde kullanıldığını göstermektedir (Yılmaz ve Yaşar, 2020: 204).

Araştırmamız kapsamında gençlerin %16.5'i internette toplumsal sorun ile ilgili bir ileti-mesaj yazdığını; buna karşılık %66.6'sı bu yönde herhangi bir eylemde bulunmadığını belirtmiştir. Bu durum, ankete katılan gençlerin internet yani sosyal medya platformlarını henüz aktif olarak siyasal görüş ve düşüncelerini açıklamak için kullanmadığına işaret etmektedir.

Tablo 37: Ankete Katılanların Siyasete Katılım Faaliyetleri

Seçenekler	Evet (%)	Hayır (%)	Fikrim Yok (%)
Oy vermek	64,9	31	3,8
Bir siyasi partiye (gençlik kolları) üye olmak	22,3	68,1	9,6
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında ev tanıtımı yapmak	7,2	86,2	8,6
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında broşür dağıtmak	6,9	83,8	9,3
Herhangi bir toplu yürüyüşe katılmak	7,7	83	9,3
Herhangi bir boykot eylemine katılmak	7,9	82,2	9,9
İnternet üzerinden gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılmak	11,7	78,8	9,5
Yaşadığınız çevrede karşılaştığınız herhangi bir sorununla ilgili ya da kişisel sorunun nedeniyle kurumlar ile iletişime geçmek	16	74,9	9,1
Siyasi partiler dışında, siyasetle ilgili bir sivil toplum örgütüne üye olmak	3,7	86,7	9,6

Gençler açısından en yaygın olan siyasi katılım eylemi “oy verme”dir. Ankete katılan gençlerin %64.9’u seçimlerde oy kullandıklarını ifade etmektedir. Buna karşılık %10.3’lük bir dilim, henüz oy verme hakkının olmadığını belirtmektedir. Ankete katılan gençlerin en yoğun katıldıkları ikinci siyasi katılım etkinliği “bir siyasi partiye üye olmak” faaliyeti olarak görülmektedir. Gençlerin %22.3’ü bir siyasi partinin gençlik kollarına üye olduğunu belirtmektedir. Bunu, %16’lık bir oranla “çevrelerinde karşılaştıkları bir sorun nedeniyle kurumlara dilekçe vermek” etkinliği takip etmektedir. Gençlerin %11.7’lik bir kesimi “internet üzerinden gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılma” faaliyetini gerçekleştirdiğini söylemektedir. Herhangi bir boykot eylemine katıldığını söyleyenlerin oranı %7.9, herhangi bir yürüyüş ya da gösteriye katılanların oranı da %7.7’dir. Gençler tarafından gerçekleştirilen diğer katılım etkinlikleri sırasıyla; bir siyasi partinin seçim kampanyasında ev ev dolaşarak tanıtım yapma faaliyetine katılanların oranı %7.2, seçim kampanyasında broşür ya da bildiri dağıtarak katılanların oranı ise %6.9; siyasi partiler dışında siyasetle ilgili bir sivil toplum örgütüne üye olanların oranı ise %3.7’dir.

Araştırmaya katılan gençler arasında “siyasi partilerin gençlik kollarına üyelik” etkinliğinin oranının diğer seçeneklere kıyasla kısmen yüksek olması, gençlerin siyasi partilerin gençlik kollarında bulunmanın gelecekte olası siyasi kariyer açısından bir ilk basamak, bir başlangıç olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablodan gençlerin siyasete katılım düzeylerinin çok yüksek olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, bu konudaki diğer araştırmaların bulguları ile de büyük benzerlik göstermektedir (Erdoğan, 2013:28; Yentürk ve Bahçeci 2007:165). Siyasi katılım etkinliği, demografik ve sosyoekonomik değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Buna ilerde ayrıntılı olarak değinilmektedir.

Tablo 38: Ankete Katılanlara Göre Gençlerin Siyasete İlgi Duymama Nedenleri (En Fazla Üç Seçenek)

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Siyasetmeşguliyeti olmayanlarını işi	33	0,9
Zenginleme (rant/para kazanma) aracı	98	2,6
Siyaset sorunlara çözüm üretmek için değil,	169	4,5

güç/iktidareldeetmekiçinyapılıyor		
Gençlerdeğerverilmiyor/Fikrisorulmuyor	709	19,1
Siyasetyoluylasorunlarınçözümünün mümkünolduğunudüşünmüyorum	321	8,6
Birşeydeğiştireceğimisanmıyorum	253	6,8
Sesiniçıkarmayanlar, liderindediğindençıkmayanlardeğergörüyor	139	3,7
Dürüstolanlar, ayakoyunuyapamayanlardışlanıyor	169	4,5
Siyasettenzevkalmıyorum	136	3,6
Okuldanzamanımkalmıyor	106	2,8
Başkasorunlarım var	44	1,2
Ailemsiyasettenuzakdurmamıtavsiyeediyor	101	2,7
Diğerinsanlaragüvenmiyorum	338	9,1
Siyasetçilerehiçgüvenmiyorum	227	6,1
Kendimiyeterinceifadeedemiyorum	95	2,6
Eğitimimyetersiz	84	2,4
Maddi imkanımıyetersiz	112	3
İfadeözgürlüğü yok	318	8,5
Siyasetinkendikurallarıveişleyişmantığı var; bunedenlekatılımyollarıherkeseçokaçıkdeğil	193	5,2
Cevap yok	78	2,1

Mevcut literatürde gençlerin siyasete katılmama nedenleri arasında şu üç unsurun ön plana çıktığı gözlemlenmektedir (Alcántaravd., 2014:16; Gökce/Gökce/Özoğlu 2019):

- (1) *İstemedikleri için;*
- (2) *Sorulmadıkları ya da dışlandıkları için;*
- (3) *Yapamadıkları ya da beceremedikleri için;*

Buna göre gençlerin siyasete katılmamama eğilimlerinin çeşitli kriterlere ve kişisel özelliklere bağlı olarak farklılık sergileyebilecektir. Gençlerin siyasete katılmamaya yol açan faktörler konusundaki görüşlerine ilişkin ortaya çıkabilecek farklılığın nedenlerinin kapsamlı analizi daha sonra yapılmaktadır.

Tabloya göre gençler açısından siyasete ilgi duymamanın veya katılmamanın nedenleri arasında “gençlere değer verilmiyor/fikri sorulmuyor” seçeneği yüzde 19.1’lik bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Bu seçeneği sırasıyla yüzde 9.1’lik bir oranla “diğer insanlara güvenmiyorum”, %8.6’lık bir oranla “siyaset yoluyla sorunların çözümünün mümkün olduğunu düşünmüyorum”, %8.5’luk bir dilimle “ifade özgürlüğü yok”, %6.8’lik bir oranla “bir şey değiştireceğimi sanmıyorum”, yüzde 6.1’lik bir oranla “siyasetçilere hiç güvenmiyorum”, %5.2’lik bir dilimle de “...katılım yolları herkese açık değil” seçeneği takip etmektedir. Diğer seçenekler yüzde 5’in altındadır.

Tablo, siyasete katılmama nedenleri arasında diğer insanlara ve siyasilere duyulan güven eksikliği önemli bir engelleyici faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençlerde diğer insanlar ile siyasilere ve siyasete olan bu güvensizlik olgusunun birçok seçenekte kendisini gösterdiği gözlemlenmektedir. Gençler, siyasilerin toplumun sorunlarıyla değil, daha çok kendileriyle meşgul oldukları, toplumun sorunları yerine kendilerine iktidar ve nüfuz alanı yaratma peşinde oldukları görüşündedir.

Gençler, “kendilerinin fikirlerinin alınmadığı”, “görüşlerinin sorulmadığını” siyasete katılma isteksizliğinin en önemli nedeni olarak sunmaktadır. Gençlere göre siyasiler durmadan demokrasiden söz etmekte, ama gerçekte hiçbir demokrasi istemediklerini ve bu bağlamda diğerlerinin özellikle de gençlerin siyasete katılmalarını istemedikleri görüşündedir. Gençlere göre sadece “tepede oturanların” bir şey söyleme hakkı vardır ve herkes onların söylemlerini sorgusuz-sualsiz üstlenmelerini ve çizdikleri çerçevede hareketletmelerini istemektedir. Bu da gençlerde katılım yönünde isteksizlik oluşturmaktadır. Aynı şekilde isteksizliği tetikleyen önemli bir başka faktör de “gençlerin herhangi bir şey değiştiremeyecekleri” yönündeki inançtır. Siyasi etkinlik duygusunda hissedilen zaafiyet, gençlerde güvensizlik ve isteksizlik duygusunun oluşmasına ve böylece de

siyasete mesafeli olmalarına yolaçmaktadır. Bu bulgular, uluslararası çalışmaların bulguları ile de benzerlik göstermektedir (bkz. Rohr vd., 2017: 65-70).

Kapasite ve kaynak eksikliği de gençlerin siyasete katılmamalarına yol açan faktörler arasında yerini almaktadır. Aynı şekilde siyasetin işleyiş ve yapılış biçiminin siyasete katılım kanallarını zorlaştırması da katılım açısından gençler üzerinde olumsuz bir etki yapmaktadır. Gençlerin gözlemleri de gençleri siyasetten uzaklaştırıcı bir işlev görmektedir.

Özetle; Mevcut veriler de Türk gençlerinin siyasete mesafeli yaklaşıtlarına, uzak durduklarına işaret etmektedir. Gençler, oy verme, dilekçe verme ve kısmen de internet üzerinden protesto eylemine katılma dışındaki katılım etkinliklerinde pek fazla bulunmamaktadır. Bu bulgu, gençlerin siyasete katılım yönünde kayda değer bir artış olmadığını, gençlerin siyasete katılım sorunlarının devam ettiğini göstermektedir. Zira araştırmamızdan elde edilen bulgular, daha önceki yıllarda başka araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen araştırmaların bulguları ile de karşılaştırıldığında Türk gençliğinin katılım örüntüsünde kısmen bir artış olsa da yine de pek fazla bir değişimin söz konusu olmadığına işaret etmektedir.

Gençlerin siyasete uzak durmalarının, siyasete katılmamaların nedenleri arasında gençlerin siyasete ve siyasetçilere olan güvensizlikleri, pek fazla bir şey değiştirmeyeceklerine olan inançları ve siyasetin daha çok maddi ve manevi bir menfaat için yapıldığı algısı ilk sıralarda yer almaktadır (Erdoğan, 2013:163-165)

Gençlerin siyasete ilgisinin ve katılımının yollarının açılması demokratik bir toplum tasavvuru açısından son derece önemlidir. Bu nedenle gençlerin siyasi katılımlarının siyasi partiler ve kurumlar tarafından teşvik edilmesi, katılım araçlarının önündeki engellerin kaldırılması önem taşımaktadır.

3.4.3. Çapraz Analizler

Bu bölümde ankete katılan gençlerin demografik özellikleri ile anket sorularında belirtilen değişkenleri algılamaları arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Bu bölümün ardından elde edilen veriler ışığında araştırmanın hipotezlerinin ne ölçüde doğrulanıp doğrulanmadığı ya da yanlışlanıp yanlışlanmadığı tartışılmaya çalışılmıştır. Araştırmada tanımlayıcı analizler ile birlikte gençlerin siyasete

katılımına ilişkin cinsiyete göre farklılıkların tespiti “t-testi”, eğitim, etnik kimlik ve yaş grubuna göre farklılıkların tespiti ise “ANOVA” analizi ile incelenmiştir. Soruların belirli bir bölümüne ilişkin cinsiyet, yaş, etnik kimlik ve eğitim değişkenine göre çapraz tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 39:Cinsiyete Göre Siyasete İlgi Düzeyi

Siyasete ne kadar ilgi duyuyorsunuz?						
Grup	Çok yakından ilgiliyim	Biraz ilgiliyim	Pek ilgi duymuyorum	Hiç ilgi duymuyorum	Cevap yok	Toplam
Kadın	72	200	126	60	22	480
	15,0%	41,7%	26,3%	12,5%	4,6%	100,0%
Erkek	179	216	197	86	30	708
	25,3%	30,5%	27,8%	12,1%	4,2%	100,0%
Toplam	251	416	323	146	52	1188
	21,1%	35,0%	27,2%	12,3%	4,4%	100,0%

Kadınlarda biraz ilgiliyim % 41,7 oranında ile erkeklerin kendi içerisinde biraz ilgili olma yüzdesi %30,5; çok yakından ilgi duyma yüzdesi ise erkeklerde %25,3 iken bu oran kadınlarda %15’tir. Kadınlar ve erkekler arasında sadece çok yakından ilgiliyim seçeneğinde anlamlı bir farklılaşma söz konusudur. Diğer seçeneklerde böyle bir farklılaşma yoktur.

Tablo 40:Eğitim Düzeyine Göre Siyasete İlgi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.
Okuryazar değil	3	3,00	1,732	2,779	,005
Okuryazar	14	3,21	1,051		
İlkokul	9	2,78	,833		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,56	,660		
Lise veya dengi okul	188	2,22	,965		

Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,95	,999		
Üniversite öğrencisi	807	2,44	1,119		
Üniversite mezunu	81	2,48	1,141		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	2,36	1,286		
Toplam	1188	2,44	1,085		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre siyasete ilgi duyma ve eğitim düzeyine ilişkin lise veya dengi okul-okuryazar, lise veya dengi okul-üniversite öğrencisi grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında okuryazar grubunun ortalaması lise veya dengi grubundan yüksektir. Üniversite öğrencisi olanları ortalaması da lise veya dengi okul grubundan yüksek düzeydedir.

Tablo 41: Yaş Gruplarına Göre Siyasete İlgi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.
16-18 arası	77	2,38	1,159	,241	,786
19-24 arası	798	2,43	1,108		
25-29 arası	313	2,47	1,009		
Toplam	1188	2,44	1,085		

Yaş grupları ile siyasete ilgi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Aritmetik ortamlar dikkate alındığında yaş grubu arttıkça ortalama yükselmektedir.

Tablo 42: Etnik Kimlik ve Siyasete İlgi Düzeyi

Siyasete ne kadar ilgi duyuyorsunuz?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	2,23	,967	47,867	,000

Kürt	209	2,49	1,066		
Zaza	63	3,37	1,082		
Arap	22	2,45	,963		
Diğer	7	2,43	,787		
Cevap yok	65	3,94	,998		
Toplam	1188	2,44	1,085		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda bireylerin kendilerini tanımladıkları etnik kimlik ve siyasete ilgi arasında diğer ve cevap yok cevapları dışında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Türk'ler siyasete diğer gruplar ile karşılaştırıldığında daha yüksek düzeyde ilgi duymaktadır. Siyasete ilgide ikinci sırada Araplar, üçüncü sırada kendisini Kürt olarak tanımlayan gelmektedir. Gruplar arasında ilgi düzeyi en düşük grup ise Zaza'lardır. Türk'lerin ilgi duyması beklenen bir durumdur. Aynı şekilde Kürtlerin de siyasete ilgi duyması pek şaşırtıcı değildir. Ancak Arapların Kürtlerden önce gelmesi ilginçtir.

Tablo 43:İllere Göre Siyasete İlgi Düzeyi

İl	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.
ADANA	100	3,23	1,448	8,215	,000
ANKARA	150	1,77	,689		
ANTALYA	110	2,50	,714		
DİYARBAKIR	125	3,38	,940		
ERZURUM	40	2,23	,698		
İÇEL	100	2,15	,936		
İSTANBUL	209	2,25	1,143		
İZMİR	125	2,76	,766		
TRABZON	100	2,65	,914		
KONYA	120	1,70	,751		

DİĞER	9	2,33	1,225		
Toplam	1188	2,44	1,085		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre illere göre siyasete ilgi düzeyine ilişkin iller arası anlamlı bir farklılık arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında iller arasında en düşük iki ortalamanın Ankara ve Konya’da olduğu görülmektedir. En yüksek iki ortalama sahip iki il ise İzmir ve Diyarbakır’dır. İller açısından Diyarbakır ve İzmir’de ikamet edenlerin siyaset ile ilgilenmeleri doğaldır. Şaşırtıcı olanın ise İstanbul, Ankara ve Konya’daki gençlerin siyaset ile pek ilgili olmamalarıdır.

Tablo 44: Cinsiyete Göre Siyasi Gelişmelere İlgi

Güncel siyasi gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?				
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	2,19	1,551	,296
Erkek	708	2,29	1,508	

Cinsiyete göre siyasi gelişmeleri takip etme açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 45: Öğrenim Düzeyine Göre Siyasi Gelişmelere İlgi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	3,33	2,082	3,453	,001
Okuryazar	14	3,14	1,167		
İlkokul	9	2,67	1,414		
Ortaokul/İlköğretim	55	1,78	1,197		
Lise veya dengi okul	188	2,18	1,544		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	3,30	1,949		
Üniversite öğrencisi	807	2,21	1,520		

Üniversite mezunu	81	2,60	1,497		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	2,45	1,440		
Toplam	1188	2,25	1,526		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre siyasi gelişmelere ilgiye yönelik öğrenim düzeyine göre lise mezunu-ortaokul/ilköğretim, lise mezunu-lise veya dengi okul, lise mezunu-üniversite öğrencisi grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Lise mezunları farklılık bulunan diğer gruplardan siyasete daha düşük düzey ilgi duymaktadır. Farklılık bulunan gruplar içerisinde ise siyasete en çok ilgi duyan grup ortaokul/ilköğretim grubudur. Bu grubun ardından lise veya dengi okul grubu son olarak ise üniversite öğrencileri gelmektedir. Bu da, eğitim düzeyi yükseldikçe siyasete ilgi düzeyinin de arttığı yönündeki genel algıyı desteklememektedir.

Tablo 46: Yaşa Göre Siyasi Gelişmelere İlgi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	2,92	1,855	8,176	,000
19-24 arası	798	2,22	1,547		
25-29 arası	313	2,17	1,336		
Toplam	1188	2,25	1,526		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre siyasi gelişmelere ilgiye yönelik 16-18 arası yaş grubun ile diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir ($p \leq 0.05$). 16-18 yaş grubunun siyasi meselelere ilgi düzeyi diğer gruplardan düşük düzeydedir. Farklılık bulunan diğer grupların aritmetik ortalamaları birbirine yakın iken 16-18 yaş grubunda negatif yönde bir eğilim söz konusudur.

Tablo 47: Cinsiyete Göre Siyaseti Takip Etme Araçları

	Televizyonlardan	Gazetelerden	İnternette	Sosyal medya	Arkadaş gruplarından	Aileden	Diğer	Cevap Yok	Toplam
--	------------------	--------------	------------	--------------	----------------------	---------	-------	-----------	--------

Kadın	50	17	55	173	90	17	33	45	480
	10,4%	3,5%	11,5%	36,0%	18,8%	3,5%	6,9%	9,4%	100,0%
Erkek	92	30	94	203	138	24	59	68	708
	13,0%	4,2%	13,3%	28,7%	19,5%	3,4%	8,3%	9,7%	100,0%
Toplam	142	47	149	376	228	41	92	113	1188
	12,0%	4,0%	12,5%	31,6%	19,2%	3,5%	7,7%	11,5%	100,0%

Cinsiyete göre siyaseti takip etme araçlarına bakıldığında kadın ve erkek gruplarının içerisinde birincil kaynak sosyal medyadır. Sosyal medyaya ilişkin kadınların kendi içerisindeki ortalama düzeyi erkeklerin kendi içerisindeki yüzdede fazladır. Takip etme araçlarında ikinci sırası yakın ortalamalar ile arkadaş grupları almaktadır. Gençlerin sosyal medya ve akran gruplarının siyasal toplumsallaşma sürecindeki rolü burada doğrulanmaktadır. İki kaynağın ardından diğer önemli siyaseti takip aracı internet, internetin ardından ise televizyon gelmektedir. Ailenin siyaseti takip için bir araç olma yüzdesi ise hem kadın hem erkeklerde düşük düzeydedir. Bu çerçevede ailenin siyasal toplumsallaşma için öneminin gençler açısından geri planda kaldığını ifade etmek mümkündür.

Tablo 48: Öğrenim Düzeyine Göre Siyaseti Takip Etme Araçları

Grup	Televizyonlarda n	Gazetelerde n	İnternette n	Sosyal medyada n	Arkadaş gruplarında n	Ailede n	Diğer	Cevap Yok	Topla m
Okuryazar değil	1	1	0	1	0	0	0	0	3
	33,3%	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Okuryazar	3	5	1	0	3	2	0	0	14
	21,4%	35,7%	7,1%	0,0%	21,4%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
İlkokul	1	0	3	3	2	0	0	0	9
	11,1%	0,0%	33,3%	33,3%	22,2%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ortaokul/İlköğreti m	17	5	0	6	21	3	0	3	55
	30,9%	9,1%	0,0%	10,9%	38,2%	5,5%	0,0%	5,5%	100,0%
Lise veya dengi	39	5	17	57	44	9	8	8	188

okul	20,7%	2,7%	9,0%	30,3%	23,4%	4,8%	4,3%	4,2%	100,0%
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	1	2	3	4	3	4	1	2	20
	5,0%	10,0%	15,0%	20,0%	15,0%	20,0%	5,0%	10,0%	100,0%
Üniversite öğrencisi	61	26	115	285	136	17	79	48	807
	7,6%	3,2%	14,3%	35,3%	16,9%	2,1%	9,8%	5,9%	100,0%
Üniversite mezunu	18	3	8	18	15	6	2	10	81
	22,2%	3,7%	9,9%	22,2%	18,5%	7,4%	2,5%	12,3%	100,0%
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	1	0	2	2	4	0	2	0	11
	9,1%	0,0%	18,2%	18,2%	36,4%	0,0%	18,2%	0,0%	100,0%
Toplam	142	47	149	376	228	41	92	71	1188
	12,0%	4,0%	12,5%	31,6%	19,2%	3,5%	7,7%	11,5%	100,0%

Eğitim düzeyine göre siyaseti takip aracında üniversite öğrencileri ve lise düzeyinde temel takip aracı sosyal medyadır. Üniversite mezunlarında ise sosyal medya ve televizyon eşit düzeydedir. Ailenin öğrenim düzeyine göre genel olarak sosyal medya, akran grupları, internet ve televizyonun gerisinde kaldığı görülmektedir.

Tablo 49: Yaşa Göre Siyaseti Takip Etme Araçları

	Televizyonlardan	Gazetelerden	İnternette	Sosyal medyadan	Arkadaş gruplarından	Aileden	Diğer	Cevap Yok	Toplam
16-18 arası	12	2	14	22	8	4	3	12	77
	15,6%	2,6%	18,2%	28,6%	10,4%	5,2%	3,9%	15,7%	100,0%
19-24 arası	79	38	104	296	148	22	57	54	798
	9,9%	4,8%	13,0%	37,1%	18,5%	2,8%	7,1%	6,8%	100,0%
25-29 arası	51	7	31	58	72	15	32	47	313
	16,3%	2,2%	9,9%	18,5%	23,0%	4,8%	10,2%	15,1%	100,0%
Toplam	142	47	149	376	228	41	92	110	1188

	12,0%	4,0%	12,5%	31,6%	19,2%	3,5%	7,7%	9,5%	100,0%
--	-------	------	-------	-------	-------	------	------	------	--------

Yaş gruplarının kendi içerisinde sosyal medyayı siyaseti takip için en yüksek düzeyde kullanma oranı 19-24 yaş grubundadır. 16-18 yaş grubu ikinci sırada, 25-29 yaş grubu ise diğer gruplar ile karşılaştırıldığında üçüncü sıradadır. Arkadaş grupları çerçevesinde grup içi en yüksek yüzde ise 25-29 yaş grubuna aittir. İnternet aracılığı ile siyaseti takip kapsamında ise en yüksek grup içi yüzde 16-18 yaş grubundadır. Ailenin siyaseti takip için bir araç olarak görülme yüzdesi genel olarak düşük düzeydedir. 19-28 yaş arasında bu yüzde diğer grup içi yüzdelerin de gerisindedir. Gazetelerde tıpkı aile gibi siyasetin takip edilmesinde genellikle gençler tarafından tercih edilmemektedir.

Tablo 50:Cinsiyet ve Siyaset Kelimesi İle İlişkilendirilen Kavramlar

Cinsiyet	İlişkilendirilen Kavram	Sayı	Yüzde
Erkek	Güç/iktidar	358	24,03
Erkek	Aldatma/Manipülasyon	230	15,44
Erkek	Uzlaşma	185	12,42
Erkek	Kutuplaşma	146	9,80
Erkek	Ayak Oyunları	135	9,06
Erkek	Çatışma	125	8,39
Erkek	Topluma hizmet	107	7,18
Erkek	Lidere Bağlılık	86	5,77
Erkek	Kayırmacılık	67	4,50
Erkek	Zenginleşme (rant/para kazanma)	51	3,42
Cinsiyet	İlişkilendirilen Kavram	Sayı	Yüzde
Kadın	Güç/iktidar	266	24,49
Kadın	Aldatma/Manipülasyon	186	17,13
Kadın	Uzlaşma	116	10,68
Kadın	Kutuplaşma	109	10,04

Kadın	Çatışma	106	9,76
Kadın	Ayak Oyunları	99	9,12
Kadın	Topluma hizmet	64	5,89
Kadın	Kayırmacılık	63	5,80
Kadın	Lidere Bağlılık	44	4,05
Kadın	Zenginleşme (rant/para kazanma)	33	3,04

Siyaset kelimesinin kadın ve erkekler arasında çağrıştığı anlamlara bakıldığında her iki grupta da ilk sırada güç/iktidar kavramı yer almaktadır. İkinci sırada aldatma/manipülasyon kavramı yer almaktadır. Üçüncü sırada her iki grup içinde uzlaşma kavramı yer almaktadır. Uzlaşmanın ardından ise kutuplaşma kavramı gelmektedir. Beşinci sırada erkeklere göre siyasetin çağrıştırdığı kavram ayak oyunları iken kadınlara göre çatışmadır. Bir sonraki sırada tam tersi bir durum söz konusudur.

Tablo 51: Cinsiyet ve Siyasi Partiyeye Üyelik

Herhangi bir siyasi partiye veya gençlik kollarına üye misiniz veya aktif olarak rol alıyormusunuz?				
Grup	Evet üyeyim	Hayır üye değilim	Cevap yok	Toplam
Kadın	114	329	37	480
	23,8%	68,5%	7,7%	100,0%
Erkek	153	481	74	708
	21,6%	67,9%	10,5%	100,0%
Toplam	267	810	111	1188
	22,5%	68,2%	9,3%	100,0%

Cinsiyete göre siyasi partilere-gençlik kollarına üyelik veya aktif olarak rol oynamaya ilişkin gruplar arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır. Genel eğilim üye olmama şeklinde iken üyeliğe ilişkin grup içi yüzdeleri birbiri ile yakın düzeydedir.

Tablo 52: Yaş ve Siyasi Partiye Üyelik

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	1,65	,644	6,641	,001
19-24 arası	798	1,88	,534		
25-29 arası	313	1,88	,551		
Toplam	1188	1,87	,549		

Yaşa göre siyasi partilere-gençlik kollarına üyelik veya aktif olarak rol oynamaya ilişkin 16-18 yaş arası gençler ile diğer yaş grubundakiler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. 16-18 yaş grubu diğer gruplara göre parti üyeliği, gençlik kolları üyeliği ve aktif rol oynama açısından daha etkindir. Bu grubun kendi içerisinde siyasi partilere, gençlik kollarına üye olma veya aktif rol alma yüzdesi diğer grup içi yüzdelerden daha yüksektir.

Tablo 53: Etnik Kimlik ve Siyasi Partiye Üyelik

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	1,86	,547	14,790	,000
Kürt	209	1,73	,478		
Zaza	63	1,97	,538		
Arap	22	1,68	,568		
Diğer	7	1,71	,488		
Cevap yok	65	2,35	,513		
Toplam	1188	1,87	,549		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda etnik kimliğe siyasi partiye üye olmaya ilişkin Türk-Kürt, Kürt-Zaza grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Kürtlerin siyasi partiye üye olma veya aktif faaliyet gösterme ortalaması Türklerden yüksektir. Yine Kürtlerin siyasi partiye üye olma veya aktif faaliyet gösterme ortalaması Zazalardan yüksek düzeydedir.

Tablo 54:Cinsiyete Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi

Bir genç olarak ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde kendinizi ne ölçüde sorumlu hissediyorsunuz?				
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	2,16	1,113	,10
Erkek	708	2,21	1,182	

Cinsiyete göre ülkenin geleceğinde rol almaya yönelik gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 55: Eğitim Durumuna Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.
Okuryazar değil	3	2,00	1,000	2,240	0,123
Okuryazar	14	3,07	,616		
İlkokul	9	2,89	1,054		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,20	1,129		
Lise veya dengi okul	188	2,24	1,090		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,75	1,293		
Üniversite öğrencisi	807	2,15	1,170		
Üniversite mezunu	81	2,20	1,066		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	2,09	1,578		
Toplam	1188	2,19	1,154		

Eğitim durumu ile ülkenin geleceğinde rol alma eğilimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 56: Yaş'a Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.
16-18 arası	77	2,19	1,278	,096	,909
19-24 arası	798	2,20	1,165		
25-29 arası	313	2,17	1,098		
Toplam	1188	2,19	1,154		

Yaş grupları ile ülkenin geleceğinde rol alma eğilimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 57: Etnik Kimliğe Göre Ülkenin Geleceğinde Rol Alma Eğilimi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	2,24	1,014	34,352	,000
Kürt	209	2,46	,990		
Zaza	63	3,08	,885		
Arap	22	2,23	1,066		
Diğer	7	3,29	,756		
Cevap yok	65	3,74	1,004		
Toplam	1188	2,41	1,071		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda etnik kimliğe göre ülkenin geleceğinde rol almaya eğilimine ilişkin Türk-Kürt, Türk-Zaza, Kürt-Zaza, Zaza-Arap grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p\leq 0.05$). Türk'lerin sorumluluk duygusu Kürt ve Zazalardan yüksek düzeydedir. Kendisini Kürt olarak tanımlayanların sorumluluk duygusu Zaza olarak tanımlayanlardan yüksektir. Son olarak kendisini Arap olarak tanımlayan gençlerin sorumluluk duygusu Zaza'lardan yüksek düzeydedir.

Tablo 58:Cinsiyete Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi

İleride siyasete atılmayı düşünüyor musunuz?				
Grup	N	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	2,31	,849	,719
Erkek	708	2,33	1,006	

Cinsiyet ile ülkenin gelecekte siyasette rol alma eğilimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 59:Eğitim Durumuna Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	3,00	2,000	5,433	,000
Okuryazar	14	3,14	,864		
İlkokul	9	2,56	,527		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,73	,849		
Lise veya dengi okul	188	2,43	,859		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,85	,745		
Üniversite öğrencisi	807	2,23	,950		
Üniversite mezunu	81	2,44	,962		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	2,64	1,206		
Toplam	1188	2,33	,946		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre eğitim durumuna göre gelecekte siyasette rol alma eğilimine ilişkin okuryazar-üniversite öğrencisi, ortaokul-ilköğretim ile üniversite öğrencisi grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p\leq 0.05$). Aritmetik ortalamalara göre okuryazar grubun üniversite öğrencilerine göre gelecekte siyasette rol alma eğilimi daha yüksektir. Yine

ortaokul/ilköğretim eğitim düzeyindeki bireylerin ortalaması üniversite öğrencilerinden yüksek düzeydedir.

Tablo 60: Etnik Kimliğe Göre Gelecekte Siyasette Rol Alma Eğilimi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	2,26	,934	11,824	,000
Kürt	209	2,22	,853		
Zaza	63	2,70	,961		
Arap	22	2,64	1,002		
Diğer	7	2,29	,756		
Cevap yok	65	3,05	,975		
Toplam	1188	2,33	,946		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre etnik kimliğe göre gelecekte siyasette rol alma eğilimine ilişkin Türk-Zaza, Kürt-Zaza grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Türklerin siyasette rol alma eğilimi Zazalara göre yüksektir. Aynı şekilde Kürtlerin siyasette rol alma eğilimi de Zazalara göre yüksek düzeydedir. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında siyasette rol oynamaya yönelik en yüksek düzeyde olan grup Kürtlerdir.

Tablo 61: Yaşa Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu

Günlük yaşamınızda siyasi konuları konuşmaktan-tartışmaktan hoşlanırmısınız?				
Grup:	N	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	1,80	,630	,346
Erkek	708	1,76	,697	

Cinsiyet ile ülkenin günlük yaşamda siyasetin konumunda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında her iki grupta da hayır cevabının evet cevabından yüksek ortalama sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 62:Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu

Günlük yaşamınızda siyasi konuları konuşmaktan-tartışmaktan hoşlanırmısınız?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	1,67	1,155	4,660	,000
Okuryazar	14	2,29	,611		
İlkokul	9	1,89	,601		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,13	,579		
Lise veya dengi okul	188	1,67	,692		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,15	,813		
Üniversite öğrencisi	807	1,76	,647		
Üniversite mezunu	81	1,69	,752		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	1,64	,674		
Toplam	1188	1,77	,671		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre eğitim düzeyi ile günlük yaşamda siyasetin konumuna ilişkin lise veya dengi okul-okuryazar, ortaokul/ilköğretim-lise veya dengi okul, ortaokul/ilköğretim-üniversite öğrencisi, ortaokul/ilköğretim-üniversite mezunu grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır($p \leq 0.05$). Eğitim düzeyi açısından ilgili gruplar incelendiğinde eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte günlük yaşamda siyasetin konumu da baskın hale gelmektedir.

Tablo 63:Yaşa Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	1,71	,825	3,042	,48
19-24 arası	798	1,81	,648		
25-29 arası	313	1,70	,683		

Toplam	1188	1,77	,671		
--------	------	------	------	--	--

Yaş grupları ile ülkenin günlük yaşamda siyasetin konumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 64: Etnik Kimliğe Göre Gençlerin Günlük Yaşamında Siyasetin Konumu

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	1,71	,660	21,008	,000
Kürt	209	1,72	,590		
Zaza	63	2,11	,625		
Arap	22	1,73	,703		
Diğer	7	1,71	,756		
Cevap yok	65	2,48	,589		
Toplam	1188	1,77	,671		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre etnik kimlikler ve günlük yaşamda siyasetin konumuna yönelik Türk-Zaza, Kürt-Zaza grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p\leq 0.05$). Türklerin günlük yaşamda siyasetten konuşma düzeyi Zazalardan yüksektir. Kürtlerin de aynı şekilde siyaseti konuşma düzeyinin Zazalardan yüksek olduğu görülmektedir. Farklılık olan iki grubun (Türk,Kürt) aritmetik ortalamalarının yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 65: Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları

Bir genç olarak siyasetçilerin size ya da fikirlerinize değer verdiklerini düşünüyor musunuz?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.	
Kadın	480	1,93	,646	,552	
Erkek	708	1,96	,653		

Cinsiyete göre gençlerin siyasetçilerin gençlere yaklaşımlarına yönelik algılarına ilişkin gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Grupların aritmetik ortalamaları dikkate alındığında fikirlerine değer verme hususunda ortalamaların hayır cevabına yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 66: Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	2,00	1,000	1,295	,242
Okuryazar	14	2,14	,363		
İlkokul	9	1,89	,601		
Ortaokul/İlköğretim	55	1,87	,771		
Lise veya dengi okul	188	1,88	,577		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,30	,571		
Üniversite öğrencisi	807	1,95	,660		
Üniversite mezunu	81	1,96	,660		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	2,00	,632		
Toplam	1188	1,95	,650		

Eğitim düzeyine göre gençlerin siyasetçilerin gençlere yaklaşımlarına yönelik algılarına ilişkin gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 67: Yaşa Göre Gençlerin Siyasetçilerin Gençlere Yaklaşımlarına Yönelik Algıları

Bir genç olarak siyasetçilerin size ya da fikirlerinize değer verdiklerini düşünüyor musunuz?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	1,82	,756	12,117	,000
19-24 arası	798	2,01	,629		
25-29 arası	313	1,81	,654		
Toplam	1188	1,95	,650		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) sonucuna göre yaşa göre gençlerin siyasetçilerin gençlere yaklaşımlarına yönelik algılarına ilişkin 16-18 ile 19-24 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir ($p\leq 0.05$). 19-24 yaş

arasında göre 16-18 yaş grubu siyasetçilerin kendilerine veya fikirlerine daha çok değer verdiğini ifade etmiştir. 24 yaşına kadar geçen sürede yaş arttıkça siyasete bakışın da bu çerçevede değiştiğini ifade etmek mümkündür.

Tablo 68:Cinsiyete Göre Parti Tercihi

Bugün milletvekili seçimi olsa oyunuzu hangi partiye verirsiniz?											
Grup	AK Parti	CHP	MHP	BDP	BBP	Saadet Partisi	Vatan Partisi	İyi Parti	Diğer	Cevap yok / Fikrim yok	Toplam
Kadın	109	183	30	29	10	4	0	7	18	90	480
	22,7%	38,1%	6,3%	6,0%	2,1%	0,8%	0,0%	1,5%	3,8%	18,8%	100%
Erkek	155	199	123	46	8	11	5	15	15	131	708
	21,9%	28,1%	17,4%	6,5%	1,1%	1,6%	0,7%	2,1%	2,1%	18,5%	100%
Toplam	264	382	153	75	18	15	5	22	33	221	1188
	22,2%	32,2%	12,9%	6,3%	1,5%	1,3%	0,4%	1,9%	2,8%	18,6%	100,0%

Genel olarak bakıldığında en yüksek oy oranına sahip CHP içerisinde kadınların kendi içerisindeki yüzdelерinin erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Ak Parti açısından ise erkek ve kadın gruplarındaki yüzde birbirine çok yakındır. MHP'ye bakıldığında ise erkeklerin kendi içerisindeki yüzdesinin kadınların kendi içerisinde yüzdeden belirgin şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kararsızlar açısından erkek-kadın yüzdesinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 69:Eğitim Düzeyine Göre Parti Tercihi

Bugün milletvekili seçimi olsa oyunuzu hangi partiye verirsiniz?
--

Grup	AK Parti	CHP	MHP	BDP	BBP	Saadet Partisi	Vatan Partisi	İyi Parti	Diğer	Cevap yok / Fikrim yok	Toplam
Okuryazar değil	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	3
	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Okuryazar	1	2	5	4	2	0	0	0	0	0	14
	7,1%	14,3%	35,7%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
İlkokul	2	4	2	0	0	0	0	0	0	1	9
	22,2%	44,4%	22,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	100,0%
Ortaokul/İlköğretim	24	24	4	2	1	0	0	0	0	0	55
	43,6%	43,6%	7,3%	3,6%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Lise veya dengi okul	52	67	35	12	5	3	0	3	3	8	188
	27,7%	35,6%	18,6%	6,4%	2,7%	1,6%	0,0%	1,6%	1,6%	4,3%	100,0%
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	5	6	3	1	0	1	0	1	0	3	20
	25,0%	30,0%	15,0%	5,0%	0,0%	5,0%	0,0%	5,0%	0,0%	15,0%	100,0%
Üniversite öğrencisi	152	253	95	48	6	9	3	13	29	199	807
	18,8%	31,4%	11,8%	5,9%	0,7%	1,1%	0,4%	1,6%	3,6%	24,7%	100,0%
Üniversite mezunu	23	25	5	7	3	2	2	5	1	8	81
	28,4%	30,9%	6,2%	8,6%	3,7%	2,5%	2,5%	6,2%	1,2%	9,9%	100,0%
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	5	1	3	0	0	0	0	0	0	2	11
	45,5%	9,1%	27,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	18,2%	100,0%
Toplam	264	382	153	75	18	15	5	22	33	221	1188
	22,2%	32,2%	12,9%	6,3%	1,5%	1,3%	0,4%	1,9%	2,8%	18,6%	100,0%

Eğitim düzeyine göre parti tercihinin bakıldığında üniversite mezunları arasında Ak Parti ve CHP arasında yakın yüzdeler olduğu görülmektedir. Üniversite

öğrencilerinin kendi içerisindeki yüzdelere bakıldığında CHP ve Ak Parti'nin belirgin şekilde farklılaştığı görülmektedir. Lise veya dengi okul grubunda Ak Parti ve CHP genel yüzdelere yakın oranlarda tercih edilmiş görünmektedir. MHP'de ise bu grupta yüzde olarak genel ortalamaların üzerinde bir yüzdede tercih söz konusudur. Ak Parti'nin oy yüzdesi lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş ve ortaokul/ilköğretim grupları içerisinde en yüksektir. CHP açısından ise yüzdelere ilköğretim, lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş, okuryazar ve okuryazar grupları hariç genel olarak ortalamaya yakın olacak şekilde yüksektir.

Tablo 70: Yaş Göre Parti Tercihi

Bugün milletvekili seçimi olsa oyunuzu hangi partiye verirsiniz?											
Grup	AK Parti	CHP	MHP	BDP	BBP	Saadet Partisi	Vatan Partisi	İyi Parti	Diğer	Cevap yok / Fikrim yok	Toplam
16-18 arası	20	22	9	14	2	0	0	2	2	6	77
	26,0%	28,6%	11,7%	18,2%	2,6%	0,0%	0,0%	2,6%	2,6%	7,8%	100,0%
19-24 arası	162	253	119	26	10	12	5	15	29	167	798
	20,3%	31,7%	14,9%	3,3%	1,3%	1,5%	0,6%	1,9%	3,6%	20,9%	100,0%
25-29 arası	82	107	25	35	6	3	0	5	2	48	313
	26,2%	34,2%	8,0%	11,2%	1,9%	1,0%	0,0%	1,6%	0,6%	15,3%	100,0%
Toplam	264	382	153	75	18	15	5	22	33	221	1188
	22,2%	32,2%	12,9%	6,3%	1,5%	1,3%	0,4%	1,9%	2,8%	18,6%	100,0%

Yaş grupları açısından parti tercihinde 19-24 yaş arasında Ak Parti yüzdesi diğer gruplara göre daha düşük düzeydedir. CHP içerisinde 16-18 yüzdesi diğer iki gruba göre daha düşüktür. CHP açısından en yüksek oy yüzdesi 25-29 yaş grubundadır. Kararsızlar açısından ise 16-18 yaş grubu ile 19-24, 25-29 yaş grupları

arasında belirgin bir farklılaşma olduğu görülmektedir. 16-18 yaş grubu içerisinde kararsız olanların yüzdesi diğer gruplardan düşüktür.

Tablo 71: Cinsiyete Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri

Hükümetin gençlere yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	2,81	1,686	,149
Erkek	708	2,95	1,527	

Cinsiyete göre gençlerin hükümetin gençlik politikalarını değerlendirmeye yönelik gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Aritmetik ortalamalara göre kadınların başarısızlık yönündeki ortalaması erkeklerden yüksektir.

Tablo 72: Eğitim Düzeyine Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	3,00	1,732	1,775	,078
Okuryazar	14	3,07	1,492		
İlkokul	9	3,11	1,691		
Ortaokul/İlköğretim	55	3,56	1,488		
Lise veya dengi okul	188	2,97	1,433		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	3,30	1,342		
Üniversite öğrencisi	807	2,82	1,638		
Üniversite mezunu	81	2,77	1,575		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	3,09	1,514		

Toplam	1188	2,89	1,594		
--------	------	------	-------	--	--

Eğitim düzeyine göre gençlerin hükümetin gençlik politikalarını değerlendirmeye yönelik gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 73: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	3,34	1,796	3,548	0,29
19-24 arası	798	2,84	1,546		
25-29 arası	313	2,92	1,648		
Toplam	1188	2,89	1,594		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda yaş gruplarına göre hükümetin gençlik politikalarına ilişkin 16-18 yaş grubu ile 19-24 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p\leq 0.05$). 19-24 yaş grubu 16-18 yaş grubuna göre hükümetin gençlere yönelik politikalarının daha başarısız olduğunu ifade etmektedir. Bu tespit 19-24 yaş grubunun gençlerin düşüncelerine önem verilmediği yönündeki tespit ile uyumludur.

Tablo 74: Etnik Kimliğe Göre Gençlerin Hükümetin Kendilerine Yönelik Politikalarını Değerlendirme Biçimleri

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Türk	822	2,81	1,550	10,303	,000
Kürt	209	2,61	1,566		
Zaza	63	3,63	1,569		
Arap	22	3,32	1,673		
Diğer	7	3,43	1,397		
Cevap yok	65	3,88	1,691		
Toplam	1188	2,89	1,594		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda etnik kimliğe göre hükümetin gençlik politikalarına ilişkin Türk-Zaza ve Kürt-Zaza grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Zazalar iki gruptan daha yüksek düzeyde hükümetin gençlere yönelik politikalarını başarılı bulmaktadır. Üç grup içerisinde ise aritmetik ortalamalar doğrultusunda hükümeti yüksek oranda başarısız olarak göre grup kendisini Kürt olarak tanımlayanlardır.

Tablo 75:Cinsiyete Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi

Siyaset yoluyla sorunların çözümünün mümkün olduğuna inanıyor musunuz?				
Grup	N	Ort.	Std. Sapma	Sig.
Kadın	480	3,04	1,377	,189
Erkek	708	2,94	1,325	

Cinsiyete göre gençlerin siyasetin sorun çözme kapasitesine yönelik gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 76:Eğitim Düzeyine Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Std. Error	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	2,33	1,528	,882	,914	,504
Okuryazar	14	2,93	,829	,221		
İlkokul	9	3,11	1,167	,389		
Ortaokul/İlköğretim	55	3,13	1,306	,176		
Lise veya dengi okul	188	2,96	1,190	,087		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	3,65	1,226	,274		
Üniversite öğrencisi	807	2,95	1,398	,049		
Üniversite mezunu	81	3,04	1,327	,147		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	3,18	1,168	,352		

Toplam	1188	2,98	1,347	,039		
--------	------	------	-------	------	--	--

Eğitim düzeyine göre gençlerin siyasetin sorun çözme kapasitesine yönelik gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 77: Yaşa Göre Siyasetin Sorun Çözme Kapasitesi

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
16-18 arası	77	2,91	1,523	,487	,615
19-24 arası	798	2,96	1,347		
25-29 arası	313	3,04	1,300		
Toplam	1188	2,98	1,347		

Yaş gruplarına göre gençlerin siyasetin sorun çözme kapasitesine yönelik gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 78: Cinsiyete Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri

Gelecekte umutlu musunuz?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.	
Kadın	480	2,94	1,707	,004	
Erkek	708	3,23	1,634		

Cinsiyete göre gençlerin gelecekte umutlu olma durumuna ilişkin gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($p\leq 0.05$). Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında erkeklerin umut düzeyi kadınların ortalamasının üzerindedir.

Tablo 79: Öğrenim Düzeyine Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	2,33	2,309	,887	,527
Okuryazar	14	3,29	,914		
İlkokul	9	2,89	1,764		
Ortaokul/İlköğretim	55	3,18	1,775		

Lise veya dengi okul	188	3,01	1,495		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	3,45	1,468		
Üniversite öğrencisi	807	3,11	1,702		
Üniversite mezunu	81	3,10	1,779		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	4,18	1,537		
Toplam	1188	3,11	1,669		

Öğrenim düzeyine göre gençlerin gelecekte umutlu olma durumuna ilişkin gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 80: Yaş Göre Gençlerin Gelecekte Beklentileri

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Std. Error	F.	Sig.
16-18 arası	77	3,42	1,516	,173	1,399	,247
19-24 arası	798	3,08	1,645	,058		
25-29 arası	313	3,11	1,761	,100		
Toplam	1188	3,11	1,669	,048		

Yaş gruplarına göre gençlerin gelecekte umutlu olma durumuna ilişkin gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 81: Cinsiyet ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler

Son dönemde herhangi bir sorun ile ilgili bir devlet kurumuna (CİMER vs.) şikayet ilettiniz mi?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.	
Kadın	480	2,00	,554	,029	
Erkek	708	2,07	,530		

Cinsiyete göre toplumsal sorunların bildirimi yoluyla siyasal etkinliğe ilişkin gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Buna göre kadınların toplumsal sorunları bildirim düzeyi erkeklerden daha yüksektir.

Tablo 82:Öğrenim Düzeyi ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Std. Error	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	1,00	,000	,000		
Okuryazar	14	2,07	,829	,221		
İlkokul	9	2,44	,527	,176		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,58	,567	,077		
Lise veya dengi okul	188	2,11	,575	,042		
Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,25	,639	,143		
Üniversite öğrencisi	807	1,99	,494	,017		
Üniversite mezunu	81	1,96	,535	,059		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	1,82	,603	,182		
Toplam	1188	2,04	,541	,016		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda öğrenim düzeyine göre gençlerin toplumsal sorunları iletilimine ilişkin okuryazar olmayanlar ile lisansüstü hariç diğer gruplar arasında; okuryazar-ortaokul/ilköğretim, okuryazar-lisansüstü, ilkokul-lisansüstü, ortaokul/ilköğretim-lise, ortaokul/ilköğretim-üniversite öğrencisi, ortaokul/ilköğretim-üniversite mezunu, ortaokul/ilköğretim-lisansüstü grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Okuryazar olmayanların bildirim düzeyi farklılık bulunan diğer gruplara göre daha yüksektir. Ortaokul/ilköğretim düzeyi ile anlamlı farklılık bulunan diğer gruplara ilişkin diğer gruplar lehine bildirim düzeyi söz konusudur. Okuryazar-lisansüstü grupları açısından lisansüstü grupların toplumsal sorunların bildirimi ile siyasal katılma düzeyleri okuryazar grubundan yüksektir.

Tablo 83:Yaş ve Ankete Katılanlar tarafından Gerçekleştirilen Siyasi Etkinlikler

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Std. Error	F.	Sig.
16-18 arası	77	1,77	,759	,087	12,789	,000
19-24 arası	798	2,08	,442	,016		
25-29 arası	313	2,01	,670	,038		
Toplam	1188	2,04	,541	,016		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda yaşa göre gençlerin toplumsal sorunları sosyal medya aracılığıyla iletimine ilişkin 16-18 arası-19-24 arası ve 16-18 arası-19-24 arası grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). 16-18 yaş arasındaki gençlerin diğer gruplara göre daha yüksek düzeyde toplumsal sorunlara ilişkin bildirimde bulunması söz konusudur

Tablo 84:Cinsiyete Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma

Son dönemde internette toplumsal bir sorun ile ilgili bir ileti/mesaj yazdınız mı?					
Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Sig.	
Kadın	480	2,00	,567	,707	
Erkek	708	2,02	,580		

Cinsiyete göre gençlerin toplumsal sorunların iletimine ilişkin gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 85: Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	F.	Sig.
Okuryazar değil	3	1,67	,577	13,864	,000
Okuryazar	14	2,50	,519		
İlkokul	9	2,33	,500		
Ortaokul/İlköğretim	55	2,58	,599		
Lise veya dengi okul	188	2,11	,570		

Lise mezunu, dershaneye gidiyor	20	2,30	,657		
Üniversite öğrencisi	807	1,94	,539		
Üniversite mezunu	81	2,01	,559		
Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş	11	1,45	,688		
Toplam	1188	2,01	,575		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda öğrenim düzeyine göre gençlerin toplumsal sorunların sosyal medyadan iletimine ilişkin okuryazar-üniversite öğrencisi, okuryazar-lisansüstü, ilkökul-lisansüstü, ortaokul/ilköğretim-lise, ortaokul/ilköğretim-üniversite öğrencisi, ortaokul/ilköğretim-üniversite mezunu, ortaokul/ilköğretim-lisansüstü, lise-üniversite öğrencisi, lise-lisansüstü grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). Lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin toplumsal sorunlara ilişkin bildirimde bulunma düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. Lisansüstü grubunu üniversite öğrencileri takip etmektedir. Bu grubun ardından üniversite mezunları gelmektedir. Lise ve ortaokul grupları ise bu gruplarından ardından gelmektedir. Gruplar arasındaki farklılıklar dikkate alındığından eğitim düzeyi ile toplumsal sorunları bildirim arasında doğru yönlü bir ilişkinin var olduğunu ifade etmek mümkündür. Aralarında anlamlı farklılık bulunan gruplarda eğitim düzeyi arttıkça toplumsal sorunlara ilgi ve bildirim düzeyi yükselmektedir.

Tablo 86: Yaşa Göre Sosyal Medya Aracılığıyla Siyasal Faaliyette Bulunma

Grup	Sayı	Ort.	Std. Sapma	Std. Error	F.	Sig.
16-18 arası	77	1,71	,686	,078	11,584	,000
19-24 arası	798	2,04	,493	,017		
25-29 arası	313	2,01	,705	,040		
Toplam	1188	2,01	,575	,017		

Yapılan Post Hoc testi (Tukey) doğrultusunda yaşa göre gençlerin toplumsal sorunları sosyal medya aracılığıyla iletimine ilişkin 16-18 arası-19-24 arası ve 16-18 arası-19-24 arası grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p \leq 0.05$). 16-18 yaş arasındaki gençlerin diğer gruplara göre daha yüksek düzeyde sosyal medya aracılığıyla bildirimde bulunması söz konusudur. Toplumsal sorunları ilgili kurumlara bildirme ile burada yer alan sonuçlar aynı doğrultudadır. 16-18 arası grup ile farklılık bulunan diğer iki grubun aritmetik ortalamaları birbirine yakın iken 16-18 yaş grubun belirgin şekilde farklılaşmaktadır.

SONUÇ VE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Çalışma kapsamında siyasal katılıma etki eden faktörler araştırılmak istenmiş ve bu amaçla yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, siyasi görüş, siyasal etkinlik, sosyal medya gibi değişkenlerin siyasal katılım ile ilişkileri ele alınmıştır. Aşağıda araştırmanın hipotezlerinin doğruluğunu ya da yanlışlığını sınamak amacı ile yapılan analizler sonucunda elde edilen bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre gençlerin beşte biri siyaset ile çok yakından, üçte biri ise biraz ilgili olduğunu belirtmiştir. Daha önceki araştırma sonuçlarına kıyasla araştırmamız sonuçları gençlerin siyasete ilgilerinin biraz arttığını; ancak yine de ilgi düzeyinin hala çok düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, gençlerin siyasete mümkün olduğunca mesafeli durduğunu göstermektedir. Bunun farklı nedenleri vardır. Ancak bunlar arasında bazı unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, gençlerin kendilerini yeterince özgür hissetmemeleridir. Diğer de gençlerin geleceğe ilişkin umut ve beklentilerinin düşük olmasıdır. Bir başka husus, gençlerin STK'larla ve siyasi partilerle bağlantılarının zayıf olmasıdır.

Siyasete ilgi ile kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Kadınlar ve erkekler neredeyse aynı derecede siyaset ile ilgili ya da ilgisiz gözükmektedirler. Siyasete ilgi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Siyasete en az ilgi duyan kesim lise mezunlarıdır. Buna karşılık siyasete en çok ilgi duyan grubun ortaokul/ilköğretim grubu olduğu görülmüştür. Bu grubu biraz gerilerden üniversite öğrencileri takip etmektedir. Bu da, eğitim düzeyi yükseldikçe siyasete ilgi düzeyinin de arttığı yönündeki hipotezi doğrulamamaktadır.

Analiz sonuçları siyasete ilgi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Eğitim düzeyi açısından ilgili gruplar incelendiğinde eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte günlük yaşamda siyasetin konumu da baskın hale gelmektedir.

Gençlerin siyaset ile ilgili olduklarını açık uçlu soru şeklinde yöneltilen siyasi partilerin önde gelen üç ismini söyleyiniz sorusuna ilişkin adlandırdıkları isimler de desteklemektedir. Bu bağlamda gençlerin adlandırdığı isimler o dönem siyasi partilerde aktif olan ve yönetim kademesinde görev alan isimlerdir. Bu durum, gençlerin aslında siyasete ilgisiz değil daha çok tavırlıya da tutum içinde (Lüküslü, 2009) olduklarının açık işareti şeklinde değerlendirilebilir.

Analizin sonuçlara göre gençlerin en çok gerçekleştirdikleri siyasal katılım davranışı oy verme davranışdır. Bunu siyasi partiye üyelik ve sosyal medya aracılığıyla ileti/mesaj yazma faaliyetleri izlemektedir. Buna göre gençlerin siyasal katılma davranışları arasında oy verme davranışının yanı sıra en önemli faktörün sosyal medyada siyasi olaylara ilişkin görüş bildirme ve siyasi partiye üyelik olduğu görülmüştür. Broşür dağıtmak, mitinglere ve kampanyaya katılmak, protestoya veya boykot eylemine katılmak gençlerin çok fazla gerçekleştirdikleri katılım faaliyetleri değildir. Aynı şekilde STK üyeliği gibi katılım faaliyetinden gençlerin uzak durdukları görülmüştür. Araştırmamız kapsamında üniversite öğrencileri daha ağırlıklı temsil bulduğundan öğrenci derneklerine üyelik tercih edilen bir katılım türü olarak görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre, katılım türü olarak gençlerin siyasi partiye üyeliği yüzde yirminin üzerindedir. Önceki araştırmalara göre bu oran az da olsa bir artış göstermiştir. Siyaset içinde aktif olmanın en etkin yolu bir siyasi partiye mensup olmaktır. Çünkü bir siyasi partiye üyelik bazı avantajları da beraberinde getirir. Gençler arasında siyasi partiye üyeliğin çok da popüler olmamasının farklı nedenleri olabilir. Bunlar arasında siyaset kavramına yüklenen anlam ve siyasi partilere ve siyasetçilere duyulan güven düzeyindeki düşüş hususlarının önemli rol oynadığı düşünülebilir.

Gençlerin siyaset ile çağrışımları çok boyutludur. Gençlerin yaklaşık yüzde kırkının siyaset ile güç/iktidar ilişkilerini, dörtte birinin siyaseti olumlu çağrışımlarla ilişkilendirdikleri, üçte ikisinin de patronaj ilişkileri, kayırmacılık, gibi olumsuz

anlamda algıladığı görülmüştür. Siyasete ilgi duymak ve katılmak, gençlerin siyaset kavramı çağrışımları ya da siyaseti nasıl algıladıkları ile yakından ilişkilidir. Siyaseti güç veya iktidar sahibi olmak olarak algılamak gençleri siyasette aktif rol almaya yönlendirebilir. Ama siyaset ile ilişkilendirilen diğer çağrışımlar gençlerin siyasetten uzaklaşmalarına da yol açabilir. Gençlerin istihdamın, işte yükselmenin kendi emeklerinin ve çabalarının bir sonucu olmaktan ziyade daha çok siyaseten etkin olanlar aracılığıyla olanaklı olduğu inancında olmaları gençlerin hem siyasete hem de siyasi aktörlere güvenini azaltmaktadır. Bu durumun gençlerin siyasete mesafeli yaklaşmasına, hatta yabancılaşmasına yol açtığı düşünülebilir.

Gençlerin siyasal katılma konusunda çekingen ya da mesafeli davranmalarını, çoğu çalışmalarda olduğu gibi gençlerin apolitik olduğu şekilde yorumlamamanın doğru bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz. Çünkü gençler siyasete ilgi duymakta ve siyasal olayları ve gelişmeleri de sosyal medya üzerinden takip etmeye çalıştıkları görülmüştür. Bu açıdan gençlerin siyasal katılım yönünde çok da istekli olmamalarını daha çok gençlerin siyaset kurumlarına ve siyasi aktörlere karşı bir tepkisel duruş olarak değerlendirmenin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre gençlerin siyasete katılım açmalarının temelinde iş bulmak, kariyer yapmak, statü sahibi olmak gibi bireysel beklentilerin yatmaktadır. Bu tespit bu alandaki benzer araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Örneğin Erdoğan (2009: 85) gençlerin bireyci, maddi çıkar beklentileriyle siyasete katılım faaliyetinde bulunduklarını, ancak bu durumu negatif bir şekilde sunduklarını söyler. Gençlerin büyük çoğunluğu, günümüz koşullarında siyasete katılımı yani siyasette rol alma, siyasi partiye üyelik gibi faaliyetleri ileriye yönelik kişisel kazanç sağlama (kariyer yapma, işe girme vs.) beklentisiyle gerçekleştirmektedir.

Analiz sonuçlarına göre eğitim, siyasal görüş ve siyasal etkinlik siyasal katılımı olumlu yönde etkilemektedir.

a) Siyasal etkinlik duygusu ile siyasal katılım arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Siyasal etkinlik duygusundaki artış siyasal katılımı artırmakta, siyasal katılımın artması ise etkinlik duygusunu beslemektedir. Bu açıdan siyasal etkinlik ile siyasal katılımın birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde olan değişkenler

olduğu söylenebilir. Siyasal etkinlik duygusu yüksek olan bireylerin, siyasal alana yönelik ilgi ve bilgi düzeyleri de yüksek olmaktadır. Çünkü siyasal etkinlik duygusu yüksek olan kişiler toplumsal sorunlara karşı farkındalık düzeyi yüksek ve inisiyatif almaya istekli, dolayısıyla da siyasal katılıma eğilimli kişilerdir. Bu kişiler sosyal medya üzerinden görüşlerini açıklayarak, siyasiler ile iletişime geçerek toplumsal sorunları dile getirme ve çözüm üretilmesi yönünde kamuoyunu harekete geçirmeye çalışmaktadırlar.

b) Siyasal etkinlik duygusu ile yaş arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Elde edilen verilere göre 16-18 yaş arasındaki gençlerin diğer gruplara göre daha yüksek düzeyde sosyal medya aracılığıyla bildirimde bulunduğu görülmüştür. Toplumsal sorunları ilgili kurumlara bildirme ile burada yer alan sonuçlar aynı doğrultudadır. 16-18 arası grup ile farklılık bulunan diğer iki grubun aritmetik ortalamaları birbirine yakın iken 16-18 yaş grubun belirgin şekilde farklılaşmaktadır.

c) Siyasal katılım ile cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Başka bir ifadeyle siyasal katılım açısından kadınlar ve erkekler arasında pek fazla bir farklılık söz konusu değildir. Analiz, kadınların siyasete katılma oranlarının erkeklerinkinden çok az da olsa düşük olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, Kürtlerin diğer gruplara kıyasla siyasi partiye üyelik ve diğer faaliyetlere aktif katılma açısından daha istekli ve aktif olduklarını göstermiştir.

d) Araştırma sonuçlarına göre eğitim ve siyasal katılım arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Ancak üniversite öğrencileri beklenenin aksine siyasete en ilgili grubu oluşturmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre orta- ve ilköğretim mezunları daha ilgili grubu oluşturmuştur. Dolayısıyla eğitim düzeyinin yükselmesinin mutlaka siyasal katılımın artmasına yol açacağı çıkarımında bulunmak pek mümkün gözükmemektedir. Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyinin her zaman siyasal katılım üzerinde doğrudan bir etki oluşturduğu ileri sürülemez. Aslında eğitim düzeyi daha çok siyasal katılımı destekleyici ortamın ve koşulların oluşmasını sağlayan bir faktör olduğu söylenebilir.

Siyasal katılım ve etnik kimlik arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Analiz sonucuna göre siyasal katılıma eğilimi en yüksek grubu Kürtler

oluşturmaktadır. Türkler, Kürtler ve Zazalar'ın katılım eğilimi birbiriyle kıyaslandığında Türklerin ve Kürtlerin siyasette rol alma eğiliminin Zazalara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında ise siyasette rol oynamaya yönelik en yüksek düzeyde olan grup Kürtler'dir.

Siyasal görüş ve siyasal katılım arasında da bir farklılık söz konusudur. Ancak bu ilişki klasik sağ-sol sınıflandırmasında farklılık göstermiştir. Buna göre kendini siyasal açıdan sol'da tanımlayan kişiler siyasal katılıma daha isteklidir. Buna karşılık kendini sağ'da konumlandıran kişilerde ise siyasal katılım istekliliği biraz azalmaktadır. Bu konunun nedenleri burada araştırılmadığından bu farklılığın kaynağı hakkında bir fikir yürütülmekten kaçınılmaktadır. Bu konuda bir fikir yürütebilmek için her halükarda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Gençlerin siyasi olaylara ilişkin bilgi kaynağı tercihlerinde ilk sırayı çok az farkla televizyon almaktadır. Ankete katılanların yarısı siyasal gündemi televizyondan takip ettiğini ifade etmiştir. Televizyonu internet ve sosyal medya izlemektedir. İkisinin toplamı televizyonun oranından fazladır. En az tercih edilen araç gazetedir. Siyasal bilgilenmek için internet kullanım sıklığı incelendiğinde, gençlerin yarıya yakını daha çok gün içinde çok defa, yaklaşık yüzde on beşlik bir kesim de günde en az bir kez siyaseti takip ettiğini söylemiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal medya platformu arasında en aktif kullanılanın Instagram olduğu, bunu YouTube, Facebook, Twitter platformlarının takip ettiği görülmüştür. Elde edilen sonuçlar, siyasal amaçlı sosyal medya kullanımı ile siyasal etkinlik arasında anlamlı, pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişki ve sosyal medya kullanımı ile siyasal katılım arasında anlamlı, olumlu ve orta düzeyde bir ilişki söz konusudur.

Cinsiyete göre siyaseti takip etme araçlarına bakıldığında kadınlar ve erkekler arasında farklılık olduğu görülmüştür. Kadınların kendi içerisindeki ortalama düzeyi erkeklerin kendi içerisindeki yüzdeden fazladır. Takip etme araçlarında ikinci sırası yakın ortalamalar ile arkadaş grupları almaktadır. Gençlerin sosyal medya ve akran gruplarının siyasal toplumsallaşma sürecindeki rolü burada doğrulanmaktadır. Ailenin siyaseti takip için bir araç olma yüzdesi ise hem kadın hem erkeklerde düşük düzeydedir. Bu çerçevede ailenin siyasal toplumsallaşma için öneminin gençler açısından geri planda kaldığını ifade etmek mümkündür.

Gençlerin, sosyal medya platformlarını siyasal bilgiye ulaşmak amaçlı olarak etkin şekilde kullandıkları görülmüştür. Başka bir ifadeyle, sosyal medya kullanımı gençlerin siyasete ilgi düzeylerini yani siyasi olaylara yönelik ilgilerini pozitif olarak etkilemektedir. Analiz sonuçları, sosyal medyanın gençlere kendilerini siyasi amaçlı ifade edebilecekleri bir alan oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sosyal medya platformlarının, birey siyaset ilişkisinin demokratikleşmesinde ve böylelikle ifade özgürlüğünün yaşama geçirilmesinde önemli bir işlev üstlendiğini söylemek olanaklıdır. Bu bağlamda sosyal medyanın siyasal katılma üzerinde etkili olduğu çıkarımı yapılabilir. Sosyal medya bireylere alternatif katılım kanalları oluşturmaktadır. Bunlardan bazıları ise, sosyal medya üzerinden siyasi konularda görüş paylaşmak, resmi kurumlara sorunları iletmek, rahatsızlık duydukları ya da haksızlık yapıldığını düşündükleri konulara ilişkin tepkilerini ve tavırlarını bildirmek, protestolara destek vermek, paylaşılan siyasi görüşleri onaylamak vb. Sosyal medya katılım biçimlerini çeşitlendirirken insanları da dönüştürmektedir. Kişiler, doğrudan katılım zaman ve kaynak gerektirdiğinden sosyal medya üzerinden katılımı tercih etmeye başlamıştır. Bu da sosyal medyanın siyasal katılma üzerinde etkin olan önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Parti tercihleri ile cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında en yüksek oy oranına sahip CHP içerisinde kadınların kendi içerisindeki yüzdelerinin erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Ak Parti açısından ise erkek ve kadın gruplarındaki yüzde birbirine çok yakındır. MHP'ye bakıldığında ise erkeklerin kendi içerisindeki yüzdesinin kadınların kendi içerisinde yüzdeden belirgin şekilde farklılaştığı görülmektedir. Eğitim düzeyine göre parti tercihinin bakıldığında üniversite mezunları arasında Ak Parti ve CHP arasında yakın yüzdeler olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin kendi içerisindeki yüzdelerine bakıldığında CHP ve Ak Parti'nin belirgin şekilde farklılaştığı görülmektedir. Lise veya dengi okul grubunda Ak Parti ve CHP genel yüzdelerine yakın oranlarda tercih edilmiş görünmektedir. MHP'de ise bu grupta yüzde olarak genel ortalamanın üzerinde bir yüzdede tercih söz konusudur. Ak Parti'nin oy yüzdesi lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş ve ortaokul/ilköğretim grupları içerisinde en yüksektir. CHP açısından ise yüzdeler ilköğretim, lisansüstü eğitim

öğrencisi veya bitirmiş, okuryazar ve okuryazar grupları hariç genel olarak ortalamaya yakın olacak şekilde yüksektir.

Yaş grupları açısından parti tercihinde 19-24 yaş arasında Ak Parti yüzdesi diğer gruplara göre daha düşük düzeydedir. CHP içerisinde 16-18 yüzdesi diğer iki gruba göre daha düşüktür. CHP açısından en yüksek oy yüzdesi 25-29 yaş grubundadır. Kararsızlar açısından ise 16-18 yaş grubu ile 19-24, 25-29 yaş grupları arasında belirgin bir farklılaşma olduğu görülmektedir. 16-18 yaş grubu içerisinde kararsız olanların yüzdesi diğer gruplardan düşüktür.

Hükümetin gençlere yönelik politikalarını değerlendirme ile yaş ve etnik kimlik arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. 19-24 yaş grubu 16-18 yaş grubuna göre hükümetin gençlere yönelik politikalarının daha başarısız olduğunu ifade etmektedir. Zazalar, Türkler ve Kürtlere kıyasla daha yüksek düzeyde hükümetin gençlere yönelik politikalarını başarılı bulmaktadır. Üç grup içerisinde ise aritmetik ortalamalar doğrultusunda hükümeti yüksek oranda başarısız olarak göre grup kendisini Kürt olarak tanımlayanlardır.

Bu genel değerlendirmeden sonra aşağıda çok kısa bir şekilde çalışmanın hareket noktasını oluşturan hipotezlerin ne derece doğrulanıp doğrulanmadığına sırayla değinilmektedir.

H1: Gençlerin siyasete ilgileri orta düzeydedir.

Bu hipotez doğrulanmıştır. Gençlerin siyasete ilgileri yukarıda da belirtildiği üzere giderek artmaktadır ama mevcut haliyle ortalamının üzerine henüz çıkmış değildir.

H2: Gençlerin siyasal katılıma yönelik eğilimleri orta düzeydedir.

Bu hipotez ne tam olarak doğrulanmış ne de yanlışlanmıştır. Zira gençlerin siyasal katılım eğilimleri henüz yüzde yirmibeşin üzerine çıkmış değildir. Bu nedenle de çalışmanın bu hipotezi kısmen doğrulanmış sayılabilir.

H3: Siyaset kelimesinin çağrışımı ile gençlerin siyasette rol üstlenme istekliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Bu hipotez doğrulanmıştır. Şöyle ki gençler, siyaseti genellikle güç/iktidar ilişkileri olarak ve bireysel kazanç elde etme (kariyer yapma, iş bulma, statü elde etme vs.) aracı olarak görmektedir. Aslında siyaset ile ilişkilendirilen çağrışımlar gençleri siyasetten uzaklaştırırken siyasetin toplumsal yaşamda avantajlar ve prestij sağladığı düşüncesi siyasal katılım üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

H4: *Gençlerin siyasete ilgileri yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Bu hipotez kısmen doğrulanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre cinsiyet ile siyasete ilgi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Eğitim ile siyasete ilgi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş ama bunun ters yönde işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe siyasete ilgi aratacağı beklentisi gerçekleşmemiş aksine eğitim seviyesi çok yüksek olmayanların daha çok siyasetle ilgili oldukları tespit edilmiştir. Yaş grupları ile siyasete ilgi arasında da bir farklılık söz konusudur.

H5: *Gençlerin siyasi konulara ilişkin fikir beyan etmede katılma düzeyleri, eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Araştırma sonuçlarına göre bu hipotez doğrulanmıştır. Eğitim düzeyleri arttıkça gençlerin siyasi olaylara ilişkin görüş beyan etme, diğer insanlarla siyasi konuları konuşma eğiliminin arttığı gözlemlenmiştir.

H6: *Gençlerin sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, yaş gruplarına, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Bu hipotez doğrulanmamıştır. Çünkü gençler arasında STK'lara üyelik oranı çok düşüktür, siyasi partilere üyelik de çok yüksek değildir. Ankete katılan gençler arasında üniversite öğrencilerinin ağırlıkta olması nedeniyle öğrenci kulüplerine katılım oranı belli ölçüdedir ama dernek üyeliği yüzde on civarındadır. Bu açıdan bu hipotezin doğrulanmamış olduğunu söylemek daha doğru bir yaklaşım olur.

H7: *Gençlerin siyasal tercihleri, eğitim düzeylerine, cinsiyetlerine, siyasi görüşlerine, etnik kimlik tanımlamalarına ve hükümetin performans algılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Araştırma sonuçları bu hipotezin büyük ölçüde doğrulandığını göstermiştir. Parti tercihi konusunda kadınlar ile erkekler arasında farklılık bulunmaktadır. Yaş grupları arasında çok fazla bir farklılık tespit edilmemiştir. Eğitim düzeyleri açısından ise bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Aynı şekilde gençlerin siyasi açıdan kendilerini konumlandırmaları ve etnik olarak tanımlamaları ile siyasal katılma arasında da bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

H8: *Gençlerin işe girmede ve yükselmede liyakat ilkesinin geçerli olmadığına ilişkin görüşleri, eğitim düzeyleri ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Bu hipotez kısmen doğrulanmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça gençlerin bürokraside liyakat ilkesinin geçerli olmadığına ilişkin düşüncelerinin oranı da artmaktadır. Ancak erkek ve kadın arasında bu algıda anlamlı bir farklılık söz konusu değildir.

H9: *Gençlerin siyasete katılma faaliyetlerinin icrasına ilişkin görüşleri, yaş grupları, eğitim düzeyi ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Araştırma sonuçları bu hipotezin kısmen doğrulandığını göstermiştir. Cinsiyet ve yaş grupları değişkenleri siyasete katılım üzerinde çok fazla olumlu bir etki göstermemiştir.

H10: *Gençlerin siyasete ilgili ve katılımlarının artmasında sosyal medyanın etkisi olduğu görüşleri, yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Araştırma sonuçları bu hipotezi kısmen doğrulamıştır. Sosyal medya hem siyasete ilgi hem de siyasal katılma üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Sosyal medyayı bütün gençler çok yoğun kullanmaya başlamıştır. Sosyal medyayı siyasi amaçlı kullanmada yaş grupları arasında çok anlamlı bir farklılık yoktur. Cinsiyet açısından bakıldığında kadınların sosyal medyayı siyasi amaçlı kullanmaktan ziyade diğer insanların gözünde olumlu bir algı oluşturmak için kullandığı görülmüştür. Bu da kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık olduğu yönündeki öngörüğü doğrulamaktadır. Eğitim seviyesi açısından ise eğitim seviyesi arttıkça buna bağlı olarak sosyal medyanın siyasal amaçlı kullanımı da artmaktadır.

H11: *Gençlerde siyasal etkinlik duygusunun yüksekliği ile siyasal katılma arasında yaş gruplarına, eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık söz konusudur.*

Çalışmanın sonuçları bu hipotezi doğrulamıştır. Siyasal etkinlik duygusu yüksek olan bireylerin, siyasal alana yönelik ilgi ve bilgi düzeylerinin de yüksek olduğu ve siyasal katılıma daha istekli oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak; küreselleşme ve dijitalleşmeyle birlikte hem gençlerin siyasete bakışı hem seçmen ile siyasi parti ilişkileri hem de gençlerin siyasal katılım biçimleri de dönüşmüştür.

Gençlerin siyaset sahnesinden hızla çekilmesindeki faktörlerin başında siyasetçilerin gençlerin düşüncelerine fazla değer vermemeleri ve siyasal sistemin ve siyasetçilerin hem toplum hem de gençler nezdinde güvenlerini yitirmesi gelmektedir. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerle birlikte değer yargılarının değişmesinin, hareketlilik ve siyasi katılım olanaklarının çeşitlenmesi de gençlerin siyasete mesafeli yaklaşmasında rol oynadığı görülmüştür. Ancak sosyal medyanın gelişmesi ve akıllı telefonların yayılması ile birlikte hem gençlerin siyasete bakışı hem seçmen ile siyasi parti ilişkilerini hem de gençlerin siyasal katılımları da dönüşmektedir. Gençler artık çevirim içi alanda daha aktiftir. Gençler, apolitik değildir, siyasetle yakından ilgilenmektedir ama farklı şekillerde. Bu durum, siyasi partilerin de gençlere bakışını ve yaklaşımını dönüştürmeleri gerektirdiğine işaret etmektedir. Gençlerin dönüştüğünü dikkate almayan, onları partilerine dahil edemeyen ve kampanyalarında onların beklenti ve taleplerine dikkate almayan, gençlere yukarıdan aşağıya bir bakış açısıyla pasif unsurlar olarak tanımlayan siyaset kurumları giderek daha da zayıflama riski ile karşı karşıyadır. Bu açıdan siyasi partiler, yönetim anlayışlarını ve kampanyalarını bu dönüşen yeni seçmen profiline göre yeniden düzenlemek zorundadır. Aksi takdirde gençlerin siyaset ile aralarına mesafe koymaları ama aynı zamanda da alternatif arayışlara girmeleri giderek daha da hızlanacaktır. Çünkü gençler mevcut siyasi yapıdan ve siyasi aktörlerden pek memnun değildir. Siyasi aktörlerin kendilerini dikkate almadığı, düşüncelerine değer vermediği ve karşılıklı bir ilişki yerine daha çok yönetmek isteği görülmektedir. Bu da gençleri siyasetten uzaklaştırdığı gibi yabancılaştırmaktadır da.

Gençlerin siyasete ilgi ve siyasal katılımlarına yönelik son yıllarda çalışmaların sayısında gözle görülür bir artış olmuştur. Ancak mevcut çalışmalar, daha çok siyasal katılımın belli boyutlarını ele alıp incelemektedir. Bu açıdan bütüncül çalışmalara daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü hem toplumun hem de gençlerin siyasal katılımlarını arttırıcı önlemler ve politikalara hiç olmadığı kadar ihtiyaç olduğu açıktır. Gençlerin fırsatımız olsa yurtdışına gideriz davranışını göstermeleri bunun açık göstergesidir. Ülkemizin geleceği açısından gençlerin siyasal alanda daha aktif rol alması, özgürce görüşlerini ifade edebilmeleri ve karar alma mekanizmalarına katılmalarının sağlanmasının gerekliliği önemlidir. Yapılan bu araştırma farklı bölgelerde uygulandığında farklı sonuçlarla karşılaşılması mümkün olabilir. Bu suretle literatüre bir katkı sağlayacağı düşüncesiyle gelecekte yapılacak çalışmaların bu kapsamda ele alınmasının söz konusu çalışmalar açısından yararlı olacağı; kamu yönetimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Bu çalışma, diğer benzer çalışmalar gibi gençlerin siyasete katılım durumlarına ilişkin durum tespiti yapmayı ve katılım olanaklarının artırılması yönünde neler yapılabileceğine ilişkin bazı öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu amacını da eksiklikleri ile birlikte gerçekleştirdiğini düşünmek istiyoruz.

KAYNAKÇA

- Akman, K. (2021). Türkiye’de Gençlik ve Siyaset: Gelecek İçin Nasıl Bir Katılım?. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 4(1), 157-181.
- Alkan, T. (1989). *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*. Ankara: Gündoğan Yayınları
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. New Jersey: Princeton University Press.
- Altan, C. (2011). Eğitim-siyasal eğilim ilişkisi: Mersin örneği. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 313-329.
- Ansola-behere, S., De Figueiredo, J. M., & Snyder Jr, J. M. (2003). Why is there so little money in US politics?. *Journal of Economic Perspectives*, 17(1), 105-130.
- Atabey, G. ve Hasta, D. (2018). Siyasal katılım, siyasal yeterlik ve toplumsal cinsiyet. *Nesne*, 6(13), 484-516.
- Atçeken, K. (2021). *Gençlerin Aktif Siyasete Katılımı: Mersin Chp Gençlik Kolları Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atkeson, L. R. (2003). Not all cues are created equal: the conditional impact of female candidates on political engagement, *Journal of Politics*, 65(4), 1040-1061.
- Aydemir, S. R. (2001). Siyasal toplumsallaşma. *Mevzuat Dergisi*, 46(2), 1-7.
- Balcı, Ş. ve Sarıtaş, H. (2015). Facebook ve Siyasal Katılım: 2014 Yerel Seçimleri Araştırması, *S. Ü. Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, Sayı 37, 511-535.
- Barber, B. (1984). *Strong democracy – Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (1979). *Political action: Mass participation in five western democracies*. California: Sage Publications.
- Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:302.

- Boyd, D. (2008) Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. In D. Buckingham (ed.) *Youth, Identity, and Digital Media*, Boston: MIT Press.
- Boyraz, C. (2009). Siyasi Partilerin Gençlik Teşkilatlarında Siyaset ve Demokratik Katılım. C. Boyraz (Ed.), *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (ss. 127- 160). İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar
- Bozan, A. (2013). Politikleşme Ve Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler Adalet Ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Örneği. *Alternatif Politika*, 5(2), 153-173.
- Brady, H. (1999). Political Participation. Measures of Political Attitudes. J. Robinson, P. Shaver and L. Wrightsman. Burlington, VA, Academic Press.
- Castells, M. (2016), İletişim Gücü, (Çev. Ebru Kılıç), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Cicatiello, L., Ercolano, S., & Gaeta, G. L. (2015). Income distribution and political participation: a multilevel analysis. *Empirica*, 42(2), 447-479.
- Coffé, H. ve Bolzendahl, K. (2010). Same game, different rules? gender differences in political participation. *Sex Roles*, 62(5), 318–333.
- Cohen, C. J., & Dawson, M. C. (1993). Neighborhood poverty and African American politics. *American Political Science Review*, 87(2), 286-302.
- Coleman, Kenneth M ve Davis, Charles L., (1976). The Structural Context Of Politics And Dimensions Of Regime Performance: Their Importance For The Comparative Study Of Political Efficacy, *Comparative Political Studies*, 9, 189-206.
- Collin, P. (2015). *Young citizens and political participation in a digital society: Addressing the democratic disconnect*. Springer.
- Cook, T.E. & Morgan, P.M. (Eds.) (1971). *Participatory Democracy*. San Francisco: Canfield Press.
- Cooke, B. & Khortari, U. (Eds.) (2001). *Participation the new tyranny*. London: Palgrave.
- Çağlar, N. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Ve Kota Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 56-79.

- Çakmak, F. G. (2015). *Çok Partili Siyasal Hayatta Seçmen Tercihlerinin Sosyo-Kültürel Tabanı Ve Sol Partiler*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dağıstan, Ş. (2022). *Rethinking Youth Political Socialization: The Relationship of Youth Civic Participation To Democratic Schooling Processes And Democratic Political Contexts*. Doctoral Dissertation.
- Dahl, R. (1963). *Modern Political Analysis*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Dahl, R.A. (1971). *Polyarchy. Participation and Opposition*. New Haven/London: Yale University Press.
- Dilber, F. (2012). Seçmenlerin Kitle İletişim Araçlarından Aldığı Siyasal İçerikli Bilgilerden Etkilenme Düzeyi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(4). 83-105.
- Effing, R., Hillegersberg, J. V., & Huibers, T. (2011). Social media and political participation: are Facebook, Twitter and YouTube democratizing our political systems?. In *International conference on electronic participation* (pp. 25-35). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Ekman, J. and Amnå, E. (2012). Political Participation and Civic Engagement: Towards A New Typology, *Human Affairs*, 22(3), pp. 283-300.
- Eliş, B., Çelik, K., Ercan, H. ve Çarkoğlu, A. (2008). Türkiye İnsani Gelişme Raporu 2008 Türkiye’de Gençlik, Ankara: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciği.
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/tr/NHDR_tr.pdf
- Erdoğan, E. (2009). “Olasılıksızlığın kuramını aramak: Türk gençliği ve siyasal partilere katılım”. (Ed. C. Boyraz). *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (ss. 56-83). İstanbul: TÜSES.
- Erdoğan, E. (2013). *Türkiye’de Gençlerin Siyasal ve Sivil Katılımı*. Ankara: SAGE Yayınları.
- Erdoğan, E. (2015). Siyasal psikoloji siyasal katılım hakkında ne öğretebilir? Gezi Protestoları’na katılanlar üzerinden bir değerlendirme, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(1), 31-58 267.

- Erdoğan, E., & Uyan-Semerci, P. (2017). "Understanding young citizens' political participation in Turkey: Does 'being young' matter?", *Southeast European and Black Sea Studies*, 17(1), 57-75.
- Erikson, R. S. (2015). Income Inequality and Policy Responsiveness. *Annual Review of Political Science* 18, 11-29
- Eroğul, C. (1991). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Erzen, M. Ü. ve Yalın, B. E. (2011). Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (41), 49-61.
- Eşki-Uğuz, H. (2022). Sivil Toplum Kuruluşları: Kavram, Tanım ve İşlevleri. O. Gökce (ed.). *Siyaset Sosyolojisi. Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar*. Konya: Çizgi, 239-258.
- Formisano, R. P. (2001). The concept of political culture. *Journal of Interdisciplinary History*, 31(3), 393-426.
- Gaiser, W. & de Rijke, J. (2016). Politische Partizipation von Jugendlichen und jungen Erwachsenen – Vielfalt und Bedingungsfaktoren. *Politische Partizipation junger Menschen* (246-255). Landeszentrale für Politische Bildung. Baden-Württemberg.
- Gallego, A. (2015). *Unequal political participation worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gauthier, M. (2003). The inadequacy of concepts: the rise of youth interest in civic participation in Quebec. *Journal of youth studies*, 6(3), 265-276.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2018) Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi https://gsb.gov.tr/dosyalar/mevzuatlar/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf
- Gille, Martina (2000): Werte, Rollenbilder und soziale Orientierung. In: Gille, Martina; Krüger, Winfried (Hrsg.): *Unzufriedene Demokraten. Politische Orientierungen der 16- bis 29-jährigen im vereinigten Deutschland*. Opladen: Leske+Budrich, S. 143-203.
- Gille, Martina/ Krüger, Winfried (2000): Die Bedeutung des Politischen bei jungen Migranten und Deutschen. In: Gille, Martina/ Krüger, Winfried (Hrsg.): *Unzufriedene Demokraten*. Opladen: Leske + Budrich, 399-422.

- Gille, Martina/ Krüger, Winfried/ Rijke, Johann de/ Willems, Helmut (1998): Politische Orientierungen, Werthaltungen und die Partizipation Jugendlicher: Veränderungen und Trends in den 90er Jahren. In: Palentien, Christian/ Hurrelmann, Klaus (Hrsg.): Jugend und Politik. Neuwied u.a.: Luchterhand, 148–177.
- Gökce, O. (2018). Siyaset ve Kişilik. O. Gökce (ed.). Siyaset Sosyolojisi, 2. Baskı, Konya: Çizgi, 123-148.
- Gökce, O. (2021). Toplumsal Birlikteliğin İnşasında ve Sürdürülmesinde Güvenin Rolü (Ed. O. Gökce). *Birlikte Yaşama Pratiği Toplumsal Birlikteliğimizin Temel Taşları Sorunlar ve Öneriler*. (ss. 108-159). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Gökce, O. (2021). Türk Toplumunda Sosyal Uyum: Mevcut Durum ve Sorunların Tespitine Yönelik Bir Araştırma. (Ed. O. Gökce). *Birlikte Yaşama Pratiği Toplumsal Birlikteliğimizin Temel Taşları Sorunlar ve Öneriler*. (ss. 20-106). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Gökce, O. Şengönül, A. (2022). Siyasal İletişim. O. Gökce (ed.). Siyaset Sosyolojisi. Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar. Konya: Çizgi, 219-238.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5-59.
- Görücü, V. (2019). *Üniversite Gençliğinin Siyasal Katılımında Sosyal Medyanın Rolü SdÜ Ve İsbü Öğrencileri Üzerine Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Görücü, V. (2021). Katılımı Etkileyen Faktörler ve Katılım Yolları. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(22), 155-202.
- Gülmen, Y. (1979). Türk Seçmen Davranışı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Gündoğmuş, B., Maruf, M. ve Aksu, H. (2019). Sosyal Medya Kullanımının Siyasal Katılıma Etkisinin Şırnak İl Örneğinde Ölçülmesi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1 (1), 78-103.
- Güven, S. (2017). Siyasal İletişim Sürecinin Dönüşümü, Siyasal Katılım ve İletişim Teknolojileri. *The Turkish Journal of Design, Art and Communication*, 7(2), 175-191.
- Habermas, J. (1991). *Erläuterungen zur Diskursethik*. Frankfurt: Suhrkamp.

- Habermas, J. (1996). *Die Einbeziehung des Anderen. Studien zur politischen Theorie*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Halpern, D., Valenzuela, S., & Katz, J. E. (2017). We face, I tweet: How different social media influence political participation through collective and internal efficacy. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 22(6), 320-336.
- Henschke, C. (2008). *Politische Partizipation und politisches Interesse von Jugendlichen auf kommunaler Ebene*. GRIN Verlag.
- Heywood, A. (2019). *Siyaset*. (19. Baskı) (Çev. F. Bakırcı). BB101 Yayınları.
- Homana, G. A. (2018). Youth political engagement in Australia and the United States: student councils and volunteer organizations as communities of practice, *Journal of Social Science Education*, 7(1), 41-54.
- Huntington, S.P. & Nelson, J.M. (1976) *No Easy Choice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Jennings, M. K., & Niemi, R. G. (1968). The transmission of political values from parent to child. *American political science review*, 62(1), 169-184.
- Jungkunz, S., & Marx, P. (2021). *Income changes do not influence political participation: Evidence from comparative panel data*. <https://docs.iza.org/dp14198.pdf>
- Kaase, M. (1992). Partizipation. D. Nohlen (eds.) (1989): *Wörterbuch zur Politik*, Band 2, 4. Auflage. (S. 682-684). München: Piper.
- Kaase, M. and Alan Marsh (1979), "Political Action. A Theoretical Perspective". In: Samuel Barnes, Max Kaase et al., *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. London: Sage, pp. 27-56.
- Kahne, J. & Bowyer, B. (2018). The Political Significance of Social Media Activity and Social Networks, *Political Communication*, 1-24.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Kalaycıoğlu, E. (2013). *Siyasal Katılmanın Anatomisi*. <https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2013/08/Siyasal-Katilmanin-Anatomisi.pdf>
- Kam, C. D., & Palmer, C. L. (2008). Reconsidering the effects of education on political participation. *The Journal of Politics*, 70(3), 612-631.
- Kapani, M. (1975). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Kapani, M. (2005). *Politika Bilimine Giriş*. Bilgi Yayınları.
- Kapani, M. (2017). *Politika Bilimine Giriş*. BB101 Yayınları.
- Kazgan, G. (2006). *İstanbul Gençliği, Gençlik Değerleri Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kersting, N. (Hrsg.) (2008). *Politische Beteiligung – Einführung in dialogorientierte Instrumente politischer und gesellschaftlicher Partizipation*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Kım Y. and Khang H (2014) Revisiting Civic Voluntarism Predictors of College Students' Political Participation in the Context of Social Media, Computers in Human Behavior, 36, 114–121.
- Kırmızıdağ, N. (2013). Türkiye'deki Gençler ve Siyasal Katılım. G. Şen (ed.). *Demokrasi ve Siyasal Katılım*. Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliği. İstanbul, 169-172.
- Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset Bilimi* (1. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi
- Kimberlee, R. H. (2002). Why don't British young people vote at general elections? *Journal of youth studies*, 5(1), 85-98.
- Kiriş, A., Bulakbaşı, Ç. ve Evliyaoğlu, E. S. (2021). Gençlerin Politik Tercihleri Araştırması Raporu. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2021-12/Genclerin-Politik-Tercihleri-Arastirmasi-Raporu-1.pdf>
- Koch, J. W. (1997). Women's engagement in politics in the year of the woman, *American Politics Quarterly*, 25(1), 118-133
- Konrad Adenauer Vakfı (2021). Türkiye Gençlik Araştırması 2021. https://www.kas.de/documents/283907/16886777/T%C3%BCrkiye+Gen%C3%A7lik+Ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1+2021_T%C3%BCrkce.pdf/fd08cee1-8d75-02bb-13cb-2bb341b8897d?version=1.2&t=1644871408910

- Konrad Adenauer Vakfı. (1999). *Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında*. Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayını.
- Kuhn, H. (2000). Politisches Interesse. Kuhn, Hans-Peter/ Uhlendorff, Harald/ Krappmann, Lothar (eds.) (2000): Sozialisation zur Mitbürgerlichkeit. Opladen: Leske + Budrich.
- Kuhn, H.-P., Weiss, K., Oswald, H. (Hrsg.) (2001). *Jugendliche Wähler in den neuen*
- Kutlu, A. (2018). Dönüşen Medya Çağında Siyasal Katılım: İstanbul'da Yaşayan 18-22 Yaş Seçmen Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 90-106.
- Küme, N. (2017). *Gençlik çalışmalarına katılım gençlerin siyasal katılımlarını etkiler mi? Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lawless, J. L. (2004). Politics of presence: women in the house and symbolic representation, *Political Research Quarterly*, 53(1), 81-99
- Lawless, J. L., & Fox, R. L. (2001). Political participation of the urban poor. *Social Problems*, 48(3), 362-385.
- Lippman, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Lipset, S. M. (1960). *Political Man Social Bases of Politics*. New York: Double Day & Company.
- Luskin, R. C. (1990). Explaining political sophistication. *Political Behavior*, 12(4), 331-361.
- Lüküslü, D. (2009). Türkiye'de "Gençlik Miti": 1980 Sonrası Türkiye Gençliği, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lüküslü, D. (2011). Bilişim Teknolojileriyle Örgütlenen Gençlik Hareketleri Ve Yeni Bir Siyaset Arayışı. A.T. Aydemir. (Ed.). *Katılımın E-Hali Gençlerin Sanal Âlemi*. (ss. 48-68) Alternatif Bilişim Derneği.
- Macintosh, A. (2004). *Characterizing e-participation in policy-making*. 37th Annual Hawaii International Conference on System Sciences. Big Island, HI, USA: IEEE.
- Metin, O. (2016). Sosyal Medyanın siyasal toplumsallaşmaya etkileri: Bir alan araştırması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 221-267.
- Milbrath, L. W. & Goel, M. L. (1977). *Political Participation, How and Why People Get Involved in Politics*, Chicago: Rand McNally.

- Milbrath, L. W. (1965). *Political participation (How and why do people get involved in politics?)*. Chicago: College Department, Rand McNally & Company.
- Milbrath, L. W. (1981). Political participation, S. L. Long (Ed.), In *The handbook of political behavior* Springer, Boston, MA.
- Milbrath, L. W., & Goel, L. (1977). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics?*. Chicago: Rand McNally Collage Publishing.
- Minibaş, T. (1992). Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu. (Ed. N. Arat) *Türkiye’de Kadın Olgusu*. (ss. 173-189). İstanbul: Say Yayınları,
- Mondak, J. J., & Halperin, K. (2008). A framework for the study of personality and political behaviour. *British Journal of Political Science*, 38(2), 335-362.
- Neyzi, L. (2001). “Object or subject? The paradox of youth in Turkey”, *International Journal of Middle East Studies*, 33(3), 411-432.
- Nie, N. H., Junn, J., & Stehlik-Barry, K. (1996). *Education and democratic citizenship in America*. University of Chicago Press.
- Nie, N. H., Verba, S., & Converse, E. (1989). Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı. (Çev. İ. Turan, T. Karamustafaoğlu). Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Ojeda, C. (2018). Income, Political Participation and the Demands of Everyday Life. <https://politicalbehavior.files.wordpress.com/2020/06/8524d-ojedademandspaper.pdf>
- Oliver, J. E. (2001). *Democracy in suburbia*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press.
- Olson, M. (1980). A Model of Political Participation Stratification. G. Kourouetaris ve B. Dabrata (eds.). *Political Sociology Reading in Research and Theory*, USA: Transaction Books.
- O’Toole, T., Lister, M., Marsh, D., Jones, S., & McDonagh, A. (2003). Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people. *Contemporary politics*, 9(1), 45-61.
- Öz, E. (1992). *Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılma*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Özbudun, E. (1975). *Türkiye’de sosyal değişme ve siyasal katılma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

- Parry, G.; G. Moyserand N. Day (1992). *PoliticalParticipationandDemocracy in Britain*. Cambridge, Cambridge UniversityPress.
- Pateman, C. (1970). *ParticipationandDemocraticTheory*. Cambridge: Cambridge UniversityPress.
- Persson, M. (2015). Educationandpoliticalparticipation. *British Journal of PoliticalScience*, 45(3), 689-703.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2011). *Yerel Siyaset ve Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli'nde Niteliksel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pye, L. W. (2015). Introduction: politicalcultureandPolitical Development. In: *Politicalcultureandpoliticaldevelopment*(pp. 1-26). Princeton UniversityPress.
- Pyeatt, N.,&Yanus, B. (2018), Increasingwomen'spoliticalparticipation: the role of women-friendlydistricts, *Journal of RepresentativeDemocracy*, 54(4), 185-199.
- Quintelier, E. (2007). Differences in politicalparticipationbetweenyoungandoldpeople. *Contemporarypolitics*, 13(2), 165-180.
- Schmid, Christine (2004): PolitischesInteressevonJugendlichen. EineLängsschnittuntersuchung zum EinflussvonEltern, Gleichaltrigen, MassenmedienundSchulunterricht. Wiesbaden: DeutscherUniversitätsverlag
- Schmidtchen, G. (1983). JugendundStaat. Übergängevon der Bürger-AktivitätzurIllegalität. EineempirischeUntersuchungzurSozialpsychologie der Demokratie. U. Matz ve G. Schmidtchen (eds). *GewaltundLegitimität*. Wiesbaden: Springer, 105-264.
- Schneider, H. (1995). PolitischePartizipation — zwischenKriseundWandel. In: Hoffmann-Lange, U. (eds) *JugendundDemokratie in Deutschland*. DJI-Jugendsurvey, vol 1. VS VerlagfürSozialwissenschaften, 275-335.
- Schumpeter, J.A. (2022). *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi*. Çev. Hasan İlhan. Alter Yayıncılık.
- Sears, D. O.,&Funk, C. L. (1999). Evidence of the long-termersistence of adults' politicalpredispositions. *The Journal of Politics*, 61(1), 1-28.
- Sobel, R. (1993). Fromoccupationalinvolvement to politicalparticipation: An exploratoryanalysis. *PoliticalBehavior*, 15(4), 339-353.

- Solijonov, A. (2016). Voter turnout trends around the world. IDEA <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/voter-turnout-trends-around-the-world.pdf>
- Solt, F. (2008). Economic inequality and democratic political engagement. *American Journal of Political Science*, 52(1), 48-60.
- Teorell, J., Torcal, M. & Montero, J. R. (2007). Political Participation: Mapping The Terrain J. W. Van Deth et al. (Eds.). *Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Analysis*, Routledge, London.
- Tolbert, C. J., & McNeal, R. S. (2003). Unraveling the effects of the Internet on political participation? *Political Research Quarterly*, 56(2), 175-185.
- Turan, E. (2017). *Siyaset*. Konya: Palet Yayınları.
- Turan, E. (2022). Siyasal Katılma. O. Gökce (ed.). *Siyaset Sosyolojisi Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar*. Konya: Çizgi, 198-218.
- Turan, E., Şen, A. T. ve Aydılek, E. (2015). Kastamonu Bölgesinde Siyasal Tutum Ve Davranışlarda Sosyo-Kültürel Ve Dinsel Faktörlerin Etkisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 100-119.
- Turan, İ. (1987) *Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Gurupları ve Sendikalar*. İstanbul: Hazar Matbaa.
- TÜİK (2019). İstatistiklerle Gençlik 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Youth-in-Statistics-2019-33731>
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu. (2018). Türkiye'nin Gençleri. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2021-12/Genclerin-Politik-Tercihleri-Arastirmasi-Raporu-1.pdf>
- Uhlener, C. J. (2015). Politics and Participation. (Ed. J. D. Wright). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)*. (pp. 504-508). Elsevier.
- UNDESA United Nations Department of Economic and Social Affairs (2013). Definition of Youth <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>
- Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi*. Ankara: Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi Enstitüsü.

- Van Deth, J. W. (2000): Political Interest and Apathy: The Decline of a Gender Gap? *Acta Politica* 35, 247–274.
- Van Deth, J. W. (2001). Studying Political Participation: Towards a Theory of Everything. In Joint Sessions of Workshops of the European Consortium for Political Research, Grenoble, pp. 6-11
- Van Deth, J. W. (2016). What is political participation. *The international encyclopedia of political communication*, 49(3), 349-367.
- Verba, S. & Nie, N.H. (1972). Participation in America – Political and Social Equality. New York: Harper & Row.
- Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.
- Voss, K. (2014). Internet & Partizipation – Einleitung. Kathrin Voss (ed.). Internet und Partizipation. Wiesbaden: Springer, pp. 9-24.
- Yavuz, S. Y. (2019). *Cumhuriyet misyonları 1936-1945 arası Türkiye’de bir politik özne olarak gençlik inşası*. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Yentürk, N. ve Bahçeci D. (2007). *Türkiye’de Gençler ve Siyasal Katılım. Sosyo-Ekonomik Statü Fark Yaratıyor mu?* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılım Proje Kitapları No.5
- Yentürk, N. ve Bahçeci, D. (2014). Türkiye’de Gençlerin Katılımı KONDA Araştırma ve Danışmanlık. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/turkiyede-genclerin-katilimi.pdf>
- Yentürk, N., Kurtaran, Y., Uzun, Ş., Yurttagüler, L., Akyüz, A., & Nemutlu, G. (2008). İstanbul Gençliği–STK Üyeliği Bir Fark Yaratıyor Mu?. N. Yentürk-Y. Kurtaran-G. Nemutlu (Ed.). *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları*. (ss.331-344). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yerlikaya Şaşmaz, O. (2015). *Türkiye’de Siyasî Partilerin Gençlik Kollarında Ve Bağlı Yan Kuruluşlarında Faaliyet Gösteren Gençlerin Siyasî Katılımlarına İlişkin Algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşiltuna, D. Ç. (1994). Siyasal Sosyalleşme. *Sosyoloji Dergisi*, (5). 57-73.
- Yılmaz, N. (2013). Sosyalleşme Sürecinin Siyasallaşma Boyutu. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 319-332.

Yılmaz, R. A. ve Yaşar, İ. H. (2020). Sosyal Medya Kullanımının Siyasal Etkinlik, İlgil ve Katılım Üzerine Etkisi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 12 (25), 195-207.

Yılmaz, V. (2014).Gençlerin Siyasi Katılımı: Türkçe çeviri için önsöz, Derleyenler V. Yılmaz ve D. Bahçeci (eds). Gençlerin Siyasi Katılımı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 465, Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları – No: 6.

Yücekök, A. N. (1987). Siyasetin Toplumsal Tabanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

EK-1 ANKET FORMU

GENÇLİK VE SİYASAL EĞİLİM ARAŞTIRMASI ANKETİ

Sayın katılımcı, Bu araştırma bir doktora çalışması kapsamında Türkiye'deki gençlerin siyasi tercihleri ve politika ile ilgili kanaatlerini tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sorulara kanaatinizi en iyi yansıtan cevabı vermeniz, araştırma sonuçlarının doğruluğu açısından son derece önemlidir. Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Orhan GÖKCE – Bülend ÖZOĞLU

S.1. Size göre Türkiye'nin en önemli sorunu nedir? (EN FAZLA ÜÇ SEÇENEK İŞARETLENECEK)

a) İşsizlik	h) Hayat Pahalılığı	n) Gelir Dağılımı Eşitsizliği
b) FETÖ/Paralel Yapı	ı) Ahlak Yozlaşması	o) DEAŞ/İŞİD
c) PKK-PYD-YPG	j) Yargı Sistemi	p) Ekonomi
d) ABD ile ilişkiler Sorunu	k) AB ile ilişkiler	r) Suriyeli Sığınmacıların
e) Ortadoğu (Suriye)	l) Eğitim sistemi	s) Kadına şiddet
f) İdam	m) Gençlerin Sorunları	t) Yaşam tarzlarına müdahale
g) Doğanın Tahribatı	u) Diğer.....	

S.2. Sizce, Türkiye'nin durumu son yıllarda genel olarak iyiye mi, yoksa kötüye mi gidiyor?

a) İyiye gidiyor.... Hangi açıdan olduğunu söyler misiniz?.....

.....

b) Kötüye gidiyor.... Hangi açıdan olduğunu söyler misiniz?.....

.....

c) Bilmiyorum

d) Cevap yok

S.3. Aşağıda belirtilen ifadelerden hangisi ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durumu en iyi şekilde yansıtmaktadır? (SADECE BİR SEÇENEK İŞARETLENECEK)

- a) Ülkemizin ekonomisi oldukça iyi durumdadır
- b) Bazı sıkıntılar yaşanmasına rağmen yine de ekonomimiz iyi durumdadır
- c) Ekonomimiz iyi durumda değildir
- d) Ekonomik kriz vardır
- e) Diğer (lütfen belirtiniz.....)

f) Fikrim yok/bilmiyorum

g) Cevap yok

S.4. Güncel siyasi gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?

- a) Gün içerisinde çok defa b) Her gün bir kere c) Haftada üç dört gün
d) Haftada bir e) Ayda bir

S.5. Siyasi haberleri ve gündemi öncelikle nereden takip ediyorsunuz? (EN FAZLA İKİ SEÇENEK)

- a) Televizyonlardan b) Gazetelerden c) İnternette d) Sosyal medyadan
e) Arkadaş gruplarından f) Aileden g) Diğer

S.6. Güncel siyasi gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?

- a) Evet, gün içerisinde çok defa b) Evet, her gün bir kere c) Evet, haftada üç dört gün
d) Evet, haftada bir e) Evet, ayda bir f) Hayır, kullanmıyorum

S.7. Aşağıdaki sosyal medya ağlarından hangilerini kullanıyorsunuz?

- a) Facebook b) Twitter c) Instagram d) Whatsapp e) Diğer.....

S. 8. Sosyal Medyayı günde kaç saat kullanıyorsunuz?

- a) 1 saat b) 2 saat c) 3-4 saat d) 5 saat ve üzeri e) cevap yok

S.9. Sosyal medyayı genelde hangi amaçla kullanıyorsunuz?

- a) İletişim ve haber alma amaçlı b) Başkalarının gözünde olumlu imaj oluşturma amaçlı
c) Siyasi konularda fikir ve görüş paylaşma amaçlı d) Cevap yok

S.10. Genel olarak değerlendirdiğinizde hükümeti ne kadar başarılı buluyorsunuz?

- a) Çok Başarısız b) Başarısız c) Ne başarılı, ne başarısız
d) Çok başarılı e) Başarılı f) Fikrim yok/bilmiyorum
g) Cevap yok

S.11. Hükümetin gençlere yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Çok Başarısız b) Başarısız c) Ne başarılı, ne başarısız d) Çok Başarılı e) Başarılı
f) Fikrim yok/bilmiyorum g) Cevap yok

S.12. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)'nden aklınıza ilk gelen üç siyasetçiyi sayabilir misiniz?

.....

S.13. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nden aklınıza ilk gelen üç siyasetçiyi sayabilir misiniz?

.....

.....

S.14. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nden aklınıza ilk gelen üç siyasetçiyi sayabilir misiniz?

.....

S.15. HDP'den aklınıza ilk gelen üç siyasetçiyi sayabilir misiniz?

.....

.....

S.16. Şu anda Türkiye'nin en beğendiğiniz siyasetçisi kimdir? (TEK CEVAP YAZILACAK)

.....

S.17. Tarihimizdeki en beğendiğiniz siyaset adamı kimdir?

.....

S.18. Sizinle aynı fikirde olmayan kişiler ile görüş ve düşüncelerinizi paylaşırken kendinizi ne ölçüde özgür hissediyorsunuz?

- a) Hiç özgür değil b) Özgür değil c) Ne özgür, ne değil d) Çok Özgür e) Özgür
e) Fikrim yok/bilmiyorum f) Cevap yok

S.19. Gelecekte umutlu musunuz?

- a) hiç umutlu değilim b) umutlu değilim
c) Ne umutluyum ne değilim d) Çok umutluyum
e) Umutluyum f) Fikrim yok/bilmiyorum
g) Cevap yok

S.20. Şimdi size okuyacağım ifadelerden hangisi sizin hayata bakışınızı, hayattan beklentinizi en iyi şekilde yansıtmaktadır? (EN FAZLA ÜÇ ŞIK İŞARETLENECEK)

- a) Benim için huzur ve güvenlik önemlidir
b) Milli ve manevi değerlerimi yaşayabileceğim bir ortam önemlidir
c) Hakkını vererek yaşamak önemlidir
d) Benim için hayatta en önemli olan şey sağlıktır
e) Benim için geçinebilecek kadar bir gelir olması önemlidir
f) Benim için çok parası olmak önemlidir

- g) inandığım dinin gereklerini yerine getirmeye çalışmam önemlidir
- h) Statü elde edilebilecek meslekler önemlidir
- i) İyi bir eğitim almak önemlidir
- j) Nasıl yaşayacağıma kendimin karar verdiği bir ortamda yaşamak benim için çok önemlidir
- k) Başkalarının değerlerinin bana dayatılmaması önemlidir
- l) Fırsatım olsa, yurtdışına gider orada yaşarım
- m) Dinin gereksiz olduğunu düşünüyorum
- n) Diğer.....

S.21. Türkiye'nin iyi yönetildiğini düşünüyor musunuz?

- a) Çok iyi b) İyi c) Ne iyi ne değil d) Çok kötü e) Kötü
- f) Fikrim yok/bilmiyorum g) Cevap yok

S.22. Size göre gençlerin en önemli sorunu/sorunları nedir? (EN FAZLA BEŞ SORUN YAZILACAK)

- a) Meslek edinmede yaşanan güçlükler
- b) Toplumsal baskılar (Aile baskıları)
- c) Normal yaşamı sürdürecekt gelir olmaması
- d) Kendilerini ifade edebilecekleri alanların yetersizliği
- e) Çalışmalarının karşılığını alamamaları
- f) Bilgi ve görgülerini arttırıcı yurtdışına gitme imkanlarının kısıtlılığı
- g) Sınavlardan dolayı aşırı stres
- h) Gençlerin sözlerinin dinlenmemesi
- i) İfade Özgürlüğü
- j) Gelecek kaygısı
- k) Kültür çatışması
- l) Nesiller arası çatışma
- m) Diğer.....

S.23. Bir genç olarak hükümetin sorunlarınızı ne ölçüde anladığını düşünüyorsunuz?

- a) Çok iyi anlamış b) Hiç anlamamış c) Ne anlamış ne de anlamamış d) Fikrim yok e) Cevap yok

S.24. Türkiye'de hükümetin gençlere yönelik politikalarından ne ölçüde memnunsunuz?

- a) Hiç memnun değilim b) Memnun değilim c) Ne memnunum ne değilim

d) Çok memnunum e) Memnunum f) Fikrim yok/bilmiyorum g) Cevap yok

S.25. Bir genç olarak ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde kendinizi ne ölçüde sorumlu hissediyorsunuz?

a) Çok b) Hiç c) ne sorumlu ne de sorumsuz d) Fikrim yok e) Cevap yok

S.26. İleride siyasete atılmayı düşünüyor musunuz?

a) Evet b) Hayır c) Henüz bilmiyorum d) Fikrim yok e) Cevap yok

S.27. Gençlerin siyasette yer almasının önündeki en önemli engel sizce nedir?

.....

S.28. Siyasal katılıma ilişkin aşağıda bazı faaliyet türleri sıralanmaktadır. Lütfen bu faaliyetlerin her birine evet ya da hayır şeklinde cevap veriniz.

Seçenekler	Evet	Hayır	Fikrim Yok
Oy vermek	1	2	3
Bir siyasi partiye (gençlik kolları) üye olmak	1	2	3
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında ev tanıtımı yapmak	1	2	3
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında broşür dağıtmak	1	2	3
Herhangi bir topluluğu yürüyüşeylemine katılmak	1	2	3
Herhangi bir boykot eylemine katılmak	1	2	3
İnternet üzerinden gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılmak	1	2	3
Yaşadığınız çevrede karşılaştığınız herhangi bir soruna ilgili ya da kişisel sorun nedeniyle kurumlar da ilekçe vermek	1	2	3
Siyasi partiler dışında, siyasetle ilgili bir sivil toplum örgütüne üye olmak	1	2	3

29. Gençlerin siyasete mesafeli yaklaşımlarının ya da siyasete katılmamalarının nedenleri sizce nelerdir? Lütfen önemli gördüğünüz nedenlerin bazılarını söyley misiniz?.....

S.30. Bir genç olarak siyasetçilerin size ya da fikirlerinize değer verdiklerini düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Fikrim yok

S.31. Ülkede işe girmede, yükselmede liyakat ilkesinin (diploma, bilgi, beceri, deneyim) geçerli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Fikrim yok

S.32. Mevcut siyasi partiler içerisinde kendinizi en yakın hissettiğiniz, görüşlerini beğendiğiniz parti hangisidir?

- a) AK Parti
BBP
- b) CHP
- c) MHP
- d) HDP
- e)
- f) Saadet Partisi
- g) Diğer.....
- h) Cevap yok

S.33. Bu partiye kendinizi yakın hissetmenizin nedeni nedir? (En fazla beş seçenek işaretlenebilir)

- a) Liderini beğendiğim için, lideri güçlü bir karaktere sahip olduğu için
- b) Siyasi ideolojimi temsil ettiği için
- c) Vizyon ve misyonunu paylaştığım için
- d) Gençleri düşündüğü için
- e) Değişimi temsil ettiği için
- f) Ailem bu partiyi desteklediği için
- g) Etnik kimliğimi temsil ettiği için
- h) Laikliğin koruyucusu olduğu için
- i) Yaşam tarzımın garantisi olduğu için
- j) PKK terör örgütüyle mücadele ettiği için
- k) FETÖ/PDY ile mücadele ettiği için
- l) Sosyal çevrem ve arkadaşlarım bu partiyi desteklediği için
- m) Türkiye'nin sorunlarına ilişkin en inandırıcı söylem ve en iyi çözüm sunduğu için
- n) Duygularıma hitap ettiği ve dünya görüşüme uygun düştüğü için
- o) Türkiye'yi geleceğe taşıyacağına inandığım için
- p) Yolsuzlukla mücadele ettiği için
- q) Hukuksuzlukla mücadele ettiği için

- r) Milleti düşündüğü için
 s) Ülkenin menfaatlerini savunduğu için
 t) Diğer.....

S.34. Siyasete ne kadar ilgi duyuyorsunuz?

- a) Çok yakından ilgiliyim duymuyorum
 b) Biraz ilgiliyim
 c) Pek ilgi
 d) Hiç ilgi duymuyorum
 e) Cevap yok

S.35. Siyaset kelimesi sizde neyi çağrıştırıyor ya da duyunca aklınıza ne geliyor? (En fazla iki seçenek işaretleyiniz)

- a) Uzlaşma
 b) Çatışma
 c) Kutuplaşma
 d) Aldatma/Manipülasyon
 e) Ayak oyunları
 f) Güç, iktidar
 g) Kayırmacılık kazanma) aracı
 h) Topluma hizmet
 ı) Zenginleme (rant, para
 j) Lidere bağlılık
 k) Diğer

S. 36. Günlük yaşamınızda siyasi konuları konuşmaktan-tartışmaktan hoşlanır mısınız?

- a) Evet
 b) Hayır
 c) Cevap yok

S.37. Herhangi bir siyasi partiye veya gençlik kollarına üye misiniz veya aktif olarak rol alıyor musunuz?

- a) Evet üyeyim
 b) Hayır üye değilim
 c) Cevap yok

S.38. Siyaset yoluyla sorunların çözümünün mümkün olduğuna inanıyor musunuz?

- a) Çok inanıyorum
 b) İnaniyorum
 c) Kısmen inanıyorum
 d) İnaniyorum
 e) Hiç inanmıyorum
 f) Cevap yok

S. 39. Aşağıda sayılan sivil toplum kuruluşlarından (STK) hangisinin ya da hangilerinin üyesi ya da gönüllüsü müsünüz? (EN FAZLA İKİ SEÇENEK)

- a) Dernek
 b) Vakıf
 c) Öğrenci Kulübü/Topluluğu
 d) Platform/İnisiyatif
 e) Kooperatif
 f) Meslek Odası
 g) Sendika
 h) Diğer
 h) Hiçbiri

S.40. Kesinlikle oy vermem dediğimiz iki partiyi söyler misiniz?

- 1).....
 2).....
 3) Cevap yok/ Fikri yok

S.41. 16 Nisan'da Partili Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmek için referandum yapıldı ve referandum sonucunda bu sisteme geçildi. Sizin, yeni sistem hakkında tutumunuz nasıl?

- a) Evet destekledim/destekliyorum (S.45'YI SOR)
 b) Hayır, karşıyım (S.46'DEN DEVAM ET)

- c) Fikrim yok/bilmiyorum (S.47'DEN DEVAM ET)
- d) Kararsızdım
- e) Cevap yok

S.42. Yeni sistemi niçin DESTEKLEDİNİZ/DESTEKLİYORSUNUZ? (EN FAZLA ÜÇ ŞEÇENEK)

- a) Cumhurbaşkanı Erdoğan Başkanlık sistemini desteklediği için
- b) Desteklediğim siyasi parti için
- c) Yürütmede iki başlılığı ortadan kaldıracığı için
- d) Siyasi istikrar için
- e) Hızlı karar alınıp uygulanabileceği için
- f) Türkiye'yi bölgede ve dünyada daha güçlü kılacak olması için
- g) Terörle daha etkili mücadele yapılmasına olanak sağladığı için
- h) Diğer.....
- i) Fikrim yok/bilmiyorum

S.43. Yeni sisteme niçin KARŞISINIZ? (EN FAZLA ÜÇ ŞEÇENEK)

- a) Otoriter bir yönetime neden olacağı için
- b) Güçler ayrılığını ortadan kaldıracacağı için
- c) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Başkan olmasını istemediğim için
- d) Tek adam ve tek parti yönetimi riskine karşı demokrasinin korunması için
- e) Muhalefet partileri üzerindeki baskının artmasına yol açacağı için
- f) Atatürk'ün kurduğu sistemi ortadan kaldırdığını düşündüğüm için
- g) Diğer
- h) Fikrim yok/bilmiyorum

S.44. Kendinizi siyasi görüş açısından nasıl tanımlıyorsunuz? (TEK SEÇENEK)

- a) Liberal b) Muhafazakâr c) İslamcı d) Sosyal demokrat e) Atatürkçü/Laik
- f) Türk milliyetçisi g) Kürt milliyetçisi h) Diğer.....
- i) Fikrim yok/bilmiyorum j) Cevap yok

S. 45. Gençlere 18 yaşında seçilme hakkı verilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- a) Doğru buluyorum b) Doğru bulmuyorum c) Fikrim yok

S.46. 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimlerinde oy kullandıysanız, oyunuzu hangi partiye verdiniz?

- a) AK Parti b) CHP c) MHP d) BDP e) Diğer

f) Oy vermedim/yaşım tutmadığı için kullanmadım g) Cevap yok

S.47. Bugün milletvekili seçimi olsa oyunuzu hangi partiye verirsiniz?

- a) AK Parti b) CHP c) MHP d) BDP e) BBP
 f) Saadet Partisi g) Vatan Partisi h) İyi Parti ı) Diğer.....
 j) Cevap yok / Fikrim yok

S. 48. Aşağıdaki amaçlara ulaşmak için en geçerli yol hangisidir? (Her bir ifade için TEK cevap al)

	TORPİL	EĞİTİM	AİLE İMKANI	ÇOK ÇALIŞMAK	Siyasette Etkili Olmak
Toplumda statü kazanmak için	1	2	3	4	5
Güç elde etmek için	1	2	3	4	5
Çok bilgili olmak için	1	2	3	4	5
Hayalleri gerçekleştirebilmek için	1	2	3	4	5
İş hayatında başarılı olabilmek için	1	2	3	4	5

S. 49. Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı lütfen belirtir misiniz?

	KATILIYORUM	KATILMIYORUM
Şu dönemde ülkenin başında iyi ki Recep Tayyip Erdoğan var	1	2
Vatandaşlar hükümetleri protesto mitingleri düzenleyebilmelidir	1	2
Demokrasi bir partinin çok uzun dönem tek başına iktidarda kalmadığı ortamlarda daha iyi çalışır	1	2
Siyasi kadroların değişimini mümkün kılacak mekanizmalar oluşturulmalıdır	1	2
Siyasi partiler kanunu değiştirilmelidir	1	2
Gençlerin önü açılmalıdır	1	2

Kimin milletvekili adayı olacağına vatandaş katılımıyla karar verilmelidir	1	2
Demokrasiyi, liderliği ve etkin yönetimi birlikte yürütmek zorundayız	1	2
Yaşam tarzına müdahale var	1	2
Siyasi partilerde çalışarak hiçbir sorun çözülmez	1	2
İnsanlarında güven kalmadı	1	2
Mevcut siyasi partilerin hiçbirini desteklemeye değer görmüyorum.	1	2
Yabancılar gayrimenkul satışı engellenmelidir.	1	2
Suriyeliler geri gönderilmelidir	1	2
Devlet her vatandaşa asgari gelir garanti etmelidir.	1	2
Devlet, beş yıl boyunca her yıl 2500 kişi olmak üzere Üniversite mezunlarını yurtdışına eğitim amaçlı göndermelidir	1	2
Diğer	1	2

S. 50. Başarı kelimesi neyi ifade ediyor? (EN FAZLA İKİ SEÇENEK)

- a) Kariyer kazanç b) Ün/Şöhret c) Mutluluk/Huzur d) Maddi
- e) Herkesin sevdiği biri olmak f) Herkesin değer verdiği biri olmak
- g) Herkesin kıskandığı biri olmak

S. 51. Hangi genç tipi gençler arasında daha fazla saygı görür? (EN FAZLA ÜÇ SEÇENEK)

- a) Zengin genç b) Siyasetçi genç c) İyi meslek sahibi genç
- d) Eğitimli genç e) Yakışıklı/güzel genç f) Popüler genç
- g) Dindar genç h) Dürüst genç ı) Arkadaş canlısı genç

- j) Üst düzey siyasetçi/bakan tanıyan genç k) Diğer.....

S.52. Son dönemde herhangi bir sorun ile ilgili bir devlet kurumuna (BİMER, CİMER vs.) şikayet ilettiniz mi?

- a) Evet b) Hayır c) Cevap yok

S.53. Son dönemde internette toplumsal bir sorun ile ilgili bir ileti/mesaj yazdınız mı?

- a) Evet b) Hayır c) Cevap yok

DD1. Cinsiyetiniz:

- 1) Kadın
2) Erkek

DD2. Yaşınız:

- 1) 16-18 arası
2) 19-24 arası
3) 25-29 arası

DD3. Öğrenim durumunuz nedir?

1) Okuryazar değil
Ortaokul/İlköğretim	2) Okuryazar	3) İlkokul	4)
5) Lise veya dengi okul
öğrencisi	6) Lise mezunu, dershaneye gidiyor	7) Üniversite	
8) Üniversite mezunu	9) Lisansüstü eğitim öğrencisi veya bitirmiş		

DD4. Şu anda bir işte çalışıyor musunuz?

1) Okuyan ve çalışan	2) Okuyan ve çalışmayan
3) Çalışan ve okumayan	4) Okumayan ve çalışmayan

DD5. Lütfen etnik olarak kendinizi nasıl tanımladığınızı söyley misiniz?

- 1) Türk 2) Kürt 3) Zaza 4. Arap 5. Diğer 6. Cevap yok

DD6. Kendinizi mezhep olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

- 1) Alevi 2) Sünni 3) Diğer 4) Fikrim yok/bilmiyorum

DD7. Şu anda herhangi bir kurs ya da eğitim programına katılıyor musunuz?

- 1) Evet ,hangisi..... 2) Hayır

DD8. Türkçe dışında okuyup yazacak kadar bildiğiniz dil ya da diller var mı?

- 1) Evet, hangisi..... 2) Hayır

DD9. Annenizin mesleği:

DD10. Babanızın mesleği:.....

DD11. Aileniz maddi durum bakımından aşağıdaki gelir gruplarından hangisine dahildir?

- 1) Dar gelirli 2) Ortanın altı 3) Orta 4) Ortanın üstü 4) Yüksek gelirli

DD12. Kiminle birlikte yaşıyorsunuz?

- 1) Kendi ailemle 2) Eşimle 3) Akraba/tanidik ile
4) Arkadaşlarla 5) Tek başına 6) Öğrenci yurdunda

DD13. Aylık gelirin aşağıda belirtilen kaynaklardan hangisinden geliyor?

- 1) İşten/Çalışarak 2) Ailemden harçlık 3) Devlet bursu
4) Üniversite kredisi 5) Devlet kredisi 6) Diğer özel burs
7) Hiç gelirim yok

ANKETİN YAPILDIĞI TARİH: Başlangıç Saati : Bitiş Saati :

İL: İLÇE:

MAHALLE: SOKAK:.....

KATILIMCININ Adı-Soyadı:

Telefonu:

ANKETÖRÜN Adı-Soyadı:

İmzası: